حامداً و مصلیاً و مسلماً

الحمد للہ کہ درین ایام بہجت انضمام ارشاد النقطہ دائرۂ وجود۔ گوہر کن فکان شہود اسوۃ المحققین الکرام
سراج السالکین العظام۔ امام الواصلین۔ تاج العارفین کاشف اسرار طریقت۔ واقف
اسرار حقیقت۔ حامی شرع مبین۔ رکن رکین دین متین۔ ناشر انوار ارشاد و ہدایت ماحی آثار بدعت و ضلالت
مجتہد میدان مجاہدہ مجاہد ایوان مشاہدہ مولانا و مفتانا و سیدنا حضرت سید شاہ ابو الحسین احمد نوری الملقب
بہ میاں صاحب سجادہ نشین برکاتیہ مارہرہ مطہرہ افاضاتہ باطرۃ ابداً این ہدیہ رضیہ و تحفہ مرضیہ مفید سالک و عارف معنی

سراج العوارف فی الوصایا والمعارف

١٣٠٩ھ

حسب فرمایش واقف حقایق معقول و منقول کاشف دقایق فروع و اصول مظہر حسنات بیضا
مصدر برکات شریعت غرا صاحب القوۃ القدسیہ ذو النفس الزکیہ فاضل متین ماہر مصنف جلیل
ذو الباع الطویل حبر مقام نحریر طمطام عالم المعی فاضل لوذعی علامہ جلیل فہامہ نبیل بدر الاوائل
والاواخر حائز الکمالات والمفاخر جناب مولانا مولوی محمد عبد المقتدر صاحب مطیع الرسول قادری
بدایونی مد ظلہم العالی بالجاہ والمعالی باہتمام منشی محمد آغا جان صاحب لکھنوی مالک و مہتمم

وکٹوریہ پریس بدایوں طبع گردید

قیمت مجلد ۔/۹

فہرست اجمالی مطالب کتاب سراج العوارف

صفحه	مضمون
۹۹	استیلای طول النعم بصبر واحصاء نیز نانه خود
۹۹	ندا بنام ابوین واوستاد ومرشد نباید کرد
۹۹	مخالفت مزاج فضول
۱۰۰	خنده تبسم است
۱۰۰	وبال نسیان قرآن
۱۰۰	تقسیم سجده
۱۰۰	حرمت طواف سوای بیت الحرام
۱۰۱	عدم جواز مدح کافر ومشرک وفاسق معلن
۱۰۱	اجتناب از خلوت زن اجنبیه
۱۰۲	مسلم را کافر گفتن از قتل او بدتر است
۱۰۲	حکم کتمان شهادت واداء شهادت دروغ
۱۰۳	حکم شرکت نابالغان در جلسه رقص وسرود
۱۰۳	مدت تربیت اولاد
۱۰۳	فرق حجاب وستر
۱۰۴	وجوب حجاب از پسران عم وعمه وخال خاله وبرادران شوهر وشوهران خواهر
۱۰۴	مخالفت استعمال جامهای باریک تنگ وچست ملاصق بدن زنان را
۱۰۴	عدم جواز کلام زبانی با نامحرمان وآمدن پیش نابینا
۱۰۴	حکم پرده زن با کافره ومشرکه وفاسقه معلنه وخنثی
۱۰۵	فرضیت حجاب با پیر طریقت خود
۱۰۵	مراد از لا نکاح بین العیدین
۱۰۶	عدم جواز توهین شان انبیاء کرام ودیگر حفظ مراتب شعر گوئی
۱۰۶	مدت سوگ
۱۰۶	ترک زینت بماه محرم الحرام مثل زیور وجامهای رنگین وبرگ تنبول
	ترک ساختن وسینه کوبی وپوشیدن جامه سیاه همه حرام
	وبدعت وممنوع است
۱۰۷	نماز جمعه سید نا غوث الاعظم بالخصوص فاتحه یازدهم ربیع الثانی تعیین
	اگر از رقص وسرود خالی باشد برای انجاح حاجات وحصول
	برکات کار سے است خوب
۱۰۷	محفل میلاد شریف بالخصوص بماه مبارک ربیع الاول شریف
	موجب هزاران هزار برکت است
۱۰۷	انکار قیام موجب شقاوت وقساوت قلبی است
۱۰۷	حرمت نوحه بر میت
۱۰۸	نکاح بیوه
۱۰۸	عدم جواز نکاح با روافض ووهابیه
۱۰۸	عدم اولویة نکاح با مفضله
۱۰۸	طریق ایصال ثواب بارواح شهداء کربلا شب عاشوره
۱۰۸	طریق اخذ فیضان از روح پر فتوح حضرت سید الشهداء در شب عاشوره
۱۰۹	حرمت تعزیه
۱۰۹	کراهت امامت جن انسان را
۱۰۹	حرمت اطاعت والدین در امور محرمه
۱۱۰	عدم جواز شکار جانوران که کار بالکل وبیع وغیره آنها نشود
۱۱۰	کشیدن وامر کشیدن وداشتن تصویر بخانه ممنوع است
۱۱۱	مقابر در خانه سکونت نباید کرد
۱۱۲	سپردگی میت در زمین بدعت سیئه شیعه است
۱۱۲	جواز برآمدن نعش بعد دفن برای ضرورت شرعیه
۱۱۲	وصیت قبر واجب التعمیل نیست
۱۱۲	سنت السنت که قبر خام دارند
۱۱۳	سنتی که هندیان یکسر ترک کرده اند
۱۱۳	امتناع قبر بلا مقبور وحرمت زیارت همچو قبر
۱۱۳	اهتمام مجالس بماه محرم الحرام شعار روافض وباب رفض را وا
	ساختن است
۱۱۳	مراد از تشبه در من تشبه بقوم فهو منهم

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۝

الحمد للہ علی احسانہ کتاب فیض انتساب مصنفہ جناب حضرۃ قدوۃ الکاملین
زبدۃ العارفین خلاصہ خاندان مصطفوی نقاوہ دودمان مرتضوی واقف اسرار شریعت
کاشف استار حقیقت ماہر رموز طریقت سیدی سندی ملجائی وماوائی مرشد المسترشدین
فی الدین حضرت سید شاہ ابو الحسین احمد نوری الملقب بہ میاں صاحب سجادہ نشین سجادہ برکاتیہ مارہرہ
مدظلہ العالی الموسوم بہ

سراج العوارف فی الوصایا والمعارف

سنہ ۱۳۰۹ ہجری

درین ایام میمنت التزام
بحسن سعی و انتظام مالاکلام حافظ سراج الدین۔ محمد ذاکر نام تاجر کتب
خطہ ہمایون بدایون خادم مصنف کتاب ہذا صرف بغرض استفادہ طالبان راہ
عرفان و سالکان طریق ایقان باہتمام منشی محمد آغا جان لکھنوی مالک و مہتمم

وکٹوریا پریس بدایون وقت طبع گرفتہ مطبوع جہانگرد

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي اوقد سراج العوارف - في قلوب اہل المعارف - فاوضح سبل الدين - لمن تنورت
عيونهم بدليل اليقين - وجعل الشريعة منهاج المهتدين - تتضائل دونها شبهة الملحدين - وجعل الحقيقة
المحققة بطنا وظهرا - عين الشريعة وردا وصدرا - فسائر الابواب دونها مسدودة - وكل حقيقة ترد بها زندقة
مردودة - وجعل بفضله سبيل السلوك - توصل المملوك - الى مجالس الملوك - وزين التصوف
بزين الاتباع - وحمى حماه عن شين الابتداع - فخص بنعمة القرب والولاية - اہل السنة والفقه
والهداية - فبهم يقتدى - وبنورهم يهتدى - ومن اقتفى اثرهم فلن يهلك ابدا - جعلنا الله سبحانه معهم عنده
من الفائزين بجنات نعيم العرفان واليقين - وافضل صلوات الله واكمل تسليمات الله وازكى
تحيات الله واسمى بركات الله على خير خلق الله وسراج افق الله ومعدن رفق الله الذي منه بدى الخلق
وعليه انتهى - وبه عرف اليه انتهى بل منه ظهر وفيه بطن ثم به تجلى وفيه كمن فبه الكل وفيه الكل ومنه الكل وله الكل واليه الكل
وعليه الكل - وهو الكل - به فاض الجود - واستفاض الوجود - فبجوده اينعت اثمار الشريعة والطريقة
واورقت اشجار المعرفة والحقيقة - وعلى آله الكرام - وصحبه العظام - واوليا امته السادة الكاملين علماء

القادة العاملین ۔ لاسیما علی مرکز دائرۃ الولایۃ ۔ وقطب مدار العرفان والہدایۃ ۔ المحیط بطرفیہا والاسعد بقربہا ۔ الذی منہ تفتتح وبہ تختتم ۔ وعلیہ تدور ومنہ تقتسم ۔ فلا ولی فی الکون الا وہو محتاج الیہ ۔ ومتادب فی سرہ بین یدیہ ۔ صاحب قدم علت فی التمکین ۔ فظلت الاعناق لہا خاضعین سیدنا ومولانا غوث الثقلین ۔ وغیث الکونین ۔ وغیاث الدارین ۔ مغیث الملہوفین ولی الاولیاء وفرد الاصفیاء ۔ القطب الربانی ۔ ابی محمد السید الشیخ الامام عبد القادر الجیلانی رضی اللہ تعالے عنہ وارضاہ ۔ وحشرنا فی خدمہ یوم تنعم عبدا سعد فی ظلہ وحماہ ۔ وعلینا معہم ۔ وبہم ولہم ۔ ما طلعت طوالع الاسرار فی مطالع القلوب ۔ وشرقت شوارق الانوار من مشارق الغیوب ۔ آمین آمین یا ارحم الراحمین

اما بعد میگوید فقیر **سید ابو الحسین احمد نوری** ملقب بہ میاں صاحب مارہروی قادری برکاتی چشتی نظامی ثبتہ اللہ تعالے علی طریقۃ اسلافہ الکرام ورضی عنہم وعنہ بہم الی یوم القیام کہ دنیا گذشتنی وگذاشتنی ست وکار باقی قیوم داشتنی ہر کہ را شربت خوشگوار حیات بکام جان ریختہ اند لا جرم روزے ساغر تلخ مرگش نیز چشانند ۔ سواء احب ذلک او کرہ فان احب احب اللہ تعالی لقائہ وان کرہ کرہ اللہ تعالی لقائہ وذلک حین الغرغرۃ اخبر بہ الصادق المصدوق صلی اللہ تعالی علیہ وسلم فی الاحادیث الصحاح ۔ پس واجب افتاد بر ہر نفس تلاش چیزے کہ آن تلخی را بر وے شیرین تر از ہر شیرین نماید ہنگام غرغرہ بہ لقای مولیٰ تقدس تعالے سخت آرزومند فرماید چنانکہ تشنۂ ہر روزہ در شدت تموز تپش ریگ و زش سموم بہ آب خنک سرد خوشگوار شیرین بلکہ از نیہم بیشتر کہ چون انچنین باشد بحکم حدیث حضرت احدیت جل وعلی نیز لقای این بندہ را دوست دارد وہر کہ لقای او محبوب ومرضی خداوند عزوجل شد تا گزیر اماکن جنت وملائکہ رحمت بلکہ خود حضرت رسالت علیہ افضل الصلوٰۃ والتحیۃ بہ لقاے او مسرور وشادمان شوند از نہایت ہمین معنی ستر حدیث اشتاقت الجنۃ الی اربعۃ وحدیث یالیتنی رایت اخوانی پدیدار آید وانکار زنہار پیش نشود تا قلب از عقائد زائغہ صاف ومنزہ نبود کہ در حدیث ست اہل البدع شر الخلق والخلیقۃ ودر حدیث دیگر

اصحاب البدع کلاب اہل النار چگونه روا باشد که حق جل و علی و محبوبان او و نعمت را بہابین بہشت النعیم لقا بهترین جهانیان یا سگی از سگان جهنم را دوست دارند و العیاذ بالله تعالی انجوہ مجالست پس

واجب اوّل تصحیح عقائد مطابق مذہب اہلسنت و جماعت آمد که حق منحصر در اہلسنت و ہمہ اولیا از اکمل الاولیا سیدنا صدیق اکبر و امام الاولیا سیدنا علی مرتضی رضی الله تعالی عنہم تا این زمان و ازین وقت تا عصر حضرت امام مہدی و بعد ان ہمبرین مذہب بوده اند و خواہند بود کیف لا که من فارق الجماعة شبرا فقد خلع ربقة الاسلام من عنقه نا سعادتمندان بہوای خود شان مخالفت جماعت اہلسنت کنند و باز بنا بحروی و ہم از سنیت زنند و طرفه آنکه بجواری و حواشی خویش وانمایند که طریقه اولیا کرام و مشایخ عظام ہمین ست که ما برایم و آنچه کتب و خطب ازیشان در موافقت علمای سنیان منقول ست همه بر تقیه و زمانه سازی محمول ست تعلیم آنها در خلوتها بر خلافش بود اینان خود بمثابه منافقان باشند در اسلام سوگند بعزت و جلال خداوندی که ما و مشایخ ما و سائر اولیاء کرام در ظاہر و باطن و خلوت و جلوت ہم بر مذہب اہلسنت و جماعت بوده اند و ہستیم و خواہند بود ہمبرین زییم و ہمبرین میریم و ہمبرین برانگیخته شویم انشاء الله تعالی ہر که غیر این از ایشان نقل کند کذاب و مفتریست ما و مشایخ ما و جمله اولیا در دنیا و آخرت از و و از افترای او بیزار و بیزار و بیزار ہزاران ہزار بار بیزاریم الا لیبلغ الشاہد الغائب

واجب دوّم اعمال جوارح باعمال صوالح و اتباع شریعت و اقتفای سنت که ہر راہی که ازین راه مخالفت و بر کرانست لا والله نه بسوی خدا که بسوی شیطان ست

ترسم نه رسی بکعبه ای اعرابی — کاین ره که تو میروی بترکستانست
محالست سعدی که راه صفا — توان رفت جز در پی مصطفی

صلی الله تعالی علیه و علی آله و صحبه و بارک و سلم خدا ناترسان باغوای شیطان بیباکیها و رزند و شریعت را فضول و بیضرورت گیرند بگمان آنکه حقیقت خلاف شریعت ست یا شریعت آله وصول چون واصل شد بشریعت چه احتیاج جواب این ناپاکان به ازان نتوان گفت که حضرت سیدنا

سید الطائفه جنید بغدادی رضی الله تعالی عنه فرمود چون او را گفتند اینجا قومی گویند
شریعت از بهر رسیدن ست ما که رسیده ایم بشریعت چه کار فرمود آنکه رسیدن گفتند
راست گفتند اما تا کجا تا جهنم والعیاذ بالله تبارک و تعالی **واجب سوم** تخلیه باطن
از عادات رذیله و تحلیه جانش باخلاق جمیله کم فهمان دانند چون نماز و روزه کردیم احکام
شریعت همه بجا آوردیم و ندانند که شرع مطهر چنانکه نماز و روزه فرض و ریا و زنا حرام فرموده است
همچنان اخلاص و تواضع و وفا و صفا و غیرها اخلاق فاضله فرض و ریا و تکبر و غدر
و غش و غیرها عادات رذیله حرام علم و عمل اینها نیز جزو اعظم از شرع و اتباع اوست
آن یکی رو بجوارح ظاهره دارد و این دیگر بسرائر باطنه تا ظاهر و باطن هر دو را بتازیانه شرع
تثقیف نکنی زنهار که دم از اتباع شریعت نه زنی. **واجب چهارم** تصفیه سر از غیر
خدا که اقصی المرادات و منتهی النهایات ست حصول همین معنی را راهے نهاده اند که نامش
سلوک ست و بمقامی میرسد که نقش تصوف مغز این علم و مرکز دائره اش ایمان
یک سخن ست که با و ایما رفت اعنی مراعات دقائق شرع و تخلیه قلب از بقایای شرک خفی
که در حدیث او را نهان تر از رفتار مور فرموده اند تمامی علوم سلوک بر تفاوت طرق و تنوع
اوضاع شرع همین یک کلمه صاحب جوامع الکلم صلی الله تعالی علیه وسلم ست که الشرک اخفی
من دبیب النمل تا بدانی که شرع مطهر محتوی بر همه علوم ست و هرچه بیرون از وست
باطل و مذموم ست بیقیدان آزادی پسند نفس و شیطان را در قید و بند بنگ زدن عرس
کردن و موی سر تا بکمر رسانیدن و ریش تراشیدن و حریر پوشیدن و مزامیر شنیدن
و رقص و فواحش دیدن را سلوک گرفته اند و استهزا به شرع و تحقیر و عداوت علمای
شرع و اعتقاد حلول و اتحاد و نعره انی انا الله را کمال تصوف ساخته ۵ بوقت صبح شود همچو روز
معلومت که با که باخته عشق در شب دیجور ۵ لهذا فقیر درین جزو زمان بحالت هجوم هموم و آلام
و تراکم اقسام اسقام برای یادگار خود و تذکیر پس ماندگان و متوسلین خاندان

بطور انموذج کتابے مختصر مشتمل بر ہفت لمعہ در وصایا و عقاید و تصوف و سلوک و فقہیات و اخلاق و فوائد پرداختہ و بلحاظ تاریخ بنام **سراج العوارف فی الوصایا و المعارف** مسمی ساختہ و المسئول من اللہ تعالیٰ ان یجعلہ خالصاً لوجہہ الکریم و ینفعنی بہ و قارئہ و کاتبہ و الناظر فیہ یوم لا ینفع مال و لا بنون الا من اتی اللہ بقلب سلیم و صلی اللہ تعالیٰ علی سیدنا محمد و آلہ و صحبہ اجمعین الی یوم الدین و الحمد للہ رب العالمین

لمعۂ اولیٰ در وصایا

اعلموا ایہا الاخوان۔ کہ فقیر را سفر آخرت در پیش ست بلکہ قریب رسید لہٰذا حسب سنت نبوی علیہ التحیۃ و الثنا و ہم بہ تقلید اسلاف کرام و آبا و اجداد خویش بوصایا پرداختم و دل از دنیائے دنی بر داشتم و از جمیع معصیات و سیئات توبہ کردم و آئندہ تا دوام حیات اجتناب ورزیدم او تعالیٰ جل جلالہ و عم نوالہ توبہ فقیر قبول فرمودہ بخشد و بطفیل مرشدان طریقت عالیہ قادریہ مرا و محبان مرا بیامرزد۔ و بمراتب علیا و مدارج اولیا نما و بجوار قدس انبیا و صدیقین و شہدا و صالحین جای قرار دہد و حسن اولئک رفیقا آمین یا رب العالمین

نصیحت و وصیت اوّل آنکہ بعد قبول ایمان و اسلام بمذہب اہلسنت و جماعت استقامت کنند و بر مسلک حنفیہ و مشرب قادریہ ظاہر و باطن خود را آراستہ و پیراستہ دارند۔ یعنی ظاہر بشریعت غرا و باطن بطریقت علیا موافق سازند و در شریعت تتبع امام اعظم ابو حنیفہ کوفی و در طریقت تتبع حضرت غوث الاعظم جیلی رضی اللہ تعالیٰ عنہما باشند و متابعت و انقیاد جملہ احکام اسلام بر خود لازم گیرند۔ و در آداب علما و فقرا کوشند و خدمت خانقاہ و درگاہ بجا آرند و حاضری مساجد برائے نماز جماعت اختیار کنند۔ بالخصوص در ادب والدین و شیخ طریقت و استاد علوم دین و اولاد ایشان باقصی غایت کوشش نمایند و شیخ طریقت خود را افضل از ہمہ شیوخ طریقت زمانہ در حق خود بدانند و خود را از ہمہ خلق اللہ ذلیل و مبتذل تر شمارند و ہمہ

متواضع و منکسر باشند **دوم** آنکه بعد از متابعت شریعت مصطفوی چه در اقوال و چه در افعال
و مواظبت بر احکام طریقت بر دست پیرے مرید شوند که در روے سلسله شرائط بیعت یکی
مسلم سنی المذهب ۲ دوم مستقیم علی الشریعت ۳ سوم صحیح المسلک یعنی در اسلام مذهب
اهلسنت و جماعت داشته باشد و بظاهر پابند شریعت و در طریقت مرید و خلیفه شیخ
صحیح السلسله باشد نه آنکه بغیر ارادت و بیعت و خلافت از شیخ خود بخود بلا اجازت مرید
میکند و مردمانرا از راه فریب در سلک ارادت آرد۔ اللهم احفظنا من سوء اعمالنا
پس واضح باد که بعد حصول بیعت بر دست اینچنین شخصی که صفات او گذشت بحضور وی چندے قیام پذیرفته
به مجاهده باطن متوجه شوند و بعد حصول نسبت این راه منصب استخلاف حاصل کرده مدام
بیاد الهی مشغول باشند و از خدا بجز خدا طلب نکنند چون خدا را یافت همه اشیا را یافت
چه ما سوی الله چیزی نیست و هر چه که هست همه اوست یعنی تنها همه اوست الا کل شیء
ما خلا الله باطل پس طلب غیر بے فائده و لاطائل و یک لمحه و یک آن از یاد او تعالے
غافل نمانند و دمی بغفلت روا ندارند و خود را فرصت ندهند تا که فرصت نیابند **سوم** آنکه
بیعت بجز خاندان خود چه از اولاد شیخ خاندانی خود که خلافت از اب و جد خود داشته باشد و چه
خلفاء شیخ خاندانی خود بجای دیگر نکنند بهر حال غلامی شیخ خاندانی خود حتی الوسع والامکان
نگذارند و بجز پیر خود با پیران اقران و امثال دیگر درین کار سر و کار ندارند۔ باغ مرا چه حاجت
سرو و صنوبر است + شمشاد خانه پرور ما از که کمتر است ۔ ای پسر چون شرف بیعت حاصل کردی
پس پیر دیگر رجوع مکن مشو تا هر جائی مشهور نشوی ۔ الا ما شاء الله زیرا که الضرورات تبیح
المحذورات اگر چه این وصیت حسب مفهومش عام است مگر خصوصیت با ولاد خاندان برکاتیه
مارهرویه دارد **چهارم** آنکه در حصول علم دین بقدر ضرورت از کتاب و سنت جهد بلیغ
نمایند و اینکار را از جمله امور مقدم دانند بعده در طریقه باطنی قدم نهند زیرا که صوفی جاهل و عابد
بے علم مسخره شیطان است و محض هیچکاره و ناقابل قبول علاوه ازین آن ترقی مدارج و

ترفع معارج و درک غوامض که عالم را درین راه حاصل بشود و جاهل را ازان نصیبی نیست و آن تخیلات و دقایق که سالک با علم را میسر شود بیعلم را ازان چه نصیب الا ماشاء الله شاید که او تعالی از فضل خود بنوازد و بمرتبه اعلی رساند و از صاحب علم هم مرتبه بلندتر سازد محال نیست مگر نادر الوقوع ست و النادر کالمعدوم اللهم ارزقنی علما نافعا و فهما کاملا و عرفانا تاما و لا تهلکنی بالجهالة و الغفلة انک رب عالم و انا عبد جاهل غافل برحمتک یا ارحم الراحمین مناسب این مقام حکایتی بیاد آمد که سحر ریش سفید مینماید از زبان فیض ترجمان جدی و مرشدی حضرت سید شاه آل رسول احمدی قدس سره العزیز شنیده بودم که روزی در شهر حضرت مودود چشتی رحمة الله علیه درویشی وارد شد که نسبت قوی و حالی خوب داشت چندانکه گروه کثیر از اهل شهر معتقد کمالاتش شده بسویش رجوع آوردند بالاخر مردمان شهر صاحبزاده را شورانیدند که این درویش در شهر بایان چرا آمده و مردمان شهر را چگونه بر کمال خویش رجوع میکند اکنون این را شهر بدر کردن مناسبست این مشوره نموده صاحبزاده را آماده کردند و همراه خویش بردند لیکن بوجه کمال آن درویش تازه وارد هیچ قدرتی بر آزارش نیافتند و صاحبزاده در انوقت صغیر سن بودند و محض شورانیدن مردمان شهر مخالفت درویش اختیار نموده بودند لهذا آن درویش صاحبزاده را پیش خود طلبیده مهربانیها نمود و الطافها فرمود و نصیحت کرد که بابا اول علم بخوان بعده دعوی فقیری کن چرا که عابد جاهل مسخره شیطان ست و چونکه پیشوای عالمی شدن صاحبزاده را مقدر بود لهذا بر نصیحت آن بزرگ عمل کردند و رسیدند بدرجه که رسیدند نتیجه آنکه که اگر اهل او تعالی نظر آید دست شما و دامن او باوی به نیاز پیش آیند و خدمت او را سعادت کونین دانند لیکن بهوشیاری تام و آگاهی تمام درین مقام قدم نهند چرا که درین زمانه اصلیت این امر مفقود ست و جنسیت ظاهر به موجود بچرب زبانی و شیرین بیانی کسی فریفته نشوند که این گروه در هر وقت اعز من الکبریت الاحمر بوده اند پس باید که در دام تزویر کسی گرفتار نشوند و بگوشه عافیت نشسته بعبادت الهی پردازند

و وارد ین و صادرین را به نان جوین حسب مقدور خود ستوا قنع شوند و خدمتگاری نمایند و سائل
راحتی الوسع محروم نگردانند و بکار ذاتی خویش به کسی از اہل دنیا چاپلوسی و تملق و لجاجت
نه نمایند که سازنده کارہا کارساز ست مگر برائے کار دیگران خصوصًا برادران دینی و یقینی خود
باہر کس لجاجت و تملق و چاپلوسی، نمایند و حتی الوسع و الامکان دران ساعی باشند گو خود را
دران کار مضرتے و نقصانے ہم رسد تاہم ازان درگذر نکنند که حکم چنین ست و شما برادران را
درین امر ہیچ سبب ہیچ وبال و نکال نیست **ششم** آنکه بعد از اطلاع بر مضمون آیهٔ شریفه
اطیعوا الله و اطیعوا الرسول که ہمین آیه وصیت جامع و بالغ گشته یا بود بنا بر اصلاح خصومات
و رفع تنازعات مقدمات به محکمه جات حال رجوع نه شوند بلکه به کتاب الله یعنی قران شریف
و سنت و شریعت رسول صلی الله علیه وسلم که حدیث و فقه و اصول و تفسیر ست رجوع نمایند
و بران عرض کنند و بسوی او روسازند چنانچه بعد آیه مذکوره در آیه دیگر آمده که فردوه الی الله
پس رجوع در دل شریعت مصطفوی علی صاحبها الف الف صلوٰة و سلام واجب العمل
و عین ایمان ست درین فکر و اندیشه بودم که دلم با من عتاب کرد و جانم ہیچ و تاب خورد
بقول مشہور که خود را فضیحت و دیگران را نصیحت۔ ای روسیاه تو چه جسته کرده که با دیگران
به نصائح پیش می آئی و خود را از ارباب نصائح پنداشته غلغله بنید و نصیحت با وج افلاک میرسانی
اینهمه سر بسر وسوسه شیطانی ست که در دل تو جا گرفته و ترا بر نید و نصائح می آرد ترا ابر ہمگانند
او را اطلاع نیست مبادا که ترا زیان رساند بمضمون آیه شریفه یحبون ان یحمدوا بما لم یفعلوا و آیه
لم تقولون ما لا تفعلون در ذہن خود دار و از شر شیطان دور باش انچه مسکینی ہمان گو و ہر چه
میگوئی ہمه کن تا ترا خلق بر ہمه توصیف و تعریف کنند که تو مسکینی نه آنکه بر خلاف آن ستایند
و تو بران مغرور و راضی شوی که این امر خوب نیست لیکن با اینهمه چه باید کرد بر فعل ما منگر گنهگاریم
بر قول بنگر که شرمساریم اگر چه زخراب و آواره شود تاہم خرابی لپسر دا امیدار دست گرگو سر عطا
نه سفتم ہرگز۔ ور گرد گنه ز رخ نه رفتم ہرگز۔ نو میدیم ز آستان کرمت۔ زیرا که یکی را دو نه گفتم ہرگز

ہفتم آنکہ بر دین خود چنان سخت و مضبوط باشند کہ دیگران متعصب دانند زیرا کہ تصلّب در دین حق نشان مقبولیت ست و محمود و تعصب در دین باطل علامت شقاوت ست و مذموم با فقرا و مساکین و غربا انس و الفت گیرند و از امرا و اہل دنیا و اغنیا بگریزند و اجتناب ورزند و از فساق و فجار و کفرہ فجرہ و مشرکین خود را دور دارند خصوص از صحبت و انس فاسق معلن در دین اسلام و کافر و مشرک مطلق زیرا کہ صحبت بد مثال مقناطیس و آہن دارد یعنی صحبت بد بسیرت بد چنان میکشد کہ آہن را مقناطیس و نیز خداوند تعالی میفرماید لا یتخذ المؤمنون الکافرین اولیاء من دون المؤمنین برین آیہ شریفہ عمل دارند تا از ورطۂ ہلاک نجات یابند و از ملاقات اہل دنیا و امرا و ملوک و سلاطین اگرچہ صالح و عادل ہم باشند گریزان باشند چرا کہ صحبت فقرا با اغنیا حکم زہر ہلاہل دارد کہ بمجرد جرعہ نوشی ہلاک و تباہ و دل عارف را سیاہ میکردانند بلکہ عکس قلب دنیاداران ہم قلب عارف را زیان رساند الناس علی دین ملوکہم ہم ازین جا گفتہ اند و مراد از ملوک علاوہ معنی معلوم درینجا ہر غالب ست در حق ہر مغلوب نشنیدۂ قصۂ قضای حضرت امام قاضی الانام سیدنا ابو یوسف رحمۃ اللہ تعالی علیہ کہ چون ایشان قضای بغداد قبول فرمودند حضرت شیخ معروف کرخی قدس سرہ یار ہمدم و ہم مکتب ایشان از ایشان ترک ملاقات کردند و گفتند رو برو ہم میائید زیرا کہ ترسم کہ دلم ازان روزی کہ قضا قبول کردہ آید از دیدارشما سیاہ شود اللہ اللہ این چہ مقام ست و چہ مقال بر قضای حضرت امام قاضی الانام غور کنید کہ سراسر عدل اعم و انصاف اکمل مالامال بود و مقولۂ شیخ معروف رحمۃ اللہ علیہ اندیشید کہ چہا گفتند لسن این تمثیل بمقابلۂ دیگران چہ گفتہ باز از روزے کہ ابو یوسف رحمۃ اللہ علیہ قاضی شدند طریقۂ ملاقات شیخ با او شان بچنین طور بود کہ وقتیکہ می آمدند جای قیام را تاریک میکردند و قاضی الانام پشت پس شیخ می نشستند روزی بادشاہ آن زمان از حضرت قاضی الانام قدس سرہ استدعا کردہ کہ میخواہم کہ بوساطت شما از حضرت شیخ مشرف السلام شوم فرمودند کہ امید ندارم کہ قبول فرمایند کہ با من در ملاقات چنان حال ست پس بنسبت شما چہ گفتہ آید بہر حال

عرض خواهم نمود اگر قبول شد خواهم برد ورنه مجبوری ست روزے حضرت قاضی رحمه الله
تعالے بر سبیل تذکره استدعای شاه عرض نمودند مستفیض شده فرمودند که ای برادر چرا در پے
آزارم کمر بسته آید از ملاقات شاه خوف سلب ایمان ست الغرض بعد بسیاری قیل وقال و
اظهار نشیب و فراز بپاس خاطر جناب قدس سره اجازت باین شرط داده شد که آمده پس پشت
شما بنشینند و بوساطت شما آهسته کلام کند یعنی هرچه گوید آهسته بشما گوید و شما با من بگوئید و زیاده
نه نشینند صرف سلام کرده امر ضروری گفته برود عاقبت الامر بهمین شرط شاه ملاقات را غنیمت دانسته
حاضر شد بعد سلام عرض نمود که میخواهم که دعوتم قبول فرمایند شیخ ابا فرمود و گفت نزد من کدامی
مال حلال و جزئی جز ترکهٔ پدرم نیست ازان میخورم مرا مدة العمر کفایت خواهد کرد و درصورت خرچ شدن
و باقی ماندن حیات از مال استاد خود یعنی امام اعظم رضی الله عنه که آنرا هم مثل مال پدرم از وجه حلال
میدانم قرض گرفته گذر خواهم کرد و ازان بقدر قوت لایموت خواهم خورد این گفت و ملاقات ختم
کرد و شاه را اذن رخصت داد و خود بعبادت مشغول شد ای برادر خدا تعالی دنیا آفریده است
و ازان روز گاهی بسوی آن ندید پس مخلوق را هم اطاعت خالق واجب ست که بسوی دنیا
نه نگرند و همچنین باید که با اهل دنیا اختلاط ندارد و انس نگیرد مگر آنکه برای حق تعالی باشد و شریعت
غرّا بدان رخصت دهد. البته عند الحاجة بقدر حاجت معامله روا دارد که این را دنیا نمیگویند و خود
بحقیقت دنیا نباشد مثل جمع اموال بنا بر دو غربا و مساکین و انصرام سفر حج و ادای حقوق الله
مثل زکوة وغیره و ادای حقوق العباد مثل نان و نفقه زن و فرزند و ذوی القربی و الیتمی و المساکین
و بقدر قوت لایموت برای خود که فرض ست و جایے واجب و جایے مستحب و جایے سنت
و این دنیا نیست و نه این را دنیا نامند تعریف دنیا مولانای رومی چنین کرده است ~ چیست دنیا
از خدا غافل بدن + نے قماش و نقره و فرزند و زن پس غفلت را در معامله حق تعالے
راه ندهد که همین دنیاست و حب الدنیا راس الخطیات گفته اند باید که ازان متنفر شود.
هشتم آنکه خلق خدا را آزار نرسانند تا که آزار نبینند بمصداق مضمون حدیث شریف

الراحمون یرحمهم الرحمن تبارک وتعالی ارحموا من فی الارض یرحمکم من فی السماء ارحموا ترحموا حقوق

ذوی القربی والیتمی والمساکین وابن السبیل وزن ودختر زند وکل مومنه ومومن ومسلمه ومسلم
چنانکه او تعالے بران حکم کرده ست نگاه دارند وبا ایشان به احسان ومدارا سلوک نمایند و
خود را از اخلاق حمیده مثل محبت واخلاص وموافقت ووداد ومرافقت واحسان وغیرها مما لا یعد
مملو دارند واز عادات ذمیمه مثل بغض وعناد ونفاق وعجب وکبر ودروغ وزنا ولواطت مما لا یحصی
پاک ومنزه دارند تا که صفت ملکوتی پیدا آید وصفت حیوانی وبهیمی وشیطانی زائل گردد واز گناه
صغیره وکبیره واصرار بر صغیره که حکم کبیره دارد محترز مانند زیرا که فاسق معلن در شریعت بدترین مردمانست
معاذ الله اندیشه خوف سوء خاتمه دارد اللهم احفظنا من سوء خاتمتنا واز ارتکاب بدعات
سیئه ومحدثات در دین باز مانند چه مبتدع از فاسق معلن هم بدتر است ونماز خلف وی حلال نیست

نهم آنکه فاتحه سالانه فقیر که آنرا در عرف عرس گویند هرگز هرگز به تکلف نه کنند زیرا که تکلف
در شریعت ممنوع است وفقیر روادار تکلف نیست هرچه که میسر آید قدری قلیل ازان حسب مقدور
خویش صرف نمایند بقرض نشوند واز بلا فکر وتشویش وارهند ودرانجا یعنی در عرس بجز تلاوت قرآن شریف
وحدیث شریف ودرود شریف وکلمه طیبه وذکر الله چیزے دیگر از بدعات نباشد یعنی چنانکه فی زمانه
مروج است هرگز هرگز نکنند مثل کثرت روشنی فضول وآتشبازی ومزامیر غیر مشروعه واحضار
قوالان بنابر استماع نااهلان هرگز هرگز روا ندارند وهمچنین از دیگر اسرافات بیجا بمصداق کلوا و
اشربوا ولا تسرفوا انه لا یحب المسرفین اعراض نمایند وچیزیکه شریعت بدان رخصت نداده است
بگذارند اگرچه فقیر منکر سماع بطوریکه قدمای چشتیه رضوان الله علیهم اجمعین شنیده اند نیست گاه
گاه در مجالس مزارات اولیا حاضر شده سماع شنیده است مگر چونکه درین زمانه در عامه مواضع
سماع با شرائط اباحت یافته نمیشود لهذا بمجبوری بجز ترک علاجی ندیده زیرا که اهلیت شنیدن
سماع درین وقت پرآشوب مفقود است وبالفرض شرائطهم معدوم پس ترک سماع به ناچاری ضرور
وواجب آمد ورنه عند الضرورت برای اهل رخصت هم بوده است **دهم** آنکه بخوانند

اوراد و وظائف خانقاه و درگاه و تلاوت قرآن شریف و درود شریف خصوصاً دلائل الخیرات
و حصن حصین و حرز یمانی و حزب البحر و اسمای اربعین ولشیخ و غیرها موافق معمول خاندان
برکاتیه مداومت کنند و حاضری مسجد نگذارند و پنج وقت نماز به جماعت ادا کنند و به ذکر
و شغل و مراقبه وغیره کاربند شوند و ازین طریقهٔ خاندان برکاتیه اصلا تخلف نورزند و بظاهر
موافق شرع شریف و بباطن موافق صوفیهٔ صافیه خود را دارند و گاهی نماز جماعت و روزهٔ رمضان
ناغه نکنند و بلا عذر شرعی اصلا نگذارند و تعظیم و تکریم شیخ خود بلکه جملهٔ اولاد و برادران و قرابتیان
و غلامان و هموطنان شیخ بر خود لازم دانند و همچنین بوالدین و استادان خویش پیش آیند
و بر و احسان بایشان حتی المقدور کنند و دعای ایشان بحق خود گیرند و هر که از خود
بعمر و برگزیده تر بود با وی در گفتار و رفتار پیشقدمی نکنند الا بضرورت مجبوری محض مثلاً
خوف فوت تکبیر اولی با جماعت و مثل این که در اینجا سبقت در مشی کرده شامل شود۔ و اگر
غریبی آید و حال خود گوید باید که بتوجه دل بشنوند و رفق و ملایمت با وی کنند و تنفر نکنند
و چین بر جبین نیفگنند غرضکه باطاعت قریب و از معصیت بعید باشند سیما از معصیت غیبت که
از بدترین گناهان و محل سخت ترین وعید است احتراز کلی دارند **یازدهم** آنکه با یتیمان و
غریبان و مسافران و کنیزان و غلامان و ضعیفان و پیران و معذوران وغیرهم بمحبت پیش آیند
و بر و احسان نمایند که آخرین وصیت رسول ماست صلی الله علیه وسلم و بنظر تحقیر نبینند و کراهت صحبت
نگیرند و اگر گیرند خود هم شریک شوند و هر چه خود خورند ایشان را نیز همان خورانند و مدام لباس خاندان
خود بپوشند و آن اینکه اول تمام موی سر حلق دارند که عادت مستمرهٔ بزرگان ما برین بوده
و حالا هم هست و کلاه دو پلو یا قادریه که هر دو کنارهٔ آن یعنی هر دو گوشه اش قدری بشکل لام کشاده
میباشد بر سر نهند و خرقهٔ قادریه در تن بپوشند و سیلی بر کمر بندند و عمامه بر سر پیچند
و ازار بند خواه از سر ذیل کشاده کعبین ستر عورت پوشند و دوپته که بقدر دو درعه طول باشد
بصورت سلا در گلو بیاویزند. و این همه لباس را سوای ازار که ضرورت ندارد اگر بیرنگ گیرند

یا ملاگیری خوشبو یا سیاه یا دیگر رنگ سوائے معصفر و مزعفر که حرام ست مصبوغ کرده بپوشند
هم مضائقه ندارد و بمطالعهٔ کتب حدیث و تفسیر و فقه و اصول و تصوف و سلوک و غیرها شرعیات
انس و عادت گیرند و مناسبت پیدا کنند و اوقات شبانه روزی خود اکثر بآن مصروف دارند
و در شریعت و طریقت مقلد محض خود را دانند و از دعوی اجتهاد در هیچیک ازان هر دو طریقه زنهار
زنهار دور باشند در شریعت حنفی و در طریقت قادری خود را دارند و مقلد همین حضرات خود را فهمند
ورنه انجام بد خواهند دید چراکه انجام ترک تقلید درین اوان همانا الحاد و زندقه است و در شریعت
سر و کار به امام اعظم و در طریقت بحضور غوث اعظم رضی الله عنهما دارند و غلامی پیر دستگیر زنهار
زنهار نگذارند که از نعمت نسبت خالصا این خاندان برکاتیه مارهرویه بغلامی خاندان غوثیه نسبت دارد
و ما همه غلامان موروثی و نمک پروردهٔ درگاه غوثیت مآب حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه هستیم
و حضور غوثیت مآب سر حلقهٔ جملهٔ اولیاء الله اند چنانکه شان نبی ما صلی الله علیه وسلم در انبیا بود همچنین شان غوث الاعظم
رضی الله عنه در اولیا شمارند مگر آنکه خاتم ولایت نبود چنانکه رسول ما صلی الله علیه وسلم خاتم نبوة و رسالت هم بودند
و اعتقاد کنند که غوث الثقلین رضی الله عنه از جملهٔ اولیاء چه اول تا آخر چه معاصرین و چه حاضرین و چه غائبین انهم افضل است
بفحوای قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله تعالی و این دعوای حقهٔ صادقه باین کلمات طیبه را لقا بامر الله
تعالی از جناب الهی در حالت صحو یعنی هوشیاری سر بر زده و باظهار آن در حالت صحو نه در سکر مامور و ماذون
بود که علی الاعلان این شان ارفع خود اظهار کنند و مامور بود که هرگز نگوید ولایت از وی باز بگیرد
و سلب نماید. و آنکه بازمتصوفهٔ زمانه که بظاهر صوفی و بباطن نیی اند لباس صوفی محض برای نمود پوشیده
و در نفس الامر با صوفیه کرام هیچ نسبتی نداشته گمان میکنند که این مقوله از سیدنا غوث الاعظم رضی الله
عنه در حالت سکر سر بر زده بود پس معاذ الله هیچ اعتباری ندارد و لایعبؤ به باشد و بالفرض اگر صحیح
هم کرده شود پس از لفظ ولی الله درین مقوله اولیاء معاصر بلکه حاضرین جلسهٔ وقت مراد خواهند بود
اولیاء غائبین ازان جلسه هم داخل نخواهند شد این کسان درین صورت بے هیچ ضرورت از تعمیم
تخصیص میکرده اند و میگویند که در تسلیم تعمیم افضلیت حضرت غوث پاک رضی الله عنه بر فاضلترین از ایشان

لازم می آید و آنچنانست که از متقدمین بعد استثنای انبیاء علیهم السلام که بالاتفاق افضل از همه عالم
اند چه ملائکه و چه جن و انس افضلیت بر سائر صحابه کرام و اهلبیت عظام و ائمه اطهار مشهورین رضی الله
تعالی عنهم اجمعین ثابت نمی شود و از متاخرین هم افضلیت به حضرت امام مهدی علی جده و علیه السلام
که باعتبار اخبار و آثار افضل اند و از دیگر و پس لازم همانست که اولیاء همعصر یا حاضرین جلسه وقت
مراد شوند تا که ازین حادثه مخلصی و نجات حاصل شود. میگوئیم که این اقوال ایشان مردود اند و محض
سفاهت و ضلالت و گستاخی و بے ادبی. این کسان از ولایت نصیب ندارند و لو سلمنا تاهم در حالت
اینچنین عقیده کاذبه ولایت ایشان سلب خواهد شد مثل شیخ صنعا وغیره و اگر کسی شبهه کند و گوید که
اینچنین کلمات دیگر بزرگان هم گفته اند پس تخصیص غوث الاعظم رضی الله عنه نمانده. گوئیم که اولا
اینمقوله از کسی بامر الله بحالت صحو سر نزده هست و نخواهد شد زیرا که مخصوص بان جناب ست ثانیا
در هیچ نقلے از هیچ عماید متقدمین و اکابر معتمدین تصریح باین معانی نیست و حال ثقاهت و عدالت
متاخرین زمانه بمقابله متقدمین معلوم که نسبت ذره به آفتاب هم ندارد پس چگونه وثوق بر صدق
مقالات ایشان کرده شود. ولو فرضنا این بحد تواتر نه رسیده و نه بدرجه قبولیت جمهور اولیاء الله آمده
فلهذا لائق حجت و استدلال و وثوق و تمسک گرفتن نیست بخلاف مقوله شیخ ما رضی الله عنه که بحد
تواتر بمع تسلیم جمهور اولیاء الله رسیده سیما خواجه بزرگ سلطان الهند خواجه معین الدین حسن چشتی سنجری رضی الله
تعالی عنه که بالاتفاق از جمیع اولیاء هند زیاده شرف و بزرگی دارند و از همه ایشان در فضل ممتاز
اند چون اینمقوله حضور شنیدند همان زمان بر حضرت ایشان حالتی طاری شد و در آنحالت فرمودند
بل علی راسی و عینی. و تمامی اولیاء الله از شرق تا غرب و از جنوب تا شمال قائل اینمقوله شده اند
و باعتراف آن رطب اللسان بوده و گردن انقیاد خمیده اند و اصلا ازان راه انحراف نورزیده اند
پس از تصدیق جمهور اولیاء الله تعالی بالخصوص سلطان الهند افضلیت حضرت غوث الاعظم
رضی الله عنه بر سائر اولیاء بدرجه یقین پیوست **فایده** در سند اینمقوله از سلطان الهند در
کتاب تفریح الخاطر فی مناقب الشیخ عبد القادر از مولفات عبد القادر بن محی الدین الاربلی بامر شیخه

ومرشده السید عبد القادر غریب الله بن السید عبد الجلیل الحسنی الحسینی فی بلدہ احمد آباد فی سنفیة
الحادیة عشر فی المستفاضة خواجہ معین الحق والدین الچشتی من الغوث الاعظم رضی الله تعالیٰ عنہ ذکر
قدوة المشائخ وقطب الخلائق امیر محمد الحسنی فی کتاب لطائف الغرائب عن لسان قطب العالم الصغیر الدین
محمود نور مضجعه الودود ولما قال الغوث الاعظم بامر الله قدمی ہذه علی رقبة کل ولی الله وضع
جمیع الاولیاء رقابہم وکان خواجہ معین الحق والدین فی ذلک الوقت من الشبان مجاہدا مرتاضا فی
غار جبل من بلدہ خراسان فی مجرد اطلاعه علی ہذا الامر الالہی بادر الی تقدیم انحناء راسه عن سائر الاولیاء
ووضع راسه علی الارض وقال بل علی راسی وکشف الله ہذا الحال للغوث الاعظم
فی الحال فقال فی حقه فی مجمع من الاولیاء ان الغیاث الدین سبق فی وضع رقبة اولیاء الله و
احبابه فبتواضعه وحسن ادبه صار محبوبا بالله ورسوله وسیعطی زمام التصرف الہند فی یده وصار کمال کما
قال رضی عنه الله الملک المتعال وقال مولانا الشیخ محمد جمال الدین السہروردی فی سیر العارفین
اجتمع معین الحق والدین الچشتی مع الغوث الاعظم رضی الله تعالیٰ عنه فی جبل من الجبل وصاحبت معه
حضرت سبعا وخمسین یوما مع اللیالی واستفاض من حضرة انواع الفیض وجمیع الباطن والکمال
ذکر السید آدم النقشبندی فی نکات الاسرار انه جری فی مجلس الشیخ فرید الدین گنجشکر ذکر
وضع قدیم الشیخ علی رقاب الاولیاء فقال لئن قلت فی ذالک الزمان لوضعت قدمه علی رقبتی
وبالافتخار اقول علی صدق عینی لان شیخی معین الدین من الذین وضع قدمه علی رقبة فمنصبی ان
اقول علی صدق عینی وقال الشیخ نور الله حفید الفقیه الشیخ حسن القطنی فی اللطائف القادریة شیخ الواصلین
معین الحق والدین الحسنی طلب العراق من الغوث الاعظم فقال له الغوث اعطیت العراق لشهاب الدین
عمر السہروردی واعطیتک الہند رضوان الله علیہم اجمعین - عزیزی از عزیزان خاندان صابری
چشتی در ضمن مذاکره قول ہذا روزے با فقیر گفت که بنا بر استیعاب یعنی احاطه کردن این قول
کلی جمله افراد جزئی یعنی سائر اولیاء را چه ما تقدم و چه ہمعصر و چه ما تاخر سوای آنہا که مستثنی اند
چنین معنی از ہمقوله مراد گرفتن اولی ہست که از ما تقدم بعد استثناء جمله انبیاء علیہم السلام

مع حضرت عیسی علیه السلام که نکره خواهند آمد و انجمله بالاتفاق افضل کل خلایق اند قدم بر صحابه و اهلبیت ائمه
مثل قدم پسر بر پدر است و از عهد ما تا آخر قدم بر سائر اینان یعنی معاصرین و متاخرین مثل قدم پدر بر پسر است
یعنی در صورت اول قدم را چنان داند که کسی پسر خود را از کمال شفقت بوجه سعادت و نیکبختی او بر دوش خود
بر نشاند درین صورت فضیلت پسر بر پدر لازم نیاید چنانکه رسول مقبول صلی الله علیه وسلم مولی علی رضی را بر دوش
خود بنابر بت شکنی نشاندند و حسنین رضی را بر دوش خود سوار میکردند این مثل اعلیه الطباق دارد و در صورت
ثانی قدم را چنان داند که کسی قدم پدر را از کمال مرتبت و فرط رتبت او تعظیما و اجلالا بر سر خود می نهد
درین صورت البته فضیلت پدر بر پسر است و همین افضلیت درینجا مقصود است پس ازین تاویل لاقباحة
فی تعمیمه انتهی منقوله العزیز المذکور میگویم اگرچه این تاویل هم ممکن است مگر حاجتی ندارد و نه آن تعمیم محتاج
تاویل و تغیر و تبدیل است زیرا که استیعاب و احاطه مقوله مذکوره مر سائر اولیاء الله را برای صحت صرف
لفظ ولی الله در قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله وافی و کافی است چراکه پیغمبران مع عیسی علیهم السلام مشهور
بلفظ انبیاء و رسول اند و اصحاب کرام رضوان الله تعالی علیهم معروف بلفظ صحابه و اهلبیت عظام موسوم
بلفظ اهلبیت و ائمه اهلبیت علی جدهم و علیهم السلام معروف بلفظ امام اند و اطلاق کلمه ولی الله بر سائر مردمان
بعد از ایشان رواج یافته در نفحات است بدانکه مسلمانان بعد از رسول صلی الله علیه وسلم افاضل خود را جز صحبت
آنحضرت بنام نه بردندی انکه صحابی را که بصحبت صحابه رسیدند تابعین خواندند و آنرا که بعد از ایشان تبع
تابعین و بعد از آن خواص امت را زهاد و عباد گفتند خواص قوم با اسم صوفیه و تصوف من فرو گشتند و این نام
بعد از مائتین هجری بر ایشان اطلاق یافت و اول کسیکه او را صوفی گفتند ابوهاشم بود پس از لفظ ولی الله
را همیشه با خود مخصوص مستثنی شده بر وجه آنکه تاویلی کرده شود یا تغیرے داده شود هم تفضیل بر افاضلتر از خود
لازم نیاید

تنبیه ازینجا سفیهان حضرت محبوب الهی قدس الله تعالی سره العزیز را
بر حضور سید نور محبوب سبحانی رضی الله تعالی عنه فضل نهند که آنجا نسبت
ذاتست و اینجا بعضات . **اقول** ....

لقب پاک حضرت سیدنا عیسی علیہ الصلوۃ والسلام روح اللہ است ولقب اقدس حضور پرنور سید عالم صلی اللہ تعالی علیہ وسلم روح الحق اینجا خواہند گفت حق آنست کہ مقام محبوبیت بالذات صفت پاک حضور اقدس سید المحبوبین است صلی اللہ تعالی علیہ وسلم دیگرے را کہ ازین مقام اعلی حظی داده اند عکس وظل ہمان محبوبیت اوست صلوات اللہ تعالی وسلامہ علیہ لقب پاک حضور والا صلی اللہ تعالے علیہ وسلم حبیب اللہ بود بنسبت بنفس ذات چون پرتو او بر آقای مایان رضی اللہ تعالی عنہ تافت لقب جناب محبوب سبحانی گذاشتند برای سری کہ بر عارف نہان نیست چون بعد حضور رضی اللہ تعالی عنہ حضرت محبوب الہی قدس اللہ تعالی سرہ العزیز نیز ازین نعمت بحر رشحہ یافتند نسبت بصفاتش نخواستند تا احتمال مساوات با حضور پرنور سیدنا غوث اعظم رضی اللہ تعالی عنہ پیدا نشود بلکہ نسبت بذات کردند کہ احتمال مساوات با حضور اقدس سید المرسلین صلی اللہ تعالی علیہ وسلم زنہار راہ نتوان یافت چنانکہ در زینہای ممبر آمده است کہ سید عالم صلی اللہ تعالی علیہ وسلم بر زینہ بالا قیام می فرمود صدیق اکبر رضی اللہ تعالی عنہ زینہ دوم گزید فاروق اعظم رضی اللہ تعالی عنہ زینہ زیرین چون نوبت بہ عثمان غنی رسید رضی اللہ تعالی عنہ ہمبر زینہ بالا رفت ازین معنی پرسیدند فرمود زینہ فروتر نبود اگر بر زینہ زیرین استادمی توہم مساوات با فاروق شدی و بر زینہ دوم با صدیق اکنون کہ بر زینہ بالایم ہیچکس گمان تساوی با سید عالم صلی اللہ تعالی علیہ وسلم نہ بر دو ہمچنین چون صفات نزد صوفیہ عین ذات باشند حاصل ہر دو نسبت یکی است بالجملہ ہمچو شعریات حضرت محبوب الہی رضی اللہ تعالی عنہ را بر حضور پرنور محبوب سبحانی رضی اللہ تعالی عنہ فضل کلی نہادن جہل عجیبی است جمہور اولیاء کرام قدست اسرارہم بر تفضیل جلیل سیدنا رضی اللہ تعالی عنہ اجماع دارند اجماعیات را بہمچو وسوسہای خام نتوان شکست آنچنانکہ بسبب این القاب حضرات عالیہ ہر دو محبوب رضی اللہ تعالی عنہما را بر صحابہ کرام و اہلبیت عظام رضی اللہ تعالی عنہم فضل نہند کہ ایشان را این لقب اصلا داده نشده نہ منسوب بصفت نہ بذات ولا حول ولا قوۃ الا باللہ العلی العظیم ۔ و آخر دعوانا ان الحمد للہ رب العالمین

لمعہ ثانیہ در عقائد اہلسنت

بدان - العزیز اصلحک اللہ تعالیٰ کہ صحت عقیدہ اصل کار ست و فساد او موجب غضب
جبار و دخول نار - والعیاذ باللہ العزیز الغفار فاسد العقیدہ اگر جنید و بایزید و از اہل ارض باشد
پے بجائے نبرد ہمچو قاصد کعبہ کہ پشت بقبلہ راہ رود ہر چند دود دورتر شود - لہٰذا واجب کہ اولاً
جملہ عقائد خود مطابق مذہب مہذب اہلسنت حفظہم اللہ تعالیٰ درست کردہ مسلّم سنّی باشد آنگاہ
متوجہ باطن شدہ گام بہ این راہ نہد چہ عرفان الٰہی بے اختیار عقیدہ اہلسنت ناممکن ست
فقیر غفر اللہ تعالیٰ لہ درین باب رسالہ مختصرہ جامعہ نافعہ مسمّی بہ العسل المصفی فی عقائد ارباب سنۃ المصطفیٰ
نوشتہ ام - اینجا در نور اولین از متن تکمیل الایمان حضرت شیخ محقق مولانا عبد الحق محدث دہلوی قدس
سرہ تعالیٰ آوردہ سخنی چند در نوری چند یاد کنیم تا کتاب از ذکر این اہم الفرائض خالی نباشد
باللہ التوفیق **نور اوّل** حقائق الاشیاء ثابتۃ والعالم حادث وھو قابل للفناء ولہ صانع
قدیم واجب الوجود واحد حی قادر عالم مرید متکلم سمیع بصیر صفاتہ قدیمۃ ولا یقوم بذاتہ حادث لیس
بجسم ولا جوہر ولا مصوّر ولا مرکب ولا معدود ولا محدود ولا فی مکان ولا فی زمان لا مثل لہ ولا شبیہ ولا ضد
ولا ند ولا معین ولا ظہیر ولا یتحد بغیرہ متصف بجمیع الکمال منزہ عن سمات النقص والزوال وھو مرئی للمؤمنین
یوم القیمۃ خالق بجمیع الاشیاء مدبرہا لا یجب علیہ شیء ولا حاکم سواہ ولا غرض لفعلہ فالحسن ما حسنہ
الشرع والقبیح ما قبحہ الشرع وللہ ملئکۃ ذوو اجنحۃ مثنیٰ وثلث ورباع منہم جبریل ومیکائیل واسرافیل وعزرائیل
ولکل منہم مقام معلوم لا یعصون اللہ ما امرہم ویفعلون ما یؤمرون ولہ کتب انزل علی رسلہ منہا التوراۃ
والانجیل والزبور والفرقان واسماؤہ توقیفیۃ وھو خالق لافعال العباد فالکفر والمعصیۃ بارادتہ
وتقدیرہ ولا یرضی لعبادہ الکفر واللہ یضل من یشاء ویہدی من یشاء عذاب القبر للکافر والفاسق
وتنعیم اہل الطاعۃ بما یعلم اللہ ویریدہ وسؤال منکر ونکیر حق والبعث حق والوزن حق والکتاب حق
والحساب حق والسؤال حق والحوض حق والصراط حق والشفاعۃ حق والجنۃ حق والنار حق وکل
ما اخبر بہ النبی صلی اللہ علیہ وسلم من اشراط الساعۃ واحوال الآخرۃ حق ایمان الیاس غیر مقبول والکبیرۃ
لا تخرج المؤمن من الایمان اہل الکبائر من المؤمنین لا یخلدون فی النار وان ماتوا بغیر توبۃ ان اللہ لا یغفر ان

یشرک بہ ویغفر مادون ذلک لمن یشاء ویجوز العقاب علی الصغیرۃ ان اللہ ارسل رسلا من البشر
الی البشر مبشرین ومنذرین مبینین للناس مایحتاجون الیہ من امور الدین والدنیا اوّل الانبیاء
آدم علیہ السلام واٰخرہم محمد صلی اللہ علیہ وسلّم وعلی جمیع الانبیاء والاولی ان لا یعین عددہم کلہم کانوا
مبلغین صادقین معصومین غیر معزولین۔ افضل الانبیاء محمد صلی اللہ علیہ وسلّم وہو مبعوث الی
کافۃ الخلق شریعۃ اکمل الشرائع ودینہ ناسخ الادیان امتہ خیر الامم ومعراجہ فی الیقظۃ الی السّماء ثم
الی ماشاء اللہ حق واصحابہ خیر الامم وفضلہم علی ترتیب الخلافۃ والمراد بالافضلیۃ اکثریۃ الثواب ثم
الباقی من العشرۃ المبشرۃ ابو عبیدۃ بن الجراح سعید بن زید سعد بن ابی وقاص عبد الرحمٰن بن عوف
زبیر بن العوام طلحہ بن عبید اللہ فاہل بدر فاہل احد فاہل بیعۃ الرضوان فاطمۃ السیدۃ النساء
والحسن والحسین سید اشباب اہل الجنۃ الخلافۃ بعد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ثلثون سنۃ
ثم بعدہا ملک وامارت ونکف عن ذکر الصحابۃ الا بخیر والمجتہد یخطئ ویصیب ولا نکفر احدا من
اہل القبلۃ رسل البشر افضل من الملائکۃ ورسل الملائکۃ افضل من عامۃ البشر الکرامۃ للاولیاء
حق لا یبلغ ولا درجۃ نبی لا یصل العبد الی حیث یسقط عنہ الامر والنہی والنصوص تحمل علی ظواہرہا
والعدول عنہا الی معان یدعیہا الباطنیۃ الحاد وفی دعاء الاحیاء للاموات وصدقتہم عنہم نفع لہم
اعلموا۔ ان اللہ مجیب الدعوات وقاضی الحاجات وتجوز الصلوٰۃ خلف کل بر وفاجر وذی المسح
علی الخفین فی الحضر والسفر استحلال المعصیۃ صغیرۃ کانت او کبیرۃ واستخفافہا کفر والاستہزاء
علی الشریعۃ والاستہانۃ بہا کفر والہزل بالکفر کفر والتصدیق بما یخبرہ الکاہن عن الغیب کفر والیأس
من اللہ تعالیٰ کفر والامن من عذاب اللہ کفر والایمان بین الخوف والرجا۔ اعلموا ان اللہ شدید العقاب
وان اللہ غفور الرحیم **نور ۲**۔ ماسنیان را اعتقاد انست کہ علم غیب بالاستقلال خاص
بجناب ذی الجلال ست وانچہ از وی مر انبیاء واولیاء را حاصل ست بالذات نیست بلکہ بعطائے
آن ملک متعال ست واعتقاد داریم کہ حق سبحانہ تعالے ہمہ اشیاء را می شنود وہر چیز را
می بیند وشنیدن ودیدن او بالا میست۔ **نور ۳**۔ ماسنیان را اعتقاد ست

که معصوم بجز انبیاء کسے دیگر از اولیاء نباشد گو مرتبۂ قطبیت وغوثیت دارد حتی که صحابه و اهلبیت نیز
رضی الله تعالی عنهم مگر ایشان وسائر اولیاء الله موسوم باسم محفوظ میباشند و مراد بعصمت مصطلحه آن ست
که حفظ الهی مر ایشانرا الابدی باشد که تخلف او زنهار معقول و متصور نماند و بحمایت الهی هیچ گناهی را امکان
نباشد گرد سراپردهٔ عزت آنان گردیدن این عصمت در نوع بشر خاص بحضرت انبیا علیه الصلوٰة والسلام
ست هرکه هیچ فرد بشر را عصمت همچو عصمت ایشان ثابت کند ملحد ست نور ۴ ـ خبر نبی همچو
اخبار الهی قطعاً مورث یقین ست و تصدیق او همین حاصل ایمان و دین هرکه هیچ خبرے از اخبار ایشانرا
منکر شود کافر شود بعد آنکه ثبوتش از نبی ضروری باشد خبر ولی چنین نیست و انکار او اگرچه بعد ثبوت صحیح قابل ملامت ست
اما کفر و ارتداد نیست باز خبر نبی قطعاً حق ست و هیچگونه خطا آوردی احتمال نیست بخلاف خبر ولی زیرا که
عصمت ندارد نور ۵ ـ سالک را هر امرے که در خواب یا بطور کشف و الهام در هیچ واقعه و مراقبه
معلوم شود آنرا اولا بر کتاب و سنت عرض کند اگر مطابق باشد یقین داند ورنه از آن درگذرد و باو
هیچ التفاتی نکند و اضغاث احلام و وسوسهٔ شیطانی داند نور ۶ ـ هر شخص معلن لعن مکن اگرچه
مشرک و کافر بود زیرا که حال خاتمه معلوم نیست اگر بعد موت عند الله واجب اللعن باشد خیر ست ورنه
لعن تو بر تو عود کند اری لعن بر کافر و مشرک مباح ست اما اینجا یقین بر شرک و کفر او چگونه آوردی که
لعنش کردی وحی منقطع شد پس ترا که خبر داد که فلان بر شرک و کفر مرد جز اینکه از دل خود میگوئی این را
چه اعتبار پس لعن بر شخص معلن سخت ممنوع ست مگر کسانیکه موت شان بر کفر باخبار خدا و رسول
علیه الصلوٰة والسلام معلوم شد همچو ابلیس و ابولهب و فرعون و هامان و امثالهم و لبس اللهم
احفظنا من اللعن و شره این چرا انکه معنی لعن اینست ای بار خدایا فلان را از رحمت خود
دور دار و بے بهره محض کن که او را در رحمت تو هیچ نصیبه در آخرت نباشد و اینچنین دورے
از رحمت نیست مگر مشرکین و کفار را پس در صورت عدم علم به خاتمه که مومن مرد
یا کافر چگونه در لعن جرأت کرده شود نور ۷ ـ بارکان اسلام خود را
بپارا یعنی نماز و روزه و حج و زکوٰة ادا کن و به عقائد ....

اہلسنت و جماعت محکم بے باش کہ ہمین یک فرقہ از ہفتاد و سہ ملت ناجی ست باقی ناری امام اعظم
ابو حنیفہ کوفی رحمۃ اللہ تعالی عنہ را پرسیدند کہ علامت اہلسنت و جماعت چیست ۔ فرمود
ان تفضل الشیخین وتحب الختنین وتری المسح علی الخفین یعنی فضل ختنین از فضل شیخین کمتر است
بے نقصان و قصور و محبت شیخین با محبت ختنین برابر بے تفاوت و فتور ہکذا افادجدنا الامجد
سیدنا السید عبد الواحد قدس سرہ فی سبع سنابل ۔ نور ۸ ۔ برین قدر
ہمہ اہل حق را اتفاق ست کہ تمامی انبیا و رسل علیہم الصلوۃ والسلام پیش از نبوت نیز از کفر
و شرک و کذب و زور معصوم بودند و بعد نبوت از تعمد ہر گونہ معصیت اگرچہ صغیرہ باشد و در احکام
رسانی شریعت از سہو و خطا نیز معصوم اند صلوۃ اللہ تعالی و سلامہ علیہم اجمعین نور ۹ ۔
ہیچ ولی بمرتبہ ہیچ نبی نرسید و زنہار نرسد و نتوان رسید اگرچہ قطب الاقطاب و غوث و صدیق
باشد و ہیچ مکلفے پیش از موت از تکلیفات شرعیہ آزاد نخواہد شد اگرچہ نبی و ولی و مرسل باشد
چنانکہ آیۃ واعبد ربک حتی یاتیک الیقین ازان خبر میدہد زیرا کہ علماء دین اینجا یقین را بمعنی موت
گرفتہ اند کہ بعد موت آن یقین می آید کہ موجب آزادی میشود و از تکلیفات شرعیہ انسان را نجات
میدہد و صوفیہ صافیہ ہم در عقائد خلاف علماء ظاہر نمی باشند بلکہ اعتقاد بجملہ عقائد اہلسنت شرط اول
تصوف دانستہ اند و آنانکہ بعض جہلای متصوفہ گویند کہ بمقام یقین اولیاء را در حیات ہم حاصل
میشود و از تکلیفات شرعیہ آزاد میکند وسوسہ شیطان است ناشی از محض سفاہت و جہالت و ضلالت
و خود بینی و خود نمائی و خود رائی ایشان کہ قول ائمہ سلف گذاشتہ بمشورہ شیطان عمل مینمایند و زندیق
میشوند و از روزہ و نماز و غیرہ ارکان اسلام خود را مستغنی دانستہ ترک میکنند و در دام ضلالت گرفتار میشوند
ببین نبی ما صلی اللہ علیہ و سلم کہ افضل کل مخلوقات بود چہ ملائکہ و چہ جن و چہ انس از ہمہ افضل و اکمل و اعلی
و اولی است با وجود چنین مرتبت و فضیلت در حیوۃ دنیا از تکلیفات شرعیہ معافی نخواستہ دیگران کہ
نسبت ذرہ با آفتاب ہم ندارند چگونہ اینچنین لاف زنند و خود را ہمچو مجانین از زمرۂ آزادان پندارند
اللہم احفظنا من شر الشیطان و وساوسہ برحمتک یا ارحم الراحمین نور ۱۰ اجملہ ملائکہ چہ سماوی

همچو جبریل و میکائیل و اسرافیل و عزرائیل و حملهٔ عرش و کروبین و اسمٰعیل سردار سمای دنیا و دیگر ملائکه
که شمار آنها جز حق سبحانه تعالی کسی نداند. و چه عرضی همچو کرام کاتبین و ملائکه حفظه که بهمه حفظ انسان
از جن و بلایا مامور اند کما اخبر عنهم الله تعالی فی القرآن العزیز بقوله وله معقبات من بین یدیه و من
خلفه یحفظونه من امر الله همه ها از هر گونه گناه معصوم اند لا یعصون الله ما امرهم و یفعلون ما یؤمرون
وانچه از حکایات هاروت و ماروت در عوام مشهور و در بعض تفاسیر مذکور است نزد علمای محققین اصلی
ندارد چنانچه از شفای امام قاضی عیاض و شروح آن توان دریافت وانچه در فص الکلمات بیاض حضرت
جد اعلی **شاه حمزه** قدس سره ناقلا عن تفسیر الزاهدی مذکور است که ملائکه دو قسم اند. نوری و
ناری قسم اول از معصیت معصوم و از قسم دوم معصیت بوجود می آید الخ. این مبنی بران اصطلاح است
که قومی از جن را ملائکه خوانند. و برهمین محمول است وانچه از حضرت ابن عباس رضی الله تعالی عنهما وغیره
می آرند که ابلیس از ملائکه بود با آنکه نص قطعی قرآن عظیم موجود است کان من الجن ففسق عن امر ربه.

نور ۱۱- محمد رسول الله افضل الانبیاء پس ابراهیم پس موسی بر قول مشهور علیهم الصلوة والسلام
پس انبیاء کلهم افضل اند از جمله ملائکه نزد اکثر اهلسنت و جماعت همین مذهب معتبر است و معنی افضلیت
آنست که در ثواب کرامت و قرب الهی زیاده از غیر خود باشند همچنین است در شرح مقاصد وغیره و رسل ملائکه افضل اند
از اولیاء انسان و اولیای انسان افضل اند از سائر ملائکه در آداب المرشد نیست که اجماع کرده اند صوفیه کرام برین امر که
رسل انسانی افضل اند از جمله ملائکه و اختلاف کرده اند در تفضیل ملائکه بر مومنین انسان افضل البشر بعد از انبیاء ابوبکر صدیق است پس عمر
پس عثمان پس علی رضی الله تعالی عنهم اجمعین و برهمین ترتیب افضلیت خلافت ایشان واقع شده

نور ۱۲- وافضل النساء اهل الجنة فاطمه و خدیجه و عائشه و مریم و آسیه رضی الله عنهن-
و در قسطلانی است که شیخ تقی الدین اختیار کرده است که فاطمه افضل است پس خدیجه پس عائشه
و قومی عائشه را افضل النساء گفته اند از جهت حدیث فضل عائشة علی النساء کفضل الثرید علی
سائر الطعام و قومی خدیجه را که اول من آمن است و قومی مریم را لقوله تعالی فضلک علی نساء العالمین
اما هیچ یک از اینها دلیل قاطع نیست و اسلم آنست که این همه را افضل النساء دانند و در تفاضل

باهمی آنها سخن نرانند نور ۱۳ آنانکه میدانند که افضلیت بر ترتیب خلافت ست غلط ست بلکه
خلافت بر ترتیب افضلیت ست وهمچنین واقع شده یعنی هر افضل بر غیر خود در خلافت متقدم
شد بدلیل آنکه افضلیت ایشان بهمین ترتیب در عهد رسول الله صلی الله علیه وسلم متحقق بود
حالانکه در آن زمان هیچ یکے از اینان خلیفه نبودند پس چون به ترتیب معلوم بعد رسول الله صلی الله
علیه وسلم خلیفه شدند بظهور پیوست که خلافت به ترتیب افضلیت واقع شد نه آنکه افضلیت به ترتیب
خلافت باشد کما لا یخفی فافهم اللهم احفظنا من سوء اعمالنا نور ۱۴ بادین استهزا نکنی
که کفر ست همچنان احکام دین را استخفاف نمودن چنانکه نا سعیدان بر ریش وعمامه می خندند
نعوذ بالله من سوء اعمالنا نور ۱۵ فی زمانه از شروع ۱۲۰۹ھ فرقه ضاله که آغاز کارش عقیدت بد
وتفرقه وانجام او الحاد وزندقه ست در هندوستان پیدا شده ست که افراد عرب وهابی میگویند
منسوب باین عبد الوهاب نجدی که شیطانی در عرب شریف پیدا شده بود زنهار زنهار با این فرقه
گمراه اختلاط نکنند وبرای شناخت این طائفه تالفه همین یک کلمه میگویم کافیست این فرقه عم
بزرگوار روافض ست رافضیان در خدمت صحابه بے ادبیها میکنند واینان بخدمت حضرت رسول
مقبول صلی الله علیه وسلم بلکه به بارگاه خدای عز وجل هم بگستاخی وبی ادبی پیش می آیند چنانچه بذات
خداوند تعالی نسبت امکان کذب میکنند وعلم وصدق وغیره صفات او را اختیاری دانند معاذ الله
من ذلک انتهای نتیجه چو برا این فرقه نجدیه ست مادر ضلالت ابلیس دختری زاد که تا دختره ماند بهم بسیار
خواستند چون به بلوغ رسید چون الحاد از وجوش زند و روی شوهری کفر ببیند با سم نجدیت موسوم کنند
از این سر دو فرقه دو دختر پیدا شد که ماران سیاه وغولان راه اند حق سبحانه تعالی از صحبت چنین کسان
در حفظ خود دارد آمین نور ۱۶ خرق عادات ظاهر کردن کاری بر خلاف معهود و معتاد را گویند مثلاً عادت
جاری ست انسان بالارفتن بذریعه نردبان ست اگر کسی بی اسباب بالا رود خرق عادات کرده باشد وآن چند قسم ست معجزه
ارهاص کرامت معونت استدراج اهانت زیرا که صدور شی یا به دست مومن باشد یا به دست کافر بر تقدیر نخستین آن مومن
نبی باشد یا ولی یا از عوام بر تقدیر اول اگر صدور شی بعد نبوت باشد معجزه باشد واگر پیش از ظهور آن ست ارهاص آنچه که از ولی باشد کرامت

واز عوام مومنین معونت و بر تقدیر کفر اگر موافق مراد او باشد استدراج و اگر مخالف آید اهانت چنانچه مسیلمه کذاب ملعون را گفتند که محمد صلی الله تعالی علیه وسلم دست بر سر طفلی که رسانید بوی مشک از سرش آید مرد که دست بر سر طفلی نهاد کل شد ملعون را گفتند که محمد صلی الله تعالی علیه وسلم در چاه شور لعاب دهن اقدس می انداز د هر چه تمام تر شیرین میسازد. مردکه در چاهی شیرین خوی افگند شور شد. ملعون شنید که حضور اقدس صلی الله تعالی علیه وسلم بر چشمی کور دست نهاد روشن شد. مرد که بر دیده اعوری دست رسانید چشم دیگر نیز از دستش شد بالجمله در اهانت و غیر او حاجت تمیز نیست که بوجه مخالفت مراد خود متمیز است همچنان استدراج و معجزه را حاجت تفرقه نیست که اگر کسی لغلط دعوی نبوت کند ز نهار خارقی بردستش ظاهر نشود. اگر خود استاد ساحران جهانست همه سحریات و یکسر باطل گردد و چیزی نمودن نتواند آری اگر دعوی الوهیت کند همه شعبده هایش بر وجه کمال ترقی یابد و بجبها نماید که عقل بینندگان خیره ماند چنانکه دجال را همچنین واقعه شد نیست اوّل بدعوی نبوت خواهد برخاست و همه استدراجات و باطل شد باز بادعای الوهیت پرداز د و شعبده ها سازد و آنچه سازد. و وجهش پیداست که حجت الهی به نبوت نبی بمعجزه قایم شود اگر مدعی کاذب نیز بدعوی نبوت خارق نماید فرق کاذب و صادق برخیزد و کار شرایع برهم شود بخلاف الوهیت که اگر کسی همه خرق شود و شرق و غرب را بهزاران هزار خرق غریب پر کند عقل خود گواه است که این نه اله است. والحمد لله رب العالمین. پس اینجا ظهور خوارق بر دستش باعث تلبیس نیست بخلاف اوّل آری فرق کرامت و استدراج دشوار است اینجا معیار همین ست که هر کرا مستقیم بر شریعت غرا بینند خارقی که ازو ظاهر شود کرامت دانند. و هر کرا از شرع بر کران یابند خوارق او را از قبیل استدراج گمان کنند الحاصل خارق نه چیزی ست که همین بر دست اولیا ظاهر شود بلکه بجادوی هم توان کرد چنانکه از ساحران فرعون واقع شد یخیل الیه من سحرهم انها تسعی. و بریاضات شاقه و ترک علائق دنیا نیز چنانکه جوگیان هنود و راهبان نصاری و یهود کنند و از مجانین و مجاذیب هم خرق ظاهر شود لسبب ارتفاع حجب از عالم علوی که مدبر این عالم سفلی ست. بامر الله تعالی. پس آشکار شد که همین بر ظهور خوارق اعتماد نباید بلکه مناط همان استقامت بر شریعت و دوام تعلق قلب بجناب حضرت است و شایان تمیز آنکه بفیض

صحبتش خدائی یاد آید و دل از دنیا سرد شود۔ کما سیاتی این فائده را محض بخیال همین جمله آورده ام تا برادرانم فهمند و بمغلطه نیفتند و بالله العصمه **درینجا** دو سه کرامات حضرت جدی مرشدی قدس سره چشم دید خود نقل سکینم۔ اوّل آنکه بعد از پرواز نمودن روح مبارک حرکت لبهای مبارک بندنمی شد و ان حالت معمولی شغل اسم ذات بود چنانکه در عالم حیات دنیاوی عادت سامی بود با آنکه پیشتن سرفرزندان بر وبال وغیره جهت تبلیغ می نمودم سود نمیداد بالآخر از دل بطور خطره عرض داشتم انچه عرضه داشتم انگاه حرکت بند شد من بعد وقت غسل باز همان جنبش لبهای مبارک ظاهر شد باز بطور اوّل عرض نمودم انچه نموده ام باز سکوت شد۔ زان بعد وقت دفن نیز چون روی مبارک کشادیم باز همان حرکت یافتیم باز بعد عرض معمولی بند شد وعلاوه ازین اکثر کرامات بظهور آمد که تسطیر آن سبب طوالت کتاب ست **نور ۱۷**۔ بنی آلسنت که حضرت حق سبحانه او را برای تکمیل نفس خودش وحی فرستد بشرعی تازه خواه بشرع پیشین و رسول آنکه او را بعد تکمیل نفس دیگران برای تبلیغ احکام الهی به بندگان فرستند اینجا نیز تخصیص بشرع جدید نیست ما مسلمانان اعتقاد داریم که وحی شرعی جز بحضرات انبیاء علیه الصلوٰة والسّلام نیاید۔ آری اولیاء کرام بنوعی دگر از الهام سرفراز شوند **نور ۱۸**۔ ایمان بمشاهده با آنکه نصیبه مقربین و ناشی از فضل عظیم و شرف مبین ست اما اینکه نادیده گروند و بمجرد شنیدن اخبار الهی ایمان آرند این هم طرفه شانی دارد۔ ولهذا با نوع خاص ایمان بالغیب عندالله از ایمان بمشاهده محبوب تر ست ملائکه بر عرش و کرسی و لوح و جنت و نار ایمان بالشهود ست و ما را بالغیب حضرات انبیاء علیهم الصلوٰة والسّلام را بر ملائکه و تنزیل کتب و نزول وحی ایمان بالشهود ست و ما را بالغیب و صحابه و اهلبیت را بر حضرت نبی صلی الله تعالی علیه وسلم و معجزات جلیله اش ایمان بالشهود ست و ما را بالغیب اگرچه متاخرین را این فضل جزئی حاصل ست اما فضل کلّی که عبارت از کثرت ثواب و زیادت قرب رب الارباب ست نصیبه حضرات اهلبیت و اصحاب ست رضی الله تعالی عنهم اجمعین فضل جزئی با فضل کلّی تاب مقاومت ندارد۔ فافهم۔ این مسئله از زبان فیض ترجمان حضرت جدی مرشدی رحمته الله علیه شنیده بودم۔ روزی بطور وعظ میفرمودند۔ که سرور عالم صلی الله علیه وسلم اصحاب کرام خود را خطاب کرده استفسار فرمودند که آیا میدانید که ایمان کدام کسان عزیز تر ست عرض نمودند یا رسول الله ایمان

ملائکه وانبیاء- فرمودند نی- زیراکه درحضور وقرب ومنزلِ وحی اند عرض نمودند ایمان مایان فرمودنی
چراکه درشما من خود موجودم باز عرض نمودند العلم عند الله ورسوله انگاه فرمودند ایمان آن کسان که
بعد من خواهند آمد وبر اوراق کتاب نوشته یابند وبروایمان خواهند آورد وتا اینجا شنیده عرض نمودم
که عطای این موهبت عظمی باعث تفضیل مایان شد یا نه همان جواب ارشاد شد که بالا نوشتم نور ۱۹-
علمای اہلسنت وجماعت را در لعن یزید پلید سه قول ست- یکی سکوت- دوم منع- سوم جواز- سکوت
مذہب امام اعظم کوفی ومتبعان آن امام والا مقام ست وہمون اسلم واحکم ست- ومنع مذہب
امام غزالی وتابعان وی ست وجواز مذہب امام احمد بن حنبل وموافقان آنجناب ست از متاخرین
ملا سعد الدین تفتازانی وغیره نیز ہمین راه رفته اند وہر سه فریق از سنیان اند پس ہر کسیکه ہیچ یک مذہبی
ازین مذہب ثلاثه اختیار کند ہیچ نقصان در سنیت او نخواہد شد بدستور مسلمان سنی المذہب خواہد ماند
والحق حسن احتیاطی که مذہب مہذب حضرت امام اعظم رضی الله تعالی عنه وارد فوق البیان ست
بالفرض اگر انکس مستوجب لعن ست ملعون ملعون گفتن ولعن را ورد ووظیفه کردن فضیلتی ندارد
واگر عند الله نجیان باشد تا معاذ الله خوف رجعت لعن ست پس عاقل را نباید بکاری افتادن
که یک پہلوی او ضرری جلی وپہلوی دگر از نفع تهی باز مسئله جواز وعدم جواز خود فقہی ست وما در فقه
مقلد حضرت امام والا مقام خودیم پس اینجا چرا از تقلید جنابش قدم باز کشیم وخود عداوت بکفر
منحصر در لعن نیست آخر ندیدی که علماء کافر معین را ہم بتعین نام لعن گفتن نفرموده اند تا انجام او بر کفر
یقینی نباشد مگر باکفار حکم عداوت نیست بعضی که بحمد الله مایان مردود پلید نامسعود ست خدای نکو
میداند اما بحمد الله بالعنت کار نداریم ونه مومن را باید که لعان وفحاش باشد باز اگر کسی لعن میگوید
گفته باش ما او را ہم زجر نکنیم چنانکه شنیدی والله الموفق- نور ۲۰- روزی بین المغرب
والعصر بحضور شیخ خود حاضر بودم ودران زمان کتابی در عقیده اہلسنت وجماعت نسبت
محاربین جمل وصفین ونہروان جمع نموده بودم بغرض اصلاح پیشکش نظر کیمیا اثر نمودم فرمودند
بخوانید- بندی خواندم فرمودند برخوردار مولوی عبد القادر سلمه الله تعالی را ہم نوبت مطالعه این رساله

آمده ست یا نہ عرض نمودم بلکہ استنباط این بحث از مولوی صاحب کرده ام فرمودند که کافیست علم او حاضر ست
دماراالسبب کہولت سن فرصت ان نمانده ہست که متوجه باصلاح وتسطیر شویم باز عرض نمودم که چیزے
مختصر درین مسئلہ ارشاد شود تا حرز جان وایمان خود کنم فرمودند۔ ونکف عن ذکر الصحابۃ الا بخیر
ہمین قدر کافیست پس خلاصہ عقیده اہل سنت وجماعت درین ہر سہ جنگ چنین ست که نسبت جنگ
اہل جمل وصفین حکم خطاء اجتہادی ست ونسبت جنگ اہل نہروان حکم فسق یعنی محاربین اوّل داجتہاد
خطا کردند ومحاربین نہروان قطعاً فساق وطغاة واہل عصیان بودند باز اینجا نکتہ ایست نہ ہر از گوہر ست
خطاء اجتہادی نیز بر دو گونہ ہست منکر وغیر منکر۔ منکر آنکہ انکار از گزیر ست که اگر جانش نشنیند فتنہ می خیزد
وغیر منکر آنکه نیچنان باشد چون خطای امام شافعی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ در تحلیل متروک التسمیہ عمداً
وغیر ذلک من المسائل الفرعیہ۔ پس مولوی جامی قدس سره السامی که در عقائد منظومه فرموده۔ ع
جنگ با وی خطای منکر بود۔ راست فرموده ہست۔ اما نا فہمان سخن را از جای بجامی برند **نور ۲۱**۔
مرتبہ نبوت ولایت ہر دو محض وہبی ست از کسب حاصل نمیشود یعنی محض بعنایات الٰہی میسر می آید مجاہده ومکاسبہ را دخلی نیست ہر که
نبوت اکتسابی گوید کافر ست وہر که ولایت اکتسابی ابتدع۔ اما مجاہده را شرط راه ولایت دانسته اند غالباً بے مجاہده
نیا بند۔ وچون یا بند بمجاہده نیا بند بلکہ محض وہب یا بند **نور ۲۲**۔ مرتبہ نبوت ورسالت مخصوص
بمردان انسان ست جن ونسا را ازان نصیبہ نیست بخلاف ولایت که مردان وزنان ہر دو شریک اند
گو درین ہم کثرت بمردان ست **نور ۲۳**۔ اعتقاد داریم که سیدنا حضور سرور عالم صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم
را مثل که ہمسر وبرابر در جملہ کمالات عالیہ شریکش باشد محال وممتنع بالذات وخارج از دائره قدرت ست
ہذا ہو الحق فماذا بعد الحق الا الضلال **نور ۲۴**۔ قضا که مراد از حکم باریتعالی ست دو نوع ہست
مبرم ومعلق۔ مبرم واقع شود۔ کما ہو المراد منه۔ ومعلق واقع شود مرتفع گردد از صدقات وغیره
مثال مبرم موت ست که ضرور بوقت موعود خود خواہد آمد۔ ومثال معلق آفات ہای درمیانی مثل
امراض وغیره که از جد وجہد تدبیر وخیرات ومبرات دور شود ونیاید۔ **نور ۲۵**۔ قال الشیخ الاکبر
فی الفتوحات ولما لم یصح اجتماع الصادقین معا لذلک لم یقم ابو بکر فی حال النبی صلی اللہ علیہ وسلم

وثبت مع صدقه فافقد النبی صلی الله علیه وسلم فی ذلک الموطن وحضره ابوبکر تقافی ذلک المقام الذی
اقیم فیه رسول الله صلی الله علیه وسلم لانه لیس ثمه اعلی منه یحجبه عن ذلک المقام فهو صادق فی ذلک الوقت او
وحکیمه وماسواه تحت حکمه نور ۲۶ - درین زمان مردمان اهلسنت وجماعت از محاورت رافضیان
وصحبت ایشان از حال امیر معویه وغیره صحابه رضی الله عنهم سوی ظن میدارند. این خود رفض جلی ست
لهذا مناسب افتاد که تبذی از جانب امیر معویه رض بیان نمایم واکتفا بر قول حضرت محبوب الهی نظام الدین
اولیا قدس سره میکنم که برای صوفیه صافیه سند کافی ووافی ست. در فوائد الفواد ملفوظ آنجناب مکتوب ست
بنده عرضداشت کرد که اعتقاد درباب معویه رض چگونه می باید داشت. فرمود که او مسلمان بود واز صحابه بود و
خسر پوره رسول بود علیه الصلوة والسلام. او خواهری بود ام حبیبه گفتندی رضی الله عنها او حرم رسول
بود صلی الله علیه وسلم نور ۲۷ - از معدن المعانی باب نهم در ذکر فضل صحابه بر جمله امم ذکری در مناقب
ام المومنین عائشه رضی الله عنها وعمارت روضه متبرکه و ذکر فضل صحابه رسول رضی الله عنهم وصلی الله علیه
وسلم افتاد بیچاره عرضداشت که فضل صحابه رسول صلی الله علیه وسلم بر جمله مومنان همین فضل صحبت است بحسب
یا در صفات دیگر همچنانکه علم وعبادت وزهد وتقوی وتوکل وغیرها. بندگی مخدوم عظمه الله فرمود که جمله جواب
درین مسئله انست که فاضلترین همه خلق مطلقا محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم وبعد او افضل خلائق همه انبیا ورسل
اند صلوة الله علیهم اجمعین وبعد انبیا ورسل علیهم السلام افضل بنی آدم امت محمد علیه الصلوة والسلام ست وافضل امت محمد
علیه الصلوة والسلام صدیق اکبر ست بعده عمر خطاب بعده عثمن بن عفان ست وبعده علی مرتضی ست رضی الله عنهم. دیگر باید
دانست که خواص بنی آدم یعنی انبیا ورسل افضل اند علیهم السلام از خواص ملائکه. وخواص ملائکه چنانکه
جبرئیل میکائیل اسرافیل عزرائیل صلوة الله علیهم افضل اند از عوام بنی آدم. وعوام بنی آدم افضل اند
از عوام ملائکه انیست مذهب سنت وجماعت. اما آمدیم بر سر حرف آنکه پرسیده که افضل صحابه
رضی الله عنهم همین فضل صحبت ست بحسب یا در صفات دیگر همچنانکه علم وعبادت وزهد وتقوی الخ. چون حضرت
رسالت صلی الله علیه وسلم فرموده است. اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم. این بر عموم ست
چنانکه بر خلفای اربعه اقتدا بر جمله صحابه اقتدا پس هدایت دیگران مقید آمد باقتدای ایشان فی هرآینه

منقد افاضلتر از مقتدی بود در جمیع معانی۔ پس ایشانرا چنانکه فضل صحبت بود فضل در جمیع معانی هم بود لیکن هرچند ایشان در جمیع معانی موصوف اند چنانکه علم و تقوی و زهد و ورع و توکل و امثال آن اثر صحبت و فواید آن بیشتر و بیشتر از همه صفات دیگرست ایشانرا بجهة صحبت تنها نسبت کنند نه صفات دیگر چنانکه گویند صحابهٔ رسول الله صلی الله علیه وسلم پس دیگری را از اولیاء الله علیهم الرحمة ممکن و جائز که در صفات دیگر جز صحبت موصوف گردد چنانکه ایشان اما دولت و نعمت که در صحبت ست خاص همین بصحبت تعلق دارد آن کجا حاصل کند۔ بندگی مخدوم عظمه الله چون برین حرف رسید این بیت بر زبان مبارک راند بیت
ماه من گر تو مرا کس نکنی من چه کنم۔ سنگ بی تربیتی لعل شدن نتواند۔ انتهی نور ۲۸۔ بدانکه مرتبهٔ نبوت و رسالت از نبی و رسول گاهی سلب نشود و مرتبهٔ ولایت چنین نیست درین مرتبه سلب ممکن ست پس ای العزیز بعد حصول ولایت ایمن نشوی مدام برای بقای مرتبهٔ مذکور کوشش کن تا آنکه ازینجهان بگذری ورنه خسر الدنیا والاخرة نصیب شود والعیاذ بالله تعالے۔

لمعهٔ ثالثه در تصوف

نور اوّل در تصوف و سلوک فرق چیست۔ فرق فقه و اصول ست۔ تصوف مشابه اصول و سلوک مشابه فقه۔ در تصوف قواعد و اصول علم شریف باطنی میباشد و در سلوک صرف طریق رفتن راه بمجاهده و مکاشفه والله اعلم بالصواب۔ **نور ۲**۔ وحدت بر دو قسم ست یکی وجودی و دیگری شهودی۔ وجودی عبارت ست از سقوط شعور ما سوای الله از علم و نظر سالک هر دو و بقای ذات باریتعالی بعد فنای جمله ما سوی الله در علم و نظرش خلاصه اینکه هم در علم یکی ماند و هم در نظر یکی نماید یعنی بجز ذات بحت چیزی در علم و نظر سالک نماند و نباید یکی دیدن و یکی دانستن حال سالک شود نظراً و علماً۔ این انتهای مقام سالک ست یعنی سالک باین مقام رسید موسوم باسم ولی میگردد۔ و معنی ختم سیر الی الله همین ست و همین را مقام لاهوت میگویند که مقام چهارم ست از مقامات سیر و سلوک قادریه و آینده سیر فی الله که مراد ازان حصول ترقی ست در ذات بحت باریتعالی که آنرا نهایتی نیست شروع میشود۔ و حدیث ما عرفناک حق معرفتک خبر ازین سیر

میدید و همین ست مسلک جمیع اولیاء الله تعالی از قادریه و چشتیه و سهروردیه وغیرهم رضوان الله تعالی علیهم اجمعین - الا شرذمهٔ قلیل که بوحدت شهود رفته اند و این را مقام ابتدائی سالک میدانند - و شهودی نیز عبارت از همین معنی ست الا در آن نفی موجودات صرف از نظر سالک میشود نه از راه علم یعنی موجودات ماسوای الله در علم باقی میمانند صرف از نظر ساقط میشوند و ذات بحت صرف در نظر میماند باقی همه مستهلک و فانی نظراً میشوند نه علماً چون حال ستارگان وقت طلوع آفتاب که همه ستارگان از نظر غائب شدند صرف آفتاب در نظر باقی ماند - اما میدانند که کواکب را هم وجود هست اما باقیست گو از نظر نهان باش کس هرچه که بیند یکی بیند اما یکی دانستن نیست لاجرم درین توحید نقصی میماند و آن بقاء موجودات ست در علم که منافی فنای مطلق ست شرذمهٔ قلیل قائل این توحید شده اند از حضرات صوفیه مثل شیخ علاء الدوله سمنانی و شیخ روزبهان بقلی وغیرهما - و از متأخرین شیخ احمد صاحب سرهندی - و اتباع ایشان که نقشبندیه مجددیه باشند همین راه رفته اند بلکه بعضی ازین حضرات هم قائل توحید وجودی شده اند مثل شاه ولی الله صاحب محدث دهلوی که باوجود نقشبندی مجددی بودن چند مکاتیب درین مسئله مشتمل بر تاویلات کلام شیخ احمد صاحب در مکتوبات ایشان که در اثبات شهود بود نوشته شایع نمودند چنانچه رد آن مکاتیب شاه صاحب مولوی غلام یحیی صاحب نقشبندی مجددی مرزا مظهر جان جانان صاحب کرده در رساله مبسوط نوشتند باز رد الرد منجانب مولوی رفیع الدین صاحب ولد شاه ولی الله صاحب محدث برادر مولانا شاه عبدالعزیز صاحب محدث دهلوی موسوم بکتاب دمغ الباطل ظاهر و شایع شد که الی الآن موجود ست من شاء الاطلاع علیها فلیرجع الیه - پس بنظر انصاف باید دید که از هر دو توحید ترجیح بکدام ست از تتبع مقالات صوفیه کرام همین توحید وجودی ثابت و مبرهن ست و بس اللهم ارزقنا منه نصیباً کاملاً بمنک و کرمک یا اکرم الاکرمین آمین

نور ۳۱ - مقامات سلوک قادریه - ناسوت [1] و ملکوت [2] و جبروت [3] و لاهوت [4] اند ناسوت را عالم شهادت و عالم خلق و عالم جسمانی وغیره هم گویند - و ملکوت را عالم امر و عالم ارواح و عالم ملائکه و عالم آخرت وغیره نامند - و از جبروت عالم اسماء و صفات باری تعالی مراد گیرند

ولاهوت را عالم هویت و عالم ذات بحت بارتیعالی خوانند سالک را وقت مجاهده سیر همه این عوالم کردن ضروریست در عالم لاهوت رسیده سیر و سلوک تمام میشود یعنی از سیر الی الله فارغ شده سیر فی الله شروع میشود که آنرا نهایتی نیست نور سم - سیر از همین فی الله تفاضل یکے با دیگری گفته می آید ورنه همه اولیاء الله در اصل طریق ولایت یعنی در سیر الی الله برابر اند - چنانکه انبیاء علیهم السلام که در اصل نبوت و رسالت مساوی اند - کما قال الله تعالے - لا نفرق بین احد من رسله مفهوم آیه شریفه از مساوات در اصل رسالت خبر میدهد همچنین جمله اولیاء الله تعالی در اصل ولایت بمعنی مذکور یکی اند مقوله لا نفرق بین احد من اولیاءه از مساوات اینان خبر میدهد در اصل ولایت پس ازینجا معلوم شد که تفاضل یکی بر دیگرے همین باعتبار سیر فی الله است نه باعتبار سیر الی الله زیرا که قرب و ترقی مدارج از زیادت سیر فی الله نصیب و میسر میشود پس هر که را سیر زیاده بود قرب و ترقی هم زیاده بود و هر که را سیر کم باشد ترقی درجات هم کم باشد عزیزی چون درین مقام زیاده سیر کرده زیاده ترقی از غیر خود یابد و درین سیر سوای ترقی درجات چیزی دیگر نیست و آن نهایتی ندارد و این سیر گاهی ختم نشود - ورنه ذات بحت محدود شود و این منافی شان الوهیت است ما عرفناک حق معرفتک ازین خبر میدهد و این حدیث شریف محمول بر معنی ظاهری است نه آنکه از روی تواضع و انکسار وارد شده است چنانچه گمان بعض متصوفه جهل این زمان است اللهم احفظنا من اعوجاج عقولنا نور ۵ - الطلب طلبان طلب الخالق و طلب المخلوق - فطلب المخلوق باطل و مردود - و طلب الخالق حق و مقبول آورده اند که روزی عیسی علیه السلام بجمعی گذشت ایشانرا مشاهده کرد خائف و ترسان لرزان و هراسان و رنگ رو زرد - ماجرا پرسید معلوم شد که از خوف دوزخ حالی چنین و چنان دارند از انجا برفت و بگفت خلق یهرب من خلق مخلوقی از مخلوقی گریزانست باز بقومی رسید ایشانرا نیز همچنین بدید الا استفسار نمود معلوم شد که در شوق لقای جنت بچنین حالت رسیده اند که فردا میسر آید یا نے ازینجا هم کناره کرده فرمود خلق یطلب طلبا خلقی بخلقی شتابان است و باز بگروهی ملاقی شد ایشانرا نیز همچنین یافت سبب پرسید معلوم شد که در شوق لقاء الله بچنین حال زار رسیده اند که میسر میشود یا نه و فردای قیامت چگونه شد

آیا بجمال جهان آرای مطلوب خویش مشرف میشویم یا نی عیسی علیه السلام با ایشان نشست و فرمود
هؤلاء قوم یطلبون الخالق فیهم امرت آن اصاحبهم وانسهم این قومی اند که طلب خالق میدارند
بهمین کسان مرا حکم ست که نشینم و موانست کنم او کما قال علیه الصلوٰة والسلام من جی الجلال
پس ما یان را هم مناسب که بصحبت اینچنین قوم مناسبت گیریم که طالب مولی اند و بدنیا و آخرت تطلع
ندارند - فائده زائده - درینجا خدشه میگذرد که دعای طلب جنت و نجات از نار - و حصول نعما و درجات
آن و امن از بلایا و درکات این در حدیث جا بجا آمده ست پس چگونه مذموم باشد - جواب آنست که اگر
این طلب از امر باشد مضائقه نیست که الامر فوق الادب گفته اند و این طلب داخل طلب مولی ست
از آن بیرون نیست زیرا که از حکم و امر اوست و اتباع فرمان مولی و انقیاد آن داخل طلب مولی است
و اگر از خواهش نفس باشد البته مذموم ست درین راه نور ۶ - اگر بر هوا آئی مگسی باشی و اگر برروی
آب روی خسی باشی دل بدست آر که کسی باشی مراد از دل بدست آوردن اینجا آگاهی ست
بخدا تعالی و غفلت از غیر او تعالی کلهم نور ۷ - سیدنا غوث الاعظم رضی الله تعالی عنه را
از جناب باری جل جلاله الهام شد که کل طور بین الناسوت و الجبروت فهو ملکوت و کل طور بین الملکوت
و اللاهوت فهو جبروت فمن رضی بواحد منهما فهو عندی من المطرودین یعنی اگر سالک از سیر مقامات
ملکوت و جبروت فارغ شده سیر لاهوت اگر نگذشت یعنی در ذات بحت سیر نکرد و اکتفا تا سیر جبروت
کرده بنشست هیچ مرتبه فضیلتی ندارد و قرب بارگاه بدست نیارد هنوز ذات بحت دور ست آنرا کامل
نگویند چه جای که مکمل و تکمیل کسی که همین بر ملکوت یا ناسوت باشکسته نشیند او خود دورتر و مهجورتر
پس لازم ست که هیچ یکی ازین مقامات ثلثه مذکورین را نهایت مراد بلکه غایت سیر خود هم ندانند و از
آنها که منازل راهی بیش نباشند و بقدم صدق درگذشته سیر مقام چهارم که لاهوت ست
بهاو تعالی حاصل نماید آنگاه اولین درجه کمال یابد و اطلاق ولی بر وی درست آید و پیش ازین
اندر درجه ولایت بوی پیغام از نرسیده است وای بر آنانکه سیر ناسوتی هم ندانند و خود را از اکابر
اولیا خوانند نور ۸ - شناخت اولیا از خرق عادت صحیح نیست زیرا که مشترک است

بین الولی وغیرہ حتی الساحر والکافر پس سلب امتیاز نشود نور ۹ - طریق امتیاز ولی از غیر او
آنست کہ با وی چندی با دل سالم وعقل فاہم صحبت دارد - پس اگر بیند کہ از صحبت او خدا یاد می آید
ومحبت خداوند تعالی زیادہ میشود بداند کہ ولیست وچون خلافش رونماید یعنی دنیا یاد آید ومحبت دنیا
غالب شود بداند کہ ولی نیست زیرا کہ القلب مرآۃ القلب ہر چہ در قلب او بود ہمان منعکس گشت و صورت
ثانیہ گواہی بر تلوث او داد - در عین المعانی آوردہ کہ اولیا جماعتی اند کہ لقای ایشان موجب یاد کرد
حق باشد نور ۱۰ - صورت اہل شرع وسیرت اہل طریقت داری تا نجات اخروی حاصل شود -
نور ۱۱ - حضرت مرشدم رضی اللہ تعالی عنہما میفرمودند - فقیر صورت سے او بھیسویت بی شرع
دیکھو تو پلیت - ویا فقیر صورت دیکھ او بجھنا نہیں بے شرع دیکھ تو ملنا نہیں یعنی اگر فقیر صوری را در لباس
ووضع وغیرہ چیزی برخلاف شرع بینی با او میامیز وہم میاویز - چہ دانی کہ زیر دلقش چیست اگر کاذب ست
صحبت با او ضرر بود واگر صادق ست جدل وخصومت ضرر دارد - نور ۱۲ - بعض جہول از متصوفہ گویند
کہ شریعت راہی دیگرست وطریقت دیگر پس ما را کہ صوفی ہستیم بشریعت چہ کار - ای سفیہان بشنوید و
بہوش باشید برای ہدایت شما میگویم - یرحمکم اللہ ویہدیکم اللہ کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم حامل ومقام
بود واز بارگاہ او تعالی جل جلالہ بنا بر ہدایت گمراہان وتکمیل ناقصان در دنیا آمدہ حق ہر دو باحسن وجہ ادا
ساخت یکی ہدایت باحکام نبوت ست ودیگرے تکمیل ولایت احکام نبوت خود ظاہرست ومراد از تکمیل
ولایت کثرت محبت خدا تعالی در دل مخلوقات پدید آوردن وخلق را بحضرت قرب خالق بردن - پس
اول ایشان اسلام میفرمودند وبر احکام شریعت استقامت می دادند - من بعد بدرجہ ولایت می رسانیدند آیا
گاہی برخلاف این نیز عمل فرمودہ اند یعنی مسلمان ناکردہ یا از احکام شریعت برکران داشتہ بدرجہ ولایت
سرافرازی بخشیدہ اند - لا واللہ ہرگز چنان نبود ونتوان بود پس طالب خدا را از امتثال احکام خدا ناگزیرست
بگوش ہوش بشنو شریعت شجرست وطریقت ثمر وثمر بے شجر یافتہ نشود اگرچہ عکس ممکن ست گو ناقص
باشد بسا درختان کہ ثمر ندارند وبا ہمعنی از شجریت بر نیایند - آگاہ باش وخبردار شو تا شجر نہ پروری ثمر
خیالی ہم چنین حال انسان ست کہ از دو حال خالی نباشد - مومن یا کافر - مومن دو قسم ست صالح

یا طالح۔ صالح دو نوع ست عالم یا جاہل عالم دو گونہ است عالم احکام نبوت یا عالم احکام ولایت
و ولایت دو صنف ست عام یا خاص۔ عام از آیۂ اللہ ولی الذین امنوا الخ۔ مستنبط میشود یعنی ہر مومن
ولی ست و خاص مراد از فنا فی اللہ و بقا باللہ یعنی از بندہ شعور جملہ موجودات برخیزد و در ذات باری تعالی
استغراق یابد و فنا شود و این ولایت خاص ست کہ سالکان را بہ برکت مجاہدہ و ریاضت باطنی بہ محض
وہب الہی میسر آید و ولایت عامہ بہ مجرد اسلام آوردن حاصل میشود بمقابلہ کفار از پس مومن ولی است
بمقابلہ کفار و صالح ولی ست بمقابلہ طالح و عالم ولی ست بمقابلہ جاہل و عالم احکام ولایت ولی است
بمقابلہ عالم احکام نبوت و ازین عالم جاہل ولایت خاصہ مراد ست کہ بالا گذشت پس ازین تمہید
باحسن وجوہ پنداشتی و دانستی کہ ولایت خاص بغیر اسلام و قبول احکام یافتہ نمیشود و اسلام
بغیر ولایت خاصہ یافتہ میشود۔ پس مسلم غیر ولی بمثال شجر محض ست و مسلم عارف شجر با ثمر مسلم را ولی و عارف
بودن ضروری نیست بسیار مسلم اند کہ عارف نیستند بخلاف عارف کہ او را از اسلام و اتباع شرع ناگزیر ست
و ازہمین جا واضح شد تفضیل شیخین بر ختنین رضی اللہ تعالی عنہم یعنی منجملہ دیگر دلائل تفضیل شیخین این دلیل
ہم بسیار قوی ست پس میگویم بدان۔ ایدک اللہ فی الدارین۔ کہ شیخین بانی و پرورش کنندہ شجر
نبوت اند کہ آن بمنزل اساس ست کہ بوسیلہ آن عرفان نصیب میشود۔ و انسان بدرجہ ولایت میسد
پس شیخین قابل شکوری ہر دو طائفہ اند یعنی گروہ مسلمانان مطلق و گروہ صوفیہ کہ بدولت شیخین دولت اسلام
و دولت عرفان یافتند و می یابند و خواہند یافت ورنہ کسی اینقدر ہم ندانستی کہ اسلام چیست ایمان چیست و الا
کجا۔ و من یبتغ غیر الاسلام دینا فلن یقبل منہ [illegible]۔ توضیح مقام ترقی و تنزل اصطلاحی۔ بدانکہ
چون سالک قدم در وادیہ سلوک می نہد۔ و مقامات سلوک از ناسوت و ملکوت و جبروت و لاہوت
طی کردہ از سیر الی اللہ فارغ شدہ سیر فی اللہ کہ آنرا نہایتی نیست شروع میکند و مدام درین مقام یعنی در سیر
فی اللہ ترقی بر ترقی مییابد و بجز ذات بحت از چیزی دیگر خبری و اثرے بلکہ از خود ہم شعوری ندارد
محض در ذات باری فانی و مستہلک میشود این قسم سالکان را کامل میگویند و اینمقام برای ایشان مقام
ترقی ست بوجہ آنکہ وحدت در کثرت می بینند و ہمین را ترقی میگویند چونکہ درین قسم در نسبت تعدیہ نمیشود لہذا

از نفع رسانیدن بغیر خود معذور بند و اگر عنایت الهی متوجه و شامل حال سالک گشت و خواست که ازو
نفع بخلق هم رسد پس آنگاه او را ازان ترقی به تنزل می آرد تا دیگران را از پستی بر بلندی برد پس باز
سالک را شعور ماسوی الله معه شعور وجودش از زائل میدارد و از لاهوت باز بناسوت می رساند
و ازین تنزل هیچ نقصانی دران ترقی که حاصل کرده بود واقع نمیشود آن بدستور بحال برقرار
میماند و این قسم سالکان را مکمل می نامند و همین مقام برای ایشان مقام تنزل ست بوجه آنکه باز کثرت
در وحدت می بینند چونکه در نسبت این سالکان تعدیه میشود لهذا در نفع رسانی دگران معذور نیستند
و در تنزل رجعت از لاهوت بناسوت میشود همین عمده و بهتر ست از تنزل ملکوتی گو از تنزل ملکوتی
بر خرق عادات و کرامات بسیار قدرت یافته باشد لاکن چه سود مراد تکمیل ناقصین ست
و آن بغیر تنزل ناسوتی دست نمی دهد که محتاج هدایت عین ناسوتیان میباشند نه ملکوتیان پس لا محاله
تنزل ناسوتی قابل اعتبار ست و بس نور ۱۴ — بدانکه نسبت عارفان دو قسم ست یکی
کشفی جهری دوم کوری خفی پس عارف صاحب جهری کشفی از حال خود و از احوال
و مقامات دیگران خبردار میباشد عارف صاحب نسبت خفی کوری مطلقاً از حال خود و از حال
دیگران خبر ندارد گو مرتبه قطبیت باشد تا آنکه زنده ماند بعد وفات البته از مرتبه خود خبردار میشود حال
او مثل حال نابینا مادرزاد ست که هرگز شعور اشکال و الوان ندارد غالباً سلوک ایشان در حجاب
طی میشود در یقظه چیزی از حالاتی که بر صاحبان نسبت کشفی وارد شود ایشان را پیدا نیست
و بعضی ازین سالکان نسبت تعدیه دارند و بعضی نسبت لازمی پس باعتبار این احتمالات منقسم
بر چهار قسم شدند یکی آنکه سالک را خود نفس او داند و خلق داند و خدا داند که این بنده ذی رتبه
و صاحب مقامات ست و این چنان ست که سالک صاحب نسبت کشفیه و صاحب نسبت
تعدیه منتقله باشد پس خود نفس خود را بوجه نسبت کشفیه شناخت و خلق او را بوجه نسبت تعدیه
منتقله دانستند که باوشان نفع رسید و خداوند تعالی در همه حال عالم و دانا ست و دوم آنکه
خود داند و خلق نداند و خدا داند بسبب آنکه صاحب نسبت کشفیه بود لهذا خود شناخت و نسبت

تعدیه یعنی منتقله نداشت لهذا خلق او را ندانست زیرا که نفعی از وی بخلق نرسید و خدا بهر حال او را بیناست
۳ سوم آنکه نه خود داند نه خلق داند خداوند بسبب آنکه نسبت کشفی نبود و نسبت خفیه داشت لهذا خود
ندانست و نه نسبت تعدیه داشت لهذا بخلق نفع نرسید پس خلق هم ندانست که کیست خداوند کریم
بهر حال میداند ۴ چهارم آنکه خود نداند خلق داند خداوند بسبب آنکه صاحب نسبت خفیه بود لهذا خود ندانست
و چون نسبت تعدیه بود بدان سبب خلق بوجه نفع رسیدن از وی دانست و خداوند تعالی عالم الغیب
بهر حال است **نور ۱۵** – بدانکه چون سالک قریب ختم سیر الی الله رسید و بجز یکساعت که فوق آن
ساعتی دیگر نباشد باقی نمیماند ناگاه ابلیس لعین می‌آید چنانکه وقت موت دنیاوی بنفس ناپاک
خود می‌آید انکار از ذریت خود میگیرد و آنچنانکه وقت موت ایمان بشارتها می‌برد الا من رحم ربی
ان ربی غفور الرحیم همچنین این ساعت ایمانی را که لب لباب آن ایمان است بشارتها می‌برد الا
ما شاء ربک ان ربک علیم حکیم اگر فضل الهی شامل حال بیا شد و توجه اولیاء الله کما حقه متوجه باطن این
بیکس و ناچار است البته رهائی می‌یابد و الا فلا حضور سیدنا غوث الاعظم رضی الله تعالی عنه فرماید در بعض
سیاحات خود بصحرا رفتم و چند روز آب نیافتم تشنگی غلبه بر من کرد ناگاه ابری سایه انداخت و از وی چیزی مانند نم
فرود آمد که با او سیراب شدم باز نوری دیدم که افق آسمان بآن تابناک شد و صورتی پدید آمد و از وی آوازی شنیدم
که ای عبدالقادر من پروردگار توام حرام خود را بر تو حلال کردم یا گفت که آنچه بر غیر تو حرام است بر تو حلال
ساختم این سخن شنیده اعوذ بالله من الشیطان الرجیم خواندم و گفتم که ای لعین دور شو فوراً آن نور
بتاریکی و آن صورت بدود مبدل گشت و مرا خطاب کرد که ای عبدالقادر بعلم خود و بحکم پروردگار خود و به فقه
تو در احوال منازلات خود از من نجات یافتی سوگند بخدا که بمثل این واقعه هفتاد اهل طریق را گمراه
کرده ام من گفتم که پروردگار مرا فضل و منت است حضور سیدنا رضی الله تعالی عنه را پرسیدند
چگونه شناختی که شیطان است فرمود بقول او که حرام خود بر تو حلال کردم دانستم که حق جل و
علی بگناه امر نمی‌فرماید **نور ۱۶** – ولی را ولی نه دانستن و غیر ولی را ولی دانستن هر دو ممنوع
زیرا که کمال بے ادبی و شقاوت قلبیست تکذیب نبی فی الحال کفر است و تکذیب ولی فی الحال فسق بلکه

انجام کار شناعت و معاذ الله بکفر منجر میشود۔ قتل نبی فی الحال کفر ست و قتل ولی فی الحال فسق
مگر قاتل ولی را هم ایمان بسلامت بردن دشوار ست چنانکه به تجربه رسید **نور ۱۷** - انسان بر چهار
صفت از عدم بوجود آمد۔ بهیمی۔ سباعی۔ شیطانی۔ ملکوتی۔ بتقاضای صفت بهیمی قوت شهوانی
ظاهر شد۔ و بتقاضای صفت سباعی قوت غضبانی ظهور یافت۔ و بتقاضای صفت شیطانی غرور
و نخوت و کبر و عجب و مکر و دغا وغیره جلوه گر شد۔ و بتقاضای صفت ملکوتی که اصل الاصول بود و بسبب
همین قوت انسان بلفظ انسان مسمی گشت قوت طاعت و انقیاد و محبت و اخلاص و وداد و لطف
وغیره آشکارا شد پس اگر انسان را این قوت غلبه دارد و قوای دیگر را محکوم و منقاد خود گردانیده است
انسان ست ورنه از بهایم یا سباع یا شیاطین باشد انسان نیست و این قوت را اگر صحبت ناجنسان
نسیاً منسیاً کرده در سهو اندازد یعنی اصل خود را فراموش کرده خود را محض پابند اکل و شرب و عیش و عشرت
میدارد و میداند که همین برای خوردن و خفتن آفریده شده ام چون خواهد که ازین غلط بیرون آید باید که
صحبت انسان کامل اختیار کند یعنی بخدمت شیخی رود که از صفات بهیمی و سباعی و شیطانی گذشته
بصفات ملکی متصف شده باشد از وی کسب باطن اخذ کرده کاربند شود **نور ۱۸** - اصل الاصول
و مقدم از جمله اکتساب درین راه برزخ شیخ ست باید که فهمیده بدان توجه کند۔ برزخ اینست که بر جای
تنها نشسته چشم بسته تصور شیخ در ذهن آرد که گویا مقابل شیخ خود نشسته ام و قلب خویشتن را زیر
قلب شیخ لب بلب چسپانده ام و فیضانی که از مبدء فیاض بوساطت ارواح پیران سلاسل در قلب شیخم
میرسد از آن بشکل فواره نورانی یا شعاع شمس یا نسیم سحری یا تقاطر امطار مترشح گشته در قلبم می آید
و به برکت آن فیضان قلبم بصفت قلب شیخ میگردد۔ و بدارج علیا ترقی میکند و شیخ را از حال کلی و جزئی
آگاه و خبردار هر وقت و هر آن داند یعنی در حقیقت او تعالی ست که بصفت علیمی و علام الغیوبی باین
مظهر یعنی برزخ شیخم جلوه گر شده از حال من خبر دارد و آگاه است در حقیقت شیخ چیزی نیست هر چه هست
همان ست چنانکه در همه عالم بمظاهر مختلفه جلوه گر شد درینجا هم بصفت هدایت و اسم هادی خود باین برزخ
تجلی نموده هدایت میکند و شیخ مظهر اسم هادی اوست و بصفت علیمی و علام الغیوبی باین برزخ تجلی

شده خبردار و آگاه از حال ماست و شیخ مظهر اسم علیمی اوست و بس۔ پس ہدایت و آگاہی در حقیقت
همه از وست و شیخ محض مظهر اوست و مجازاً نسبت ہدایت و علیمی و علامی بسوی شیخ کرده میشود و حقیقت
نیست که او خود بحقیقت نیست انیست برزخ انتها که شیخ را محض مظهر اسم ہادی و صفت علیمی او تعالی
داند۔ و انتهاء الانتہا آنست که نه شیخ ماند نه برزخ شیخ هر چه ماند همان یک ذات ماند و بس پس چون
بدینطور ریاضت کند قلب طالب متصف بصفت روح خواهد گشت و صیاف و متجلی خواهد شد و همه
صفات بهیمی و سباعی و شیطانی مندفع شده صفت ملکوتی پیدا خواهد گشت و رفته رفته آنصورت
برزخی متکلم خواهد شد و سالک هر سوال که از زبان حال و قال خود خواهد کرد جواب آن خواهد شنید
و آنصورت تمامی مقامات ملک و ملکوت و جبروت و لاهوت سالک را منکشف خواهد کرد و در
ملکوت از همه ارواح بذریعه آنصورت ملاقی خواهد شد حتی که حضوری با روح پرفتوح حضور پرنور
سرور عالم صلی الله علیه وسلم که انتهای ملکوت عبارت از آنست زیرا که در ملکوت کدامی روح مثل
و مانند روح پرفتوح آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست میسر خواهد شد و غوامض علوم و دقائق امور
این راه بطفیل آنصورت معلی خواهی دریافت و آنصورت از عالم مثال ست که آن کلید عالم
ملکوت ست و عالم مثال عالمیست برزخ میان عالم ارواح و عالم اجساد هم چنین آنصورت هم
برزخ ست درمیان روح و جسد شیخ از اینجا معلوم شد که برای هر شخص صورتی ست در عالم مثال
و آنصورت بعد موت باقی میماند بخلاف آنصورت جسمانی که در غیر انبیا غالباً بعد موت فنا میشود
و در خواب صورتی که بنظر می آید همین صورت مثالی روحی میباشد و از قوت همین صورت مثالی
کاملان بمقامات عدیده در یک آن موجود و مرئی میشوند و بهزاران هزار جا متشکل شدن قدرت
میدارند و معلوم باد که بعد تکمیل مشق برزخ چنانکه مذکور شد مدام آنصورت مثالی شیخ بمقابل سمت
راست سالک بفاصله یک دو ذرعه موجود بنظر خواهد ماند و کارها خواهد کرده و مشکلها خواهد کشود
و از حضیض بهیمی باوج انسانی خواهد رسانید۔ پس اگر بافضال الهی انسان صورتان بهائم سیرت را
با انسان اصلی و کامل اتفاق صحبت افتد خدمت او را غنیمت داند که از برکت و فیضان صحبت او اصل

فراموش کرده خود بیاد خواهد آمد و اینان انسان کامل خواهند شد ورنه مدت العمر در غلطی مانده خواهند مرد
اللهم اخرجنا من ظلم هذا الجهل الی نور تلک المرتبة السنیة الرفیعة آمین آمین آمین - بر این مسئله حکایتی تمثیلاً
یاد آمد که شبانی بچه شیر را پرورش کرده بود و نام آن بکه نهاده در گله گوسفندان خود میداشت آن
بچه شیر بسبب پرورش و تربیت اصل خود فراموش کرده خود را سگ این راعی میدانست روزی شیر بیشه
دیگر آمد و خواست که گوسفند ببرد بکهه بتقاضای اصل خود بان شیر مقابله کرد شیر بیشه گفت ای
برادر چه میکنی نمیدانی که ما و تو از یک جنس هستیم و گوسفند آن خورش ما و تو باشد چرا مانع می آئی
بکهه گفت لی لی من شیر نیم بلکه سگ این راعی ام شیر بیشه گفت لا والله غلط میگوئی ترا بسبب پرورش
و تربیت این مغالطه افتاده است که باوجود شیری خود را سگ میدانی با ما بیا تا ترا رهبری کرده
ازین ورطهٔ هلاکت بساحل سلامت رسانیم پس آنرا بر روی آب برده و برابر خود ایستاده کرده گفت
در آب ببین صورت و وضع ما و تو یکیست یا مختلف بکهه چون نگه غور کرد دانست که من شیرم محض
اثر صحبت و تربیت نا جنس بود که خود را سگ میدانستم پس هر دو از آنجا آمده بر گوسفندان تاختند و هلاک
کردند خود و فنداعی گفت بکهه بکهه چه میکنی او گفت خاموش باش تو مرا از اصل خود بیرون انداخته بسگی
رسانیده بودی بحمد الله که از رهنمونی برادری همچو من این عقدهٔ لاینحل منحل شد ای برادر درین تمثیل غور کن
و خود را از نسبت صفت ولی علیحده کرده به صفت اصلی بدار تا انسان شوی تو شیری خود را به سگی چه گرفته
ای شیری گیر تا ترا بشیری تو مطلع نماید و از ذلت سگی وارهاند اللهم ارزقنا امین نوره ۱۹ ای برادر این همه
جلوه یک ذات است که بانواع و اقسام خود مینماید و بهر طوریکه میخواهد تجلی میفرماید و این همه از ذات احد
چه بعید باشد حکایتی با تو گویم تا کثرت فی الواحدت را نمودار یابی شبی چند کس از تیراندازان
بصحرا رفتند دیدند که دران صحرای لق و دق پیری بر مسند نشسته و چراغ پیش او روشن با ترتیبی
بحضورش رقص میکنند و مطربان سازها می نوازند همه تیراندازان این تماشه دیده متعجب شدند که این
که باشد که درین صحرا به فراغ تمام نشسته او عیش میدید با هم مشوره کردند که تیری باین جمیع ما هر کس
باید زد یکی گفت به پیر تیر زنم دیگری گفت بهر یا تیر سوی دیگری گفت بمرد و انسان اند اینان زنان

بگذارید و بر چراغچه زنند که بکشتن او نیز هنگامه اینان برهم میشود و بی بمنزل مقصود می بریم - رای آخر پسند
هر سه آمد بر چراغچه تیر زدند بمجرد رسیدن تیر چراغ خامش شد و تمامی تماشه از نظر غائب گشت هر سه
کسان ترسیده رو بفرار نهادند صبح برخاسته برای آوردن تیر رفتند چه می بینند که تیر در کله بوم مرده
خزیده ست و دگر هیچ پس معلوم شد که حقیقت شبینه چیزی نبود هر چه که بود از ذات همین بوم بود
از دل بوم پیر فرخ ظاهر شد و از کله او چراغ و پاتر و مطربان از دیگر اعضای رئیسه بحقیقت همان
یک حقیقت بوم بود و این همه اشیا از تنزلات آن هم چنین حال همه عالم ماسوای الله است که از
یکذات واحد با نواع و اقسام ظهور یافت **نور ۲۰** - عالم برزخ آنست که ارواح بنی آدم بعد از مفارقت
ابدان در انجا تا یوم حشر استقرار میگیرند و این عالم مجملاً از قرآن و مفصلاً از احادیث و اخبار نبوی صلی الله
تعالی علیه وسلم ثابت شده درمیان دنیا و آخرت واقع ست و لهذا برزخ نامند و این غیر عالم مثال است
که آن عالمیست درمیان ملک و ملکوت که بمکاشفات اولیاء الله ثابت شده و هم باعتبار نورانیت
و لطافت بعالم ملائکه مماثل ست و هم باعتبار کیفیت و کمیت بعالم ناسوت و درین عالم عکوس و ظلال
هر دو عالم پیدا شد و همه زمانه زمانه حال بود ماضی و مستقبال آنجا گنجایش ندارد و درین عالم انچه گذشت
و هست و خواهد شد و آمد و رفت و خواهد آمد مثال همه آنها درین عالم مثال بالفعل موجود ست چنانچه عبارت
کتاب فتوحات مکی برین دعوی یعنی مغائرت عالم مثال و عالم برزخ گواه است افاد قدس سره ما حاصله

ان البرزخ الذی ینتقل الیها الارواح بعد المفارقة عن ابدانها غیر البرزخ الذی بین الاجسام و الارواح
فالاول یسمی غیبا محالیا و الثانی غیبا امکانیا و الذین یشاهدون الغیب الامکانی و یخبرون عن حوادثه
کثیرون بخلاف الغیب المحالی فان مکاشفیه اقل قلیل انتهی **نور ۲۱** - قبر سه است قبر دنیا که آن مناسبت
دوم قبر عالم مثال و آن قبریست که درمیان قبر عالم برزخ و عالم شهادت واقع ست و مثل عکس و ظل هر دو قبر ست باعتبار لطافت
و نورانیت مشابه بقبر برزخ ست و باعتبار محسوس مقداری بودن مشابه قبر دنیا - و قبر عالم برزخ و آن قبریست اصلی و جاییست
استقراری یعنی ارواح بعد مفارقت ابدان بدانجا الی یوم نفخ الصور استقامت میدارند و محل تنعیم و
تعذیب و وسعت و ضیق و غیره حقیقت همین قبر ست هر دو دیگر و قبور را از آن سوز تجسیم و غیره بطور ظلال

وعکوس میباشند و این قبر محل مکاشفهٔ اقطاب ست یعنی اقطاب وقت را کشف حال میشود۔ و از
قبر عالم مثال بیشتر حال بادراک ومشاهده می آید۔ و فیضان باولیا از همین قبر میرسد و سوال وجواب همین
قبر متعلق ست و مکالمهٔ احیا با اموات و جواب اموات باحیا از همین قبر ست یعنی آنچه که انسان زنده عرض
مطلب بقاعدهٔ اهل حقائق به قبور اولیا کند جواب آن بشنود۔ بدو طور یکی بطور خطرهٔ صحیح دوم بوسیلهٔ آواز
مثل آوازی که از قعر چاه یا از درون گنبد بطور غنه بر می آید یا از دور بذریعهٔ هوا میرسد طور اوّل آنچنانست
که سائل در دل چیزی خطاب کرده بطور خطره گوید بعد خاموش شود۔ بعد ساعتی هر خطره که در قلب
سائل آید آنرا جواب از انطرف داند۔ و گاهی آواز صاف مثل کلام باهمی که یکی با دیگری می کند می آید
اینمرتبهٔ کامل و آخر ست که از کثرت مشق و ورزش بهم میرسد۔ و این قبر اصلی مجازی و مقابل قبر دنیا میباشد
و اگر در دنیا قبر نیست یعنی دفن نشد بلکه مثلا حیوانی خورد یا سوخته شد پس بعد هضم از شکم حیوان هر جا که فضلهٔ
هضم این جسم خارج شده قرار گیرد همانجا قبر او قرار داده خواهد شد زیرا که جزئی از اجزای انسانی که تخم
او ست گاهی زائل نمیشود و بهیچ نوع استحاله و تغیر نیابد پس آن جزء که هر جا از شکم حیوان بر آمده بر زمین بیفتاد
همانجا قبر او متصور خواهد شد همچنین در سوختن نیران ذره محفوظ ماند۔ و هر جا که باشد زمین او را امانت دارد
همان زمین قبر او باشد و اثر آن قبر اصلی در قبر دنیا قبر مجازی ست مثل شعاع شمس بر زمین یا نور چراغ در
مکان یا تعلق روح به بدن میباشد بر همین مثال باید فهمید این قبر چند روزه ست و همیشه استحالات
انواع و اقسام بران دائر و سائر۔ **نور ۴۲** ۔ بدانکه موت انتقال ست از عالمی بعالمی بدین لحاظ
آدمی را سه موت و چهار حیوة باشد سه از آنها اجلی و چهارم آخرین ابدی تفصیلش آنکه چون روز میثاق
مولی تعالی ارواح را خلعت وجود بخشید و الست بربکم فرموده بلی شنید این حیات اول بود بمقدار
او صدای داند۔ چون از اینجا نقل کرده بعالم شهادت رسانید این نقل موت اول بود از عالم ارواح و این
آمدن حیات ما بعالم اجسام و این موت اول و حیات دوم شد بمقدار این حیات همانست که در عمر میگویند
چون از اینجا بعالم برزخ رسیم این موت دوم ست که از دنیا رفتیم و حیات سوم که به برزخ جای گرفتیم چون
از انجا به آخرت برند انتقال از برزخ موت سوم باشد و وصول بدار آخرت حیات چهارم این حیاتیست

که بعد او فنائی نیست **نور ۴۳** (سوال) چه حکمت بود که عالم را بعد فناء مطلق که مراد از قیامت است
باز خلعت وجود ازلی وارند و آینده برای ابد الاباد باقی و دایم بگذارند عالم ممکن است و ممکن همین که خود نبود محض از قدرت به بود
آمد و باز نابود کردن قدرت است چنانچه کرده خواهد شد پس باز بوجود آوردن و هم باقی داشتن از مصلحت است (جواب) آنچه که
در اول وهله مرحمت شد معروض بیان می آرم اگر پسند خاطر آید مسلم دارند ورنه باصلاحش کوشند اینجا نزد صوفیه کرام دو
مقام است یکی کان الله و لم یکن معه شیء - این را مقام احدیت خوانند و دوم آنکه چون خواست که خود را
خود را اظهار کند. و ظاهر که ظهور آن بے تخلیق ما سوی چگونه صورت بستی لهذا اراده تخلیق کرد و عالم
از عدم بوجود آورد - این را بمقام واحدیت موسوم کنند و حکمت درین تخلیق معرفت خود است و بس
که اگر خلق نبودی خالق را چه از که دانستی - و خالق که گفتی پس به تقاضای مقام واحدیت ما سوی را
بیافرید و خود را بر ایشان ظاهر فرمود الست بربکم گفت و خلق را معترف بجواب بلی گردانید و باز فنا
خواهد کرد که بمعنی العالم حادث مستدعی این فنا است باز اگر زنده نکند همان مقام احدیت ماند مقام
واحدیت چنانکه باز بود در وی با حجاب زیرا که احدیت مبنی از واحدیت نیست بخلاف واحدیت که قطعاً مبنی
از احدیت است و بقای او هیچ منافی احدیت نیست چنانکه سید الطائفه جنید قدس سره فرموده است
که هو الان کما کان پس تجلی هر دو شان خواست تا مقام واحدیت باز بر ده از روی ابد از ازل و ابد الآباد
بر افق تجلی ماند لهذا عالم فانی شده را باز احیاء خواهد کرد و نیست حکمت آنکه دو باره مخلوق را خلعت
وجود ازلی دارند و باز واپس نگیرند - دیگر خدای داند که حکمتش چیست جل جلاله و عم نواله **نور ۴۴**
چون قالب آدم علیه السلام تیار شد و غلغله خلیفة الله بودنش در تمامی ملکوت شیوع یافت ملائکه
علویه پیش ابلیس رفتند و گفتند تو این قالب را دیده وجه خلیفة الله بودن این جسم و ترکیب بگو با ما
راهی بدان سوی نمی یابیم ابلیس لعین آمده در قالب بیجان آدم علیه السلام داخل شده بعد ساعتی
برآمده گفت درین جسم سیر نمودم جای قابلیت خلافت ندیدم زیرا که ترکیبش از اعصاب و عروق
و خون و عظام و لحم و شحم و غیرها است خون بیجان یافته در عروق مثل سیلاب گردش خواهد کرد و اعصاب
گره داده باهم نوبت قتال و محاربه خواهد رسانید و چنین و چنان عصیان و نافرمانیها بوقوع خواهد آمد ان هم

خلاف منصب خلافت باشد مگر جانب چپ این کالبد گوشکے دیدم کہ دران رازیست مخفی ودیعت
نہادہ مرا بآن نسبت قدرت نیرنداوند ناچار بیرون آمدم اگر سبب خلافت باشد ہمان از وہم خواہد بود
ورنہ ہیچ نیست صوفیہ کرام نوشتہ اند کہ آن از محبت وعشق خداوند تعالی بود کہ در دل آدم ودیعت نہادہ
وآدم را مفتون خود کردہ بود ندا این ہیچ مخلوقی را میسر نیست ای پسر بدان آدم محض ازان سر آدم شد
ورنہ مثل دیگر مخلوقات او ہم بود پس تو ازان راز چرا غافل نشستہ و فرقی نمیدہی و خالق خود را
نمی جوئی و نمی یابی اگر ان سر دریابی آدمی شوی ورنہ ہیچ بانی و ہیچ نشوی عشق الہی در دل بنہ از ای و خود را
شیدا ان محبوب کنی تا کہ چیزی گردی و گویند مردی ۔ نور ۲۵ ۔ بدانکہ نسبت دو قسم ست عاشقانہ
یعنی غلبہ تعلق عاشق بمعشوق و معشوقانہ یعنی غلبہ تعلق معشوق بہ عاشق ۔ اوّل نسبت خلیلی
دوم نسبت حبیبی خلیلی آنست کہ جملہ کار طالب موافق مرضی مطلوب باشد و حبیبی آنکہ جملہ کار مطلوب موافق مرضی
طالب باشد اولیاء اللہ باین دو قسم نسبت منسوب اند بعضی نسبت عاشقانہ میدارند و بعضی نسبت
محبوبانہ و نسبت دوام تعلق قلب ست بجناب الہی مع الانقطاع عما سواہ و انیست معنی این کلام کہ فلان
با نسبت است نور ۲۶ ۔ صدق طلب طالب را محروم ندارد و از حصول کمال باذن ذی الجلال
اگرچہ پیر او ناقص باشد بلکہ گاہی انچنین پیر بہ برکت صدق طلب مرید درست میشود ۔ نقل است
شخصی ہمیشہ طلب پیر میداشت لاکن او پیری حسب خاطر میسر نیامدی روزی تنگدل شدہ قسم خورد
کہ امشب ہر کس کہ بخانہ من آید مریدش شوم اتفاقاً دران شب دزدی در رسید این طالب صادق کہ منتظر بود
فوراً دست او گرفت و گفت کہ مریدم کن دزد در اول دہلہ بہ ترسید من بعد او را احمق دانستہ قبول کرد
کہ ازین حیلہ عقب گذاری میشود ترا چہ نقصان چون دزد مریدش کرد گفت مرا چیزی بہ فرما تا بآن
مشغول شوم دزد بیچارہ اسم چہ داند ۔ تو ندیدی کہ مثل سلیمان را + چہ شناسی زبان مرغان را
اما گلو خلاصی خود را این دو حرف گفت کہ از تمامی خاندان علیحدہ شدہ در صحرا برو و آنجا در گوشہ
عافیت نشستہ خدا را یاد کن و اللہ اللہ بخوان و از حضور دل بگو طالب صادق ہمچو این تعلیم از ہمہ ما نان
قطع تعلق کردہ بہ صحرا رفت و بعبادت الہی مصروف شد چون پیر ناقص بود بخدا نرسید خضر علیہ السلام

را از درگاه باریتعالی الهام شد که برو ید و فلان دزد را تعلیم داده به تکمیل رسانیده بگوئید که آن طالب صادق ما را که مرید کرده بما برسان چنانچه در آن واحد به برکت تعلیم خضری دزدی رفت و صاحب کمال و تکمیل شد و مرید را دریافته براو رسانید به بینند که طلب صادق طالب با پیر ناقص چه کرد و چه شد **نور ۲۷** شیخ خود را رضی الله تعالی عنه بعد قدمبوس پرسیدم که بسا درویش چیزهای مردار و حرام میخورند بارها دیده شد که لحم و شحم حیوان میت تناول کردند و بظاهر صورت جذب و جنون هم ندارند و بسا اوقات شخصی غیر را هم از آن حصه داده اند چون دیده شد حلوا بود ماجرا چیست فرمودند کن فیکون صفت باریتعالی هست چون بنده بعد فنا بجت درین صفت میشود و مظهر این صفت میگردد آنگاه قدرت بیابد که ماهیت اشیا را مبدل کند اگر مرده را گوید که زنده هست زنده شود و اگر زنده را گوید مرده هست مرده شود و اگر لحم مردار را حلوا خواند حلوا شود و اگر حلوا را براز گوید براز گردد و تریاق را زهر هلاهل سازد و زهر هلاهل را تریاق چنانچه قصه زهر نوشی سیدنا خالد بن ولید مشهور و معروف ست پس چون باین صفت متصف شد اگر براز را حلوا دانسته خورد چه باک که بقوت کرامتش خود حلوا شده ست و پر ظاهر که چون ماهیت مبدل میشود حکمش هم مبدل میگردد مثلا شراب انگوری که نجس العین ست اگر سرکه شود خوردن آن حلال و درست هست زیرا که حکم نجاست بوجه تبدل ماهیت باقی نماند همچنین حال همه اشیاست و فلان سنا قصه عرض نمودم که بیکلی باسیدی تسکین خاطرم شد **نور ۲۸** روزی عرضه داشتم که روح چیست فرمودند عکس صفت حیات باریتعالی هست چون ذات و صفت باریتعالی هر دو ممتنع الادراک اند حقیقت روح چسان فهم آید که عکس و ظل اوست **نور ۲۹** روزی پرسیدم که سبب چیست که فقرای نمازی بیکایک نماز ترک میکنند اگر پرسیده میشود در جواب او واعبد ربک حتی یاتیک الیقین میخوانند فرمودند این قول همین برای بیت ست بخیال عقب گذاری خود چنین میگویند ورنه در حقیقت شان از گناه ترک نماز بسیار دور اند ظنوا المومنین خیرا گاهی چنان استغراق پیدا میشود که از وجود خود خبر ندارند زمانی بمشاهده جمال الهی چو سکاری باشند وقتی بو روده و از ذات عجیبه غرقه بحر تحیر شان

ساعتی بشدت تجلی جلال قدرت برخواندن نداد رند وقس علی ذلک ۔ روزی سیدی ابوبکر شبلی قدس سرہ بیجابانہ بمکان پیر خود حضرت جنید بغدادی رحمۃ اللہ علیہ درآمد و بر سر شان الستادہ دستک نان شعر خواندن گرفت مخدرہ جنید رضی اللہ تعالی عنہا خواست تا بہ پردہ رود حضرت جنید فرمودند حاجت نیست کہ او انیوقت درین عالم نیست حضرت شبلی بعد ساعتی بیخود افتاد وتادیر ہمچنان بود تا آنکہ جنید رضی اللہ عنہ متوجہ حال او شدہ ازان مقام بازگردانیدہ بمقام صحو وہوشیاری آوردند شبلی گریہ آغاز نہاد آنگاہ حضرت جنید مخدرہ خود را فرمودند کہ اکنون بہ پردہ بروکہ او باین عالم بازمی آید بالجملہ این قوم را بیخو واردات وتجلیات انقلاب احوال بیش از بیش ست و در امثال احوال ازینجا آوری احکام معاف میشوند چنانکہ درین حکایت گذشت کہ حضرت جنید آن زمان حاجت پردہ وحجاب ندید ونیز نشاید کہ مخفی ادا میکردہ باشند لاکن درینصورت فوت جماعت ہم لاحق حال میشود کہ جماعت تنہا خواندن ادا نمیشود انیہم سخت نازیبا ست کہ ترک سنت موکدہ بلکہ واجب عند البعض لازم می آید پس سبب اول فہمیدن اقرب بالصواب است باز عرض کردم کہ استغراق وتحیر صرف در نماز ست در باقی امور نیست مثل اکل وشرب وغیرہ فرمودند ندیدی کہ مجانین چگونہ بیخو رند ومی نوشند عقل نماز دیگرست وعقل خورش دیگر بر مجانین باوجود اکل وشرب چگونہ در امور شرعیہ قلم جاری نیست اینجا نیز ہمچنان باید فہمید واللہ عالم بالصواب والیہ المرجع والمآب بہرحال ظن خیر باید کرد واعتراض نشاید کرد ونیز درست کہ نماز در مکہ معظمہ گزاردہ باشند بسبب حصول قوت طی ارض برای احراز فضیلت صلوۃ در مسجد الحرام کہ یک رکعت دروی برابر صد ہزار رکعت ست در غیروی اگر گوئی اکثر دیدہ شدہ کہ از اول وقت نماز تا آخر ہمین جا ماندند لمحہ غائب نشدند پس چگونہ در انجا رسیدند گویم چہ دانی کہ بجسم وصورت اصلی رفتند وبجسم ظلی ومثالی مشابہ اصلی اینجا ماندند چنانکہ بارہا از مردان این راہ واقع شدہ ست بالجملہ حسن ظن را مجال وسیع ست تا کرا توفیق دہند واز بلای بدگمانی وارہانند اللہم ارزقنا **نور ۳۲** ۔ بدانکہ انسان عالم صغیرست وماسوی آن عالم کبیر واین عالم صغیر جامع جمیع اجزای عالم کبیر است

فکلما فی القلم مجمل فهو فی روحه مجمل وکلما فی اللوح مفصل فهو فی قلبه مفصل وکلما فی العرش فهو فی جسمه وکلما فی الکرسی فهو فی نفسه. ازینجا گفته اند که حکم کن نفسک بکفیک فلیس شئی خارجا عنک اما تسمع کیف یقول الحق سبحنه اقرء کتابک کفی بنفسک الیوم علیک حسیبا. پس هرکه این کتاب خواند بر همه ما کان و ما یکون آگاه شد و هرکه تمام تواند فا فرئوا ما تیسر منه قال تعالی سنریهم آیاتنا فی الآفاق وفی انفسهم حتی یتبین لهم انه الحق وقال تعالی وفی انفسکم افلا تبصرون. بالجمله هرانچه در عالم کبیر ست همه درین عالم صغیر موجود مثلا در عالم کبیر شاهی باشد که حکم او در تمامی مملکت نافذ بود و هیچ یکی از رعایا بی اذن او کاری نتوان کرد و در عالم صغیر بجانیش روح مجمل ست از عالم امر که در جمیع مملکت بدن تصرف دارد و کار همه جوارح تابع فرمان اوست در ان عالم شاه را وزیری باشد که تدبیر امور سلطنت و نظم خوش مملکت مفوض باو باشد اینجا عقل ست که کار وزیر سرانجام میدید بلکه توان گفت که عالم کبیر را شاهی ست که فوق او شاهی دیگر نیست و آنرا شهنشاه میگویند یعنی خدای عزوجل اینجا بجای امثالش روح ست که ظلی از ظلال و تعینی از تعینات اوست جل جلاله و در ان عالم شهنشاه را وزیری ست که او را وزیر اعظم و نائب کل و خلیفه مطلق گویند و آن ذات بیمثیل و مانند نبی ماست صلی الله تعالی علیه وسلم اینجا عقل ست که عکسی از عکوس و پرتوی از پرتوهای حقیقت علیه اوست صلوات الله تعالی وسلامه علیه آنجا شهنشاه حقیقی را عرش عظیم ست که نسبتی خاص بجناب رفیع باریتعالی دارد اینجا قلب ست که خاص مقر و محل روح ست و انجا سلطان کرسی رفیع و بلند ست اینجا دماغ مقابلش عالی ارجمند ست آنجا لوح محفوظ ست که ما کان و ما یکون همه در و مکتوب ست اینجا قوت خیال ست که همه صور و اشکال و الوان و هرچه که از راه حواس خمسه ظاهری مدرک میشود همه ها در و محفوظ ست آنجا ادراک باریتعالی محال و متعذر ست اینجا ادراک حقیقت روح دشوار و متعسر ست اینجا استیلا و غلبه باریتعالی در همه مملکت ست و بعلم قدرت خود هرجا موجود ست و بمعنی تمکن هیچ جا نیست اینجا روح به تدبیر و تصرف در بدن هرجا موجود ست و باز توان گفت که فلان جا تمکن دارد و انجا مثلا چون خدا خواست که چیزی را پیدا کند اول اراده الهی متوجه شود

من بعد نتیجه آن اراده یعنی تقدیر تخلیق زید باین هیئت و شمائل و رنگ و رو در لوح محفوظ ظاهر شود از انجا ملائکه ملاء اعلی مطالعه کنندگان لوح بران مطلع و آگاه شوند باز بوساطت آنان ملائکه موکلان ستارگان بروج و سموات خبر یابند و بواسطه ایشان ملائکه اربع عناصر را خبر رسد و ایشان در اجسام اثر کنند و قوای جسمیه ابوین زید را محرک شده هر دو را جمع کنند انگاه صورت زید بدانسان که حسب اراده الهی در لوح محفوظ منقوش شده بود بهمه شکل و شمائل در رحم مادر استقرار یافته پیدا شود و چون این حکم را مانعی نیست لهذا بهمان طور که خواهش او تعالی هست زید پیدا خواهد شد و اگر حق تعالی ان کار آغاز نموده را بانجام رسیدن نخواهد در تخلیق زید نقصان پدید آید مثل اسقاط حمل یا هر نقصی که خواهش او تعالی باشد همین طور مثال آن در عالم صغیر باید فهمید مثلاً دل تو خواست که بسم الله نویسی آن اول اراده تست من بعد صورت آن بسم الله در لوح دماغ تو منقش شود که چنین و چنان خواهم نوشت پس از انجا در انجره نطفه و ارواح حیوانیه که مشابه بملک اند حرکت پدید آید و از آنها در اعصاب و عضلات و از آنها در انگشتان و انمله و آن بسم الله بهمه صورت که خواهش تو بود از انمله بوجود آید و چونکه اینجا مانعی نیست همان طور نویسی که اراده کرده بودی و اگر در وسط تحریر دل تو خواهد که باتمام برسانی بران قادری یا در اثناء کار دل تو درباره نوشتن تغیری ازان صورت که اول خواسته بود خواهش کند بران هم قدرت داری که باریک تر ازان نویسی یا جلی تر باهر چونکه خواهی آنجا قیامت هست که همه مملکت را محو و فنا خواهد کرد و بجز ذات باریتعالی همه را برباد خواهد داد اینجا موت ست که جمله مملکت تن را درهم و برهم کند و جز بادشاه که روح اصلی ست چیزی باقی نماند برین تقریر بخوبی دانستی که من عرف نفسه فقد عرف ربه و ان الله خلق ادم علی صورته و در عالم کبیر شاهانرا امرای مقرب بارگاهی باشند اینجا جگر و طحال وغیره امرای مقربین اند آنجا سلاطین را خازن باید اینجا خیال و حافظه ست آنجا عرض بیگی و پرچه نویس باشد اینجا حس مشترک ست که هرچه از راه حواس با درسد بنفس ناطقه رسید دهد آنجا تدابیر کلیه را امرا جدا باشند و امور جزئیه را ناظمان جدا اینجا ادراکات کلیه را عقل

وعلوم جزئیه را وهم وحواس آنجا شاهان را مرکب باشد اینجا هر دو پایے تست که بر آنها سوار شده
هر جا که خواهی بروی آنجا سلاطین را لشکر باید که دفع دشمن کند اینجا هر دو دست تست که بمدافعت
موذی پردازد آنجا تحصیلدار باید که اموال و خواستهای شاهی فراهم کند اینجا قوة شهوانی
که اکل و شرب و جمله حوائج ضروری طلبیده جمع میکند آنجا شحنه و کوتوال باشد اینجا قوت غضبیه برای
سیاست هست که کار کوتوال میکند. آنجا جاسوسان باشند که احوال بیرونی دریافته بحضور سلطان
عرض دارند اینجا حواس خمسه باصره سامعه شامه ذائقه لامسه جاسوس اند که کل حالات خارجی بوساطت
حس مشترک میرسانند آنجا خدمتگاران باشند هر یکے بر خود مامور اینجا قوة هاضمه و غاذیه و نامیه
و ماسکه و دافعه وغیرها خدمتگذارانند که هر یک کار خود بجای آرد. ماسکه امساک طعام در معده کند تا حرارت
در وی کار خود کند و هاضمه بهضم او پردازد و دافعه دفع فضلات همچو کنّاسان کند و غاذیه باعضاء بدن یا
تحلیل رساند و نامیه بدن را بالیدگی دهد آنجا باورچیخانه باشد اینجا معده هست آنجا حرارت که هرگونه
طعام را پخته میکند آنجا رنگریز میباشد اینجا رنگریز جگر که هرگونه غذا را سرخ رنگ داده خون میکند آنجا سقه
باشد اینجا کلیه هست که آب از خون جدا کرده در مثانه اندازد و از مثانه مثل فواره جاری شده میریزد و پس
مثل فواره هم موجود ست آنجا شاهان را باهم جنگ جدال باشد که یکے دشمن دیگرے شده مملکت همدگر
را خراب و برباد کردن خواهند اینجا امراض اند که در مملکت روح دخل میکنند و محاربه با روح کرده
بربادی ملک او منظور دارند همین محاربه را بحران گویند آنجا فریقین را مددے و کمکے باشد اینجا مرض
را بد پرهیزی و نقصان علم و تجربه طبیب مددرسان ست و روح را دوا و پرهیز و حذاقت طبیب و بمقدار
بودن صحت که جمله تدابیر دشمن را باطل میکند آنجا دزدان اند. اینجا عروق ماساریقا که غذا را از معده
دزدیده بجگر میرسانند آنجا در رعایا مردمان صالح و طالح باشند اینجا خصائل حمیده و شمائل غیر مرضیه اند
آنجا عناصر اربعه اند اینجا اخلاط اربعه هم مزاج عناصر اند آنجا ستارگان درخشنده اند که بضوے خود
عالم را روشن و خفیات ظلمت را آشکارا کنند اینجا نور بصر و نور بصیرت باشند که کار انارت و اضائت
بالنصرام رسانند آنجا جبال اند که سکون زمین به آنهاست اینجا عظام مثل کوه ایستاده اند که قیام بدن

بدآنهاست آنجا نباتات واشجارست اینجا مویها مثال آنشکارست آنجا انهارست که آب درانها جاری است دراینجا عروق ست که خون درانها ساری آنجا چشمهای نوع بنوع شیرین ونمکین وتلخ ومتعفن باشد اینجا چشمه دهن شیرینست تا که طعام ذائقه طعام بر جای ماند وچشمه چشم نمکین که بقای چشم بان محتاج است یعنی درچشم شحم بسیارست وشحم بے نمک نمیماند وچشمه گوش تلخ وشورست که بر گوش حجاب حفاظتی نیست لهذا حکمت الهی مقتضی شد که این چشمه را تلخ وتند پیدا کرده شود تا از دخول هوام در امن مانند وچشمه بینی بدبودارست تا قدر خوشبو شناسد آنجا ابر باران ست که از زمین برخاسته بکره زمهریر رسد وآب شده باریدن گیرد اینجا بخارات ست که به رطوبات چشم رسیده اشک شده بارش کند آنجا طوفان آب ست اینجا غلبهٔ رطوبت آنجا طوفان باد اینجا غلبه ریاح آنجا زلزلة الارض اینجا قشعریره ورعشه آنجا حیوانات از استحاله اشیاء متعفنه پیدا شود اینجا هم از استحاله بلغم حیوانات مختلفه مثل رشته وکدو دانه وغیره تکون یابد آنجا ابلیس وشیاطین اند اینجا النفس اماره آنجا بهشت ودوزخ ست اینجا صحت ومرض وبهشت تنعیم ست ودر دوزخ تعذیب همچنین از صحت تنعیم پیدا آید هرچه خواهید بکنید وبخورید وبنوشید وبپوشید وراحت یابید واز مرض تعذیب می آید نه در خوردن ونوشیدن لطف ومزه نه نوم وراحت نه حسب خواهش ومرضی کرد ار وگفتار ورفتار آنجا ملائکه اند که بر تدابیر عالم منجانب الله مقرر اند اینجا بخارات لطیفه که بموجب حکم روح هرجا در تدبیر بدن مشغول شده وحکم او نافذ میکنند چون رفتن خواهی عضلات پا را قبض وبسط کنند وچون گرفتن ودادن اراده کنی عضلات دست را وعلی هذا القیاس اگر کسے بغایت نحیف البدن باشد چه عجب که حرکت بخارات درجسم مشاهده تواند شد آنجا نغمات ومزامیر وچیست اینجا او از حنجرهٔ انسانی بجائے مزامیر آنجا زراعت ست اینجا اولاد آنجا آسیا اینجا دندان آنجا مناظر علیین افتاده اینجا تماشا گان بچشم نهاده آنجا مرگ اینجا خواب آنجا حشر اینجا از خواب بیدار شدن وعلی هذا القیاس کل متعلقات العالم وانیعالم غیر محصور اند نه علم ما بانها احاطه کند نه بیان بالتفصیل انها را وسعت دارد لهذا حواله العلیم الهی کرده بر آیهٔ سبحانک لا علم لنا الا ما علمتنا انک انت العلیم الحکیم اکتفا کرده شده بالجمله هرچه در العالم ست خواه در احاطه علم ما باشد یا نباشد بعینه مثل او

درینعالم خواه بود عام ازین که ما دانیم یا ندانیم لازم که درین مسئله غورها کرده باشند و سهل نگذرند
سیر ناسوتی همینست فی الآفاق وفی انفسکم افلا تبصرون در معرفت باریتعالی بقدر وسعت خود این
سیر ناگزیرست تا بوسے از عرفان یابد ورنه از جاهل هم بدتر شمرده شود **نور ۱۳۱**۔ خدایتعالے
واحد حقیقی ست واحد عددی نیست که بعد وے دیگر هم یافته دو شود یا قسمت ربع و نصف و ثلث قبول
کند او نه قسمت پذیرست و نه از دو سه چیزے مرکب شده و نه او از چیزے ترکیب یافته **نور ۱۳۲**۔
واضح باد که نزد صوفیه کرام صفات باریتعالی عین ذات اند جدا از ذات نیستند و عالم جبروت مراد از
همین سیر صفات ست پس سیر صفات از سیر ذات که مقام لاهوت ست چرا جدا قرار یافت از نجا معلوم
میشود که صفات جدا از عین ذات باشند و عینیت ندارند مگر حکم بر تقدیر عینیت نیز ازیں سیر اعتباری
ناگزیرست و انهمه حضرات متعدد باشند و ذات را بهر حضرت شانی جدا و اسمی علیحده ست پس
بنا بر آسانی سیر و معرفت و تمیز حضرات سیرها جداگانه قرار یافته اند ورنه یک سیر لاهوت کافی بود فانه المقصود
کما لا یخفی ازین تقریر واضح شد که جدائی سیر جبروت از سیر لاهوت موجب جدائی صفات از ذات نیست
و نزد متکلمین صفات نه عین اند و نه غیر حکما نفی صفات کرده صفات را عین ذات گفته اند والله اعلم
بالصواب **نور ۱۳۳**۔ ما رایت شیئاً الا و رایت الله قبله۔ ما رایت شیئاً الا و رایت الله بعده۔ ما رایت
شیئاً الا و رایت الله فیه۔ ما رایت شیئاً الا و رایت الله معه۔ این چهار مقوله بر زبان اولیاء الله تعالے
وقت حصول قرب رب الارباب و عروج مدارج جاری میشود و هر ولی بقدر مرتبت خویش به یکے
ازینها ترنم میکند مقوله اوّل سیدنا صدیق اکبر ست دوم سیدنا عمر فاروق را سوم سیدنا عثمان غنی را
چهارم سیدنا مرتضی علی رضی الله تعالے عنهم اجمعین علی قدر مراتب خود هر یکے ازین حضرات فرموده
مقوله اول ناشی و ماخوذ از مقوله نبینا محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم اذ یقول لصاحبه لا تحزن ان الله معنا
اینقول نبی ما صلے الله تعالی علیه وسلم مصداق ما رایت شیئاً الا و رایت الله قبله است و مقوله دوم ماخوذ
از مقوله موسی علیه السلام ان معی ربی اینقول موسی علیه السلام مصداق ما رایت شیئاً الا رایت الله
بعده باشد اوّل طریق جذب ست و ثانی طریق سلوک و فرق میان شهود نبی ما صلی الله علیه وسلم

وشهود حضرت موسی علیه السلام اینست که حضرت خیمت صلی الله علیه وسلم را اوّل نظر بر حق افتاد بعد
ازان بر نفس خود و موسی علیه السلام را اوّل نظر بر خود و بعده بر حق و این هر دو خوب و محبوب ست
اما اوّل اتم و اقرب ست و مقوله سیدنا ابوبکر صدیق رضی الله تعالے عنه بر طریق جذب ست یعنی
من الله که برهان لمی ست و مقوله سیدنا فاروق رضی الله تعالے عنه بر روش سلوک ست یعنی
موافق شعور و فهم خود که برهان انی ست و اینجا از جذب و سلوک همین معنی مراد ست نه اصطلاح مشهور
که اینجا فضیلت سلوک را ست بازفی و سعه هر دو خبر از تعدد و شهود میدهد و شک نیست که توحد لمی باشد
یا انی افضل و اکمل ست بانوسیع بوسے از تصاوی هر دو شهود ست که در فی نیست با عتبار تعبیر
مقولات یکی را بر دیگرے فضل ست این فائده به همین سبب آورده تا فضیلت یکی بر دیگری معلوم شد
نور ۳۴ - وقتیکه انسان بعد بلوغ میرسد سه روح او را فرا می گیرد و علوی از قسم ملائیکه و یک سفلی
از قسم شیطانی و اوّل انسان را بکار خیر محرک باشد یکے رغبتش در دل می اندازد و دیگری قدرت
بر فعل رو دهد و یک آخر کار بد محرک شود یعنی هم القاء او در دل کند و هم اسباب آن فعل گرد آرد این ارواح
ثلثه جز انسان دیگر حیوانات را نمیباشد لهذا انسان مکلف ست و حیوان مکلف نیست و چون انسان
گاهی موافقت ملکین و گاهی موافقت شیطان مینماید لهذا درین هر سه جنگ و جدل میماند و با هم یکی از دیگر
ندامت میکشد اگر انسان متابعت ملک کرد شیطان نادم شد و اگر موافقت شیطان کرد ملکین را
نداهتی رسید این سلسله واردات مدت العمر همین طور می آید و می رود شاید همزاد سفلی مشهور ست
عبارت از همین شیطان باشد و همزاد علوی و نوری که گفته اند همین دو ملک والعلم عند الله تعالی انسان را
باید که مدام موافقت با ملکین دارد تا نجات آخروی یابد. نور ۳۵ - در هر زمان غوثی میباشد که
تمامی اولیاء آن دوره را سرور سردار ست هیچ ولی از اولیاء آن زمان بدرجه او نرسد او را قطب
مدار هم گویند که کار عالم را مدار میباشد و همه نظم و نسق بدست تقادمی یابد در ینمقام او را عبدالله
نام کنند داو را دو وزیر یمین و یسار باشند عبدالرب و عبدالملک عبدالرب وزیر یمین ست و عبدالملک
وزیر یسار چون عبدالله رحلت کند عبدالملک قایم مقام او شد و عبدالرب عبدالملک گردد و یکے

جدید بجای عبدالرب آید همچنین این دور تا قیامت دائر و سائر خواهد ماند در زمانه نبوت حضور
نبی ما صلی اللہ علیہ وسلم عبداللہ بودند و سیدنا ابوبکر عبدالملک و سیدنا عمر عبدالرب چون سرور عالم
صلی اللہ تعالی علیہ وسلم رحلت فرمودند صدیق اکبر عبداللہ شدند سیدنا عمر عبدالملک و عثمان غنی عبدالرب
چون دور صدیق اکبر بآخر رسید عبداللہ سیدنا عمر شدند و عبدالملک عثمان غنی و عبدالرب
سیدنا مرتضی علی چون دور سیدنا عمر تمام شد سیدنا عثمان غنی عبداللہ شدند و سیدنا علی مرتضی
عبدالملک و سیدنا امام حسن عبدالرب چون دور عثمان غنی اختتام یافت سیدنا علی کرم اللہ وجہہ
عبداللہ شدند و سیدنا امام حسن عبدالملک و سیدنا امام حسین عبدالرب چون دورہ جناب امیر
پسری شد نوبت عبداللہی بہ سیدنا امام حسن رضی اللہ تعالی عنہ رسید و ہمچنان تا سیدنا امام حسن عسکری
بعدہ سیدنا غوث الاعظم رضی اللہ عنہ عبداللہ شدند و در آخر زمانہ این منصب رفیع با امام مہدی رسید
عبداللہ در وقت خود ہم عالم را فیض می بخشند بے توسط او ہیچ ہیچ کسے نمی رسد و رفتوحات فرمودہ ولکن
الاقطاب المصطلحة علی ان یکون لہ ہذا الاسم لا یکون منہم الا واحد وہو الغوث وسید الجماعة فی زمانہ ومنہم من
یکون ظاہر الحکم ویحوز الخلافة الظاہرة کما حاز الخلافة الباطنة من جہة المقام کابی بکر الصدیق وعمر وعثمان
وعلی والحسن ومعاویة ابن یزید وعمر بن عبد العزیز والمتوکل ومنہم من لہ الخلافة الباطنة خاصة ولا حکم لہ فی الظاہر کا
حمد بن ہارون الرشید وکابی یزید البسطامی واکثر الاقطاب لا حکم لہم فی الظاہر ومنہم الائمة رضی اللہ عنہم ولا
یزیدون فی کل زمان علی الاثنین لا ثالث لہما الواحد عبدالرب والاخر عبدالملک والقطب عبداللہ قال اللہ
عبداللہ قال اللہ تعالی وتقدس وانہ لما قام عبداللہ یعنی محمد صلی اللہ علیہ وسلم فالاقطاب کلہم عبداللہ والائمة
فی کل زمان عبدالملک وعبدالرب وہما اللذان یخلفان القطب اذا مات وہما للقطب بمنزلة الوزیرین
الواحد منہم مقصور علی مشاہدہ عالم الملکوت والاخر مع عالم الملک واللہ تعالی اعلم لور ۱۳۳ - الولایة
افضل من النبوة یعنی حیثیت آنکہ ولایت نبی از نبوة افضل ست زیراکہ مراد از ولایت ترقی ست از اسفل با علی
یعنی غلبہ شوق و محبت و والذات باری سبحانہ شدن ہمہ اشیا بمقابلہ آن و فانی و مستہلک بودن
ہمہ دران و مراد از نبوة تنزل است از ترقی یعنی بار شعور ماسوی دادن و بناسوت آوردن بنیابہ

تبلیغ رسالت این تنزل ست پس لامحاله ترقی نبی از تنزل او افضل باشد نه آنکه معاذ الله ولایت اولیا راز
نبوت انبیا علیهم الصلوة والسّلام نور ۳۷- القبض والبسط کلاهما حالان شریفان یعنی اینست که
چون اولیا الله را دولت وصل حاصل میشود ناخواسته بشاشت و فرحت روی نماید آنرا در اصطلاح اینان
بسط میگویند و هر دو حالت مدام دائر و سائر میمانند چراکه اگر مدام بسط ماند عادی گردد و غلبه شغف نماند لهذا
قبض پیدا میشود یعنی حجاب حائل میکنند تا آتش شوق را دامن زنند انگاه حالت اینان وحشیانه میشود و
حرکات مدهوشانه بوقوع می آید چنانکه حال عشاق مجازی در زمان هجر میشود باز چون قبض رفع شد و بسط
پدید گشت حلاوت تازه و بشاشت بے اندازه عیان میشود که زبان از بیانش معذور و لال ست
و دل از کثرت اقتباس انوار معمور و مالامال نور ۳۸- صوفی محتاج فقیه ست نه فقیه محتاج صوفی کما
قال سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه گو مرتبه صوفی زائد از فقیه باشد و بعض صوفیه فقیه آنرا گویند که عارف
هم باشد یعنی صوفی نیز بود البته اینچنین فقیه از صوفی محض عالی رتبه خواهد بود نور ۳۹- رویت باریتعالی
بچشم سر در دنیا محالست سوای حضور سید المرسلین صلی الله تعالی علیه وسلّم هیچ نبی مرسل و ملک مقرب
را دست نداد اگر کسی در حق خود یا در حق دیگرے اینچنین اعتقاد دارد گمراه ست اولیا الله را هم در دنیا
مشاهده بچشم سر نمیشود و آنکه مشهود و در کتب سلوک و ملفوظات جابجا مشاهده جمال الٰهی مذکورست ازان
هم بچشم سر دیدن مراد نیست بلکه بنور قلب و اشراق باطن مقصودست بلکه بعض اهل سلوک این را هم
انکار کرده اند و میگویند که مراد از مشاهده جمال بچشم قلب اولیا را در دنیا جز این نیست که یقین سالک
بذات باریتعالی از عوام بیشتر باشد و بعینه مشاهده جمال مراد نیست در شرح تعرف اینمعنی را بوجه احسن
ذکر کرده است باید که رجوع بان کتاب کند نور ۴۰- روزی حضرت شیخ خود رحمة الله تعالے
عنه را پرسیدم که صفت اولیا چیست فرمودند انگاه که ذات و صفات بنده مغلوب شد و نسیًا
منسیا و محو و فانی شده ذات و صفات الٰهی باقیماند و غلبه ذوق و شوق و محبت با او تعالی چنان
دست دهد که از غیر بالکلیه انقطاع گیرد چون بنده باین صفت موصوف شد ولی شد والا نه نور ۴۱
بعض فقرای جهال خود را خلاف شرع میدارند مثل حلق و قصر ریش و نوشیدن بنگ و خمر

وپوشیدن جامہاے ریشمین وتفوہ بکلمات فحش ولایعنی وغیرہ ذلک اگر اینچنین کسانرا نصیحت
کردہ شود میگویند ما ملامتی ہستیم ازین سبب خود را باینطور وضع میداریم بدانکہ ایشان سخت
گمراہ اند طریق اصلی ملامتیان این نبود ملامتی آنان بودند کہ ہیچ مستحبی از مستحبات شریعت
ترک نمیکردند اما اخلاص خود را کہ بحق داشتندی از خلق می پوشیدند نہ آنکہ مخالفت شرع را شعار
خود سازند و با دعاے ملامتی بودن گردن افرازند این ملامتیہ مبطل اند محق نیستند از وضع وطور
پرحذر باید ماند درینجا حکایتی یاد آمد می نویسیم از ان توضیح بوجہ احسن خواہد شد در زمان سابق زن و
شوہرے بودند شوہر طریقہ ملامتیہ داشت یعنی بظاہر مجاہدات و ریاضات این راہ نمی نمود از خلق پوشیدہ
میکرد و ہمیشہ زن او از وے مطالبہ این امر میکرد کہ ترا گاہی متوجہ بحق نمی بینم او میگفت چہ کنم بدترین
خلق اللہ ام اللہ تعالی مرا بیامرزد شبی زن او از خواب بیدار شد چہ می بیند کہ شوہری متوجہ بحق و مستغرق
بذکر ست بسیار خوشنود شد صبح شوہر خود را گفت بحمد اللہ امشب مرا عقدہ این امر معلوم شد کہ تو اخلاص
خود را می پوشی شوہرے گفت بچہ دانستی گفت شب گذشتہ ترا دیدم کہ بحق مصروف بودی و از چیزی خبری
نمیداشتی مرد سہ بار تکرار این امر کرد و پرسید کہ راست میگوئی فی الواقع دیدہ او گفت بخدای عزوجل
دیدہ بودم این شنید و از کثرت ندامت جان بحق تسلیم کرد ای پسر ملامتیان اینچنین کسانرا گفتن زیبا ست
نہ بیدینان خلاف شریعت را اینہا را ملامتی گفتن عین خطاست نور ۴۲ ۔ معراج بالجسد در حالت
یقظہ خاصہ نبی ماست صلی اللہ علیہ وسلم کدامی ولی را نباشد گو بمرتبہ قطبیت و ولایت و غوثیت رسیدہ باشد
نور ۴۳ ۔ معراج روحی در حالت نوم یا در واقعہ کہ آن حالتیست استغراقی کہ در کیفیات مراقبات
درمیان بیداری و خواب عارض شود اولیا را ممکن بلکہ واقع ست نور ۴۴ ۔ سوال یعنی
اہلبیت استماع سماع و شعرگوئی چیست جواب ۔ اہل سماع شخصیست کہ بر قلب خود و بر قلوب دیگران
چنان غلبہ دارد کہ ہیچ خطرہ غیر اللہ آمدن ندہد نور ۴۵ ۔ سوال ۔ ان کدام مرتبہ ست در ولایت
کہ فوق او مرتبہ دیگر نیست جواب ۔ آن مقام قربت ست کہ میان نبوت و صدیقیت واقع ست کہ نصیب ابو بکر

رضی اللہ عنہ بود ہکذا قال الشیخ الاکبر فی الفتوحات وہذا المقام الذی اثبتناہ بین الصدیقیۃ والنبوۃ

التشريع الذي هو مقام القربة وهو للافراد وهو دون نبوة التشريع في المنزلة عند الله وفوق الصديقية في المنزلة عند الله وهو المشار اليه بالسر الذي وقر في صدر ابي بكر ففضل به الصديقين اذ حصل في قلبه ما ليس في شرط الصديقية ولا من لوازمها فليس بين ابي بكر وبين رسول الله صلى الله عليه وسلم رجل لانه صاحب صديقية وصاحب سر **نور ۲۶ سهم** — ولی را اخفای حال خود فرض ست چنانکه نبی را اظهار نبوت الا بمجبوری اگر ظاهر شود شود باختیار اظهار نمیکند درینجا حکایتی شیخ خود می نویسیم که ازان توضیح این مسئله بدرجۂ غایت خواهد شد مریدے از مریدان حضور مسمی مظفر علی بریلوی میگوید شبی از شبها بضرورت استنجا برخاستم و بقصد طهارت برای آب گرفتن بیرون صحن حجره خود آمدم چه می بینم که در درگاه معلی بسیاری از بزرگان جمع اند مثل یوم عرس و در دالان پائین صاحب البرکات تختی مرصع بجواهر نهاده است گرداگرد آن تخت اکابر اولیاء الله نشسته اند بعد ساعتی چه می بینم که حضرت پیر و مرشد با لباس فاخره شاهانه در بر و تاج بر سر دو بزرگ دست در بغل داده آوردند و بر تخت نشاندند و همه به تعظیم ایستادند و بوسه بر پیشانی حضرة ایشان دادند اینحالت دیده متحیر و از زینه داخلی ایستاده ماندم بعده همه بالا اندرون رفتند و غائب شدند من باز بحجره خود آمدم تمام شب از معائنه این حال نه خفتم صبح حاضر مسجد شد نماز بجماعت پس حضور معلی خواندم و این حال عرض کرده مستفسر کیفیت اینمقام شدم اولاً فرمودند ترا خواب شده باشد و حالات خواب را چه اعتبار چون اصرار کردم منغص شده فرمودند خاموش باش و ازین قصه سخن مگوی ازآنوقت خاموش شدم الله الله چه اخفای بود که گاهی اشارة و کنایة این ذکر در بیان نیامد و اینمقام مقام قطبیت و حوالگی خدمت مارهره بحضور والا بود و ازان روز تا وفات از مارهره بجای تشریف نه بردند و صدها کرامات خود بخود ظاهر شدند که نوشتن آنها موجب طوالت ست بعد وصال حضور تصدیق این حکایت از زبان مظفر علی کردم **نور ۲۷ سهم** — حضور قلب در عبادات دو قسم ست یکی آنکه بداند که گویی خدای عز و جل پیش نگاه من ست و اراده عبادت میکنم این مرتبه عالی ست بهرۂ خاصۂ اکابر و اصلانست دوم آنکه بداند که خداوند تعالی مرا می بیند درینحالت متعبد هم این نیز ذوق و شوق و نور و حضور و اخلاص و حیا بخشد این مرتبه ادنی ست و اینمقام

متوسطانست و آنکه هیچ یکی ازین دو تصور نباشد مقام غافلانست یعنی عوام که زبان باخدا و دل با دشما
نسال الله العافیه نور ۴۸ - بدانکه عجب تر آنست که از درون دل روزنے کشاده هست بملکوت آسمان
چنانکه از بیرون دل پنج دروازه کشاده هست بعالم محسوسات یعنی در دل استعدادیست که ازان ادراک
عالم ملک ملکوت و جبروت و لاهوت میکند و گمان مبر که این پیغمبران علیهم السلام مخصوص ست که گوهر
همه آدمیان شایسته انیست و گمان مبر که روزن دل بملکوت بے خواب و بے مرگ کشاده نگردد بلکه
در بیداری هم از کثرت ریاضت و مجاهده کشاده میشود این فوائد بنابر تعلیم بقلم آمده باید که بفهمد تا آدمی شود
نور ۴۹ نفس سه قسم ست مطمئنه - لوامه - اماره مطمئنه نفس انبیاست و خلص اولیا علیهم الصلوة
والسلام که اراده اش در اراده الهیه فانی شده هیچگونه خلاف حق را بآن راه نیست و لوامه که بر عیوب
ملامت کند و از ارتکاب آن باز دارد و اگر چیزے واقع شود زود به ندامت و توبه گراید آن نفس صالحین
و اتقیا و اماره که مدام به بدی مائل باشد و اصرار ورزد آن نفس عوام ست نور ۵۰ - تلوین
و تمکین دو مقام ست اگر سالک هنوز سلوک طی نکرده هست و در طی نمودن ساعی ست آن راه صاحب
تلوین گویند و عکس او به تمکین می باشد و واقف و راجع هم مراد از همین معنی ست نور ۵۱ - قلب و
نفس و روح هر سه مترادف المعنی ست که مراد از ذات انسانیست نور ۵۲ - صوت سرمدی
چیست آوازیست از عالم قدس که در شغل حرا وقت حبس نمودن سوراخ گوش می آید مثل صلصلة
الجرس وغیره نور ۵۳ - بدانکه واصلان حق دو قسم اند یکے کاملان مکمل که به ریاضت و مجاهدات
پرداخته بعنایت الهی خود بدرجه کمال رسیده و دیگران را هم رسانند این قسم از همه اقسام اعلی میباشد و دیگر
کاملان محض که بدرجه کمال رسیدند و همانجا استقامت کرده کمالات را ترقی میدهند سوی خلق ایشان
را تنزل نداده اند و فیض به دیگران رسانند این قسم به قسم بالا مساوات ندارد لیکن درینجا باید دانست
که هر مکمل از هر کامل افضل نمیباشد بلکه اتفاق میشود که هر دو در کاملیت مساوی باشند بعد ازان
یکی را مرتبه تکمیلیت بخشند درین صورت البته این مکمل را بران کامل فضل میتوان نهاد نه بطور قاعده کلیه
که هر مکمل از هر کامل افضل باشد نور ۵۴ - مخفی مباد که خواب عبارت ست از حالتی که طاری شود

حیوان را بسبب انتشار بخار اعصاب دماغیه از رطوبتهای ابخره متصاعده چنانکه حواس ظاهر از احساس باز میایند پس نوم
و احساس تقابل بالعرض بود چنانکه میان وجود مانع و وجود معلول و با عدم شرط و وجود مشروط و نزد بعض عبارتست از باز ایستادن
حواس از عمل بکلی که طاری شود از تصاعد ابخره غذائیه بجانب دماغ و بصورت بیان نوم و احساس تقابل عدم و ملکه باشد بهر
صورت خواب و احساس ظاهری مجتمع نشود اما نزد ارباب سلوک از غفلتی ست که پیدا میشود
بسبب امر مزاجی که عارض شود در دماغ و معنی امر مزاجی آنکه در کاسهٔ سر انسان دو طرف ست پیش
و پس سمت پیش که مخزن نور و عقل ست و در میان هر دو طرف روزنیست حد فاصل چون انسان را
خواب شروع میشود یک غبار مانند ابر رقیق پیدا میشود که باعث حجاب عقل ست و دران روزن میرسد آن زمان
نوم غلبه میکند بعده در گوش و زبان دوره کرده به دل صنوبری می آید آنوقت بسیار بیهوشی طاری شد
یعنی نوم می آید و می خسپد مراد از امر مزاجی همین معنی بود که بیان کردیم و درینجا حالتی دیگر ست شبیه
بخواب که در اصطلاح صوفیه غیبت نامند و آن باز ایستادن حواس ست از فعل خود بسبب فرط لذت
از انچه در دل وارد میشود از عالم اعلی و دل را از عالم ظاهر بعالم غیب کشد و انچه درینحالت شهود شود
مشاهده و مکاشفه نامند نه رویا چنانچه صحو نزد صوفیه عبارتست از عدم تعطل حس بسبب عدم ورود اثر از عالم اعلی درینحالت مشابه بیدار است
و بیداری عدم تعطل حواس ست نزد نمودن سبب کو از عالم اعلی انچه در صحو مشاهده شود معاینه و انچه در بیداری محسوس شود چنان
خوانند و هم رویت عرضی نور ۵ ۵ چون سالک از سیر الی الله فارغ شده در سیر فی الله قدم می نهند
و ترقی مدارج حاصل میکنند بعضے از ایشان از ورود تجلیات انیمقام سالکت و صامت و ضابط میباشند
و چنان ظرف عالی دارند که کوه کوه دریا دریا اسرار را ضبط مینمایند و انتشار آن نمیکنند و بعضی از اینها
ضبط نکرده بصداهاے هویت زبان میکشایند مثل سبحانی ما اعظم شانی - لیس فی جبتی سوی الله
انا الحق - ایشان ازین گفتار هیچ وبال و نکال ندارند چرا که طاقت ضبط و قدرت خفا آن نداشتند پس معذور
و مجبور شدند اولیاء کرام و علماء عظام تقریب افهام و تسکین عوام را بهر این معامله مثالها گفته اند اگرچه هیچ
تشبیهی بحقیقت او و انرسد مثل کلام جن حلول کرده به بدن انسان که بظاهر از زبان انسان ست
و حقیقةً کلام جن ست جنی از زبان این کس گویا شود و بدست او کار کند و بپای او راه رود و بدین

او طعام خورد بچشم خود دیدم که دخترکی خورد را خلل آسیب شد یکدم نیم سیر پخته طعام بخورد
علاج کردیم و شفا یافت آیا گمان بری که بان دختره چهار ساله که نیم پاؤ بمشکل نخوردی یکجا نشسته نیم سیر خورد
و گوارا کند پر ظاهر که آن جنی بخورد اما از دهن این بخورد و بیننده گان دانستندی که دختره بخورد
قدرت آسیبی را با قدرت حضرت حق عز و جل چه نسبت اگر مولی تعالی بنده از بندگان خود را مظهر
کلام خود گرداند و بر زبان او سخن راند چه بعید ست آنکه می شنوی که انا الحق و سبحانی همون میگوید
که این گفتن او را هنر او ست اگر چه تو از زبان بایزید و حسین منصور شنوی مثالے دیگر واضح و روشن
تر بلکه گوئی که عین صورت واقعه و آوازیست که موسی کلیم علیه الصلوة والتسلیم از شجره شنید که یا موسی
انی انا الله رب العالمین آیا آن درخت گفته بود که ای موسی منم الله پروردگار جهانیان حاشا لله
نگفت مگر رب العالمین اگر چه از شجره شنیده شد همچنان اگر حضرت حق عز و جل از شجره انسانی که
اشرف از شجر ست سخن فرماید و هر دو را آواز از گلوی بشر آید چه عجب ست گفته او گفته الله بود
گر چه از حلقوم عبد الله بود۔ اگر چه بظاهر این متکلم کلام انسان ست لاکن در حقیقت کلام آن متکلم
ست که انسان بصفت کلیمی اوری نزد کلام حقیقی و نفسی او بسماع هر کس نیاید اینجا این متکلم ظاهری
خود را فنا کرده متکلم بکلم حقیقی چنان گفته ست که معاذ الله باغوای نفس خود بآن گویا شده مثل
قول فرعون ملعون انا ربکم الاعلی که او یعنی بخودی خود گفت و این خودی را گذاشته که متکلم
حقیقی او را گویا نمود کما لا یخفی لهذا این مقبول ماند و آن مردود شد همین فرق درمیان مقوله فرعون
و حسین منصور ست که مقوله حسین از خود نبود بعد فنائے وجود خود بود و مقوله فرعون بر عکس فاحفظ
پس چون بر اولیاء الله حال غلبه میکند و طاقت نمی باشد بتقاضائے حال این از ایشان صدور
می زند این حال حالت سکر گویند سکر و صحو دو مقام ست اگر وقت ورود تجلیات ربانی شعور سالک
بر قرار ماند صحو ست ورنه سکر حالت سکر را اعتبار نکنند بر اهل سکر هیچ باز پرس نیست مثل مجانین ورنه
اقوال اینحالت قابل وثوق و حجت گرفتن ست بلکه بر اهل صحو تدارک آن ضروریست چنانچه مشهور ست
که حضرت غوث الثقلین رضی الله تعالی عنه فرمود در وقت منصور کسی نبود که او را دست گرفتی اگر

من ازآنوقت بودی دستش گرفتمی یعنی بتقاضاے آنکه تدارک آن اہل صحو ضروریست و را ازین بیخودی
نگاه داشتمی و از باطن خود قوت ضبط عطا فرمودی و اینحالت سکر بسیاری از اولیاء اللہ را بوده ست کلمات
اینحالت را شطح خوانند و غیر ہما لا یعبأ بہٖ درین باره دارا شکوه رساله مبسوط نوشته و شطحیات ہر طبقه
تا دور خود جمع کرده ست ہر کراز یاده توضیح منظور شد آنرا ببیند کلمات اینوقت ظل و عکس کلام الٰہی باشند
بعضی ہمدرین حالت مستغرق مانند تا آخر عمر ہم چو حسین منصور قدس سره و از بعضی بمدت العمر بظہور نمی آیند
و ایشان اعاظم ضابطین و وارثان خاص حضور سید المرسلین اند صلی اللہ تعالیٰ علیه و علیہم اجمعین ہمچو خلفاے
راشدین و حضرت حسنین و سائر صحابه کرام و حضور پر نور غوث الاعظم رضی اللہ تعالیٰ عنه و بعضی را حالت
متلون باشد گاہے بعدم ضبط سر بر میزنند چون افاقت یابند فورا توبه و انابت مینمایند ہمین دلیل تمامست
که در حالت صحو خود بصدور چنین کلمات راضی نیند و ظاہر آنرا بنسبت خود حق ندانند ورنه توبه و انابت
چه معنی داشت اما چه کنند که نه بجانب ایشانست نه بحالت سلامت حواس از ایشان سر برزده حضرت خواجه
بایزید بسطامی رحمة اللہ تعالیٰ را گفتند اینچه سخنانست که در بعضی اوقات از حضرت شما می شنویم فرمود بایزید ہرگز
نگفته ست و زنہار نگوید گفتند بلے فرموده گفت اگر بعد ازین بشنوید بر شما لازم میکنم که بخنجرم زنید مردمان
خنجرہا آب داده پیش خود داشتند تا آنکه بر حضرت ایشان حال وارد شد و سبحانی گفتن آغاز نہاد که مردمان
حسب وصیت خنجرہا زدند ہر که خنجر بجاے زد بر ہمان عضو خود او زخم رسید و بدن حضرت ایشان را گزندے
نبود فرمودند من میگفتم که بایزید نمیگوید آن میگوید که این گفتن او را سزاوار است اگر کسے بحالت صحو و بقاے
حواس تفوه ہمچو کلمات کند او زندیق و مرتد شود و واجب القتل ست و ازینجاست که با وجود تسلیم توحید
وجودے میگویند ؎ گر فرق مراتب نکنی زندیقی - یعنی مراتب تنزلات نگاه نداری اگر زید را باین ہمه بوے
و شمائل و خصائل بعینه خدا دانی توحید وجودی کجاست که ممکن را واجب میگوئی و حاشا اللہ زید خدا نیست
البته بقطع نظر از تعینات بحقیقت وجود ہمان حقیقت واحده واجبیه ست و بس آنجا نه زید زید ست نه عمر
عمرو نه خالد خالد و نه بکر بکر در وجود ذاتی واحد ست و موجود را مصداقی جز خداوند تعالیٰ باستقلال نیست
ازینجاست که گویند حقایق الاشیاء ثابتة مع انه لیس غیره موجود فی الحقیقة خلاصه کلام آنکه این سخن قابل نیست

محال ست تا وقتیکه حال وارد نشود هیچ نسبت درین مسئله تا بدان مقام نرسد کلام نکند که از افهام عقول بیرون است
ورای طور عقلست جز اینکه گوید که مسئله حق ست لاکن کیفیه آن اولیاء الله دانند که ما یا نرای فی الحال همین اتباع
ظاهر شریعت غرا راه مستقیم ست آینده وقتیکه فضل الهی شامل حال شده بباطن شریعت مطهره رساند همین
ظاهر شریعت را در اینجا بطور رسے بفهم که دیگران ازان بالفعل معذور اند این فائده برای آن آورده شد ورنه
ضرورتے نبود که درین زمان اکثر اینچنین توحید گویان یافته میشوند پس بایشان نه اختلاط کنند و نه معترض شان
پیش آیند و وجه ظاهر کما لا یخفی **نور ۵۶** - اقوال صوفیه در تفصیل عوالم پنجگانه مشهور ست آن اول غیب مطلق
که حضرت اعیان ثابته است دوم غیب مضاف قریب بمطلق که عقول و نفوس مجرده اند و این عالم ارواح است
سوم غیب مضاف قریب بعالم حس و این عالم مثالست چهارم حس مطلق که عالم اجسام ست پنجم
عالمی جامع مر این عوالم را و گفته اند که هر عالم تحتانی مظهر عالم فوقانی خود ست بالترتیب چنانچه عالم حس مظهر
عالم مثال ست و عالم مثال مظهر عالم ارواح و عالم ارواح مظهر اعیان ثابته ست اعیان ثابته مظهر حضرت الوحدة
و حضرت الاحدیه ست پس عوالم باهم محاذات و مقابله دارند و بایکدگر مطابق اند و گفته اند که عالم مثال برزخ ست
میان عالم ارواح و اجسام و مشتمل ست بر صور این عالم و از انکه محسوس و مقدار یست بعالم اجسام مشابهتی
دارد و از جهت نورانیت و لطافت بعالم ارواح مناسبتی و مسمی ست بارض حقیقی و خیال منفصل کاشی
در شرح فصوص گفته که در اصطلاح حکماء عالم مثال صور منطبعه نفوس را گویند گویا در حقیقت خیال این عالم ست
فقط پس صوفیه در اثبات این عالم و اوصاف و احکام آن با اشراقیه متفق اند و در تعیین مستقر روح بعد از
فراق بدن مختلف اشراقیه و غیرهم همین عالم را مقر روح گفته اند و صوفیه بغیر این عالم رفته چنانچه شیخ اکبر قدس
سره الاطهر در فتوحات باب بیست و یکم بعد از تمهید بیان فرموده و باچیزے ازان در میان عالم برزخ
یاد کرده ایم فتذکر **نور ۵۷** یکی از مخلصان فقیر که ذی علم و صوفی منش بود و برحمت حق پیوست تقریری میکرد
در بیان احاطه ذات احدیت بکافه عالم از انجا که مشاهد بعضے از طلبه ناظرین را ملایم حال و مقام خود
شان بیادگار روحش یاد کنیم میگفت غفر الله تعالی لنا و له بدان ایدک الله تعالی فی الدارین -
که هیچ مفهومی از مفهومات که محیط همه مفهومات باشد نیست مگر مفهوم موجود که فوق همه مفهومات وعاوی تمام

اشیاء موجود است و مصداقش عند التحقیق نیست مگر ذات واجب تعالی شانه کما سیجیء پس
ذاتش محیط همه اشیا باشد تفصیلش آنکه موجود جنسی ست عالی که تحت آن اجناس اجزا اند از جوهر و
عرض و این هر دو محیط تمام عالم اند این هر دو است باینطور که چون موجود را مقید بقید فی الموضوع و لا فی الموضوع سازند
عرض و جوهر پیدا آید چه عرض موجودی را گویند که فی الموضوع باشد و جوهر موجودی را گویند که فی الموضوع
نباشد همچنین چون جوهر متعین بتعینات سازند اجناس و انواع جواهر پیدا آیند و چون عرض را مقید
بقیود گردانند انواع اعراض بعرصهٔ ظهور رسند پس گویند که جوهر از دو حالی خالی نیست مقرون بماده
باشد یا مجرد از آن دوم مجرد یا متعلق بماده باشد یا غیر متعلق ثانی را عقل و ملک گویند
اول را نفس و روح و آنکه مقارن بماده است قابل ابعاد ثلثه باشد آنرا جسم گویند و جسم اگر نمو دارد
و نامی باشد آنرا نبات گویند و اگر جسم نامی حاس و متحرک بالاراده باشد حیوان گویند و اگر ناطق هم
باشد انسان نامند همچنین حیوان اگر ناهق و صاهل باشد حمار و فرس گویند و علی هذا القیاس حیوان
محیط تمام حیوانات است از انسان و فرس وغیره و جسم نامی محیط انواع نباتات و حیوانات است
و جسم مطلق محیط تمام جمادات و نباتات و حیوانات و جوهر محیط عقول و نفوس و اجسام و همچنانکه
جوهر را محیط جواهر عالم دانستی همین سان عرض را محیط اعراض عالم از الوان و اشکال و هیئات
و کیفیات و اوضاع وغیره باید فهمید و چون دانستی که موجود مطلق محیط تمام موجودات است از جواهر و
اعراض و الموجود هو الله تعالی سبحانه فهو علی کل شیء محیط و هو بکل شیء علیم باقی ماند آنکه مصداق
موجودات واجب تعالی است و بس تقریرش آنکه موجود باحتمالات عقلیه محتمل است سه معنی را
اول موجودیکه وجودش عین ذات باشد و ثانی موجودیکه وجودش غیر ذات و زائد بر ذات لاکن بمقتضای
ذات و لازم ذات و غیر منفک عن الذات باشد و ثالث موجودیکه وجودش غیر ذات باشد و بمقتضای
ذات هم نباشد بلکه فائض عن الغیر گردد و ظاهر است که موجود بمعنی ثالث انقص و ادون موجودات
ثلثه است و ثانی اوسط آنها و اول اعلی و اولی و اشرف همه و الیق بآنکه نسبتش بذات واجب
کنند پس لازم که واجب را بهمین معنی موجود گویند یعنی موجودیست که وجودش عین ذات است

وهمه موجودات موجود باو بلکه خود او زیراکه ذات مقدسش بر او منزه از همه نقایص و عیوب ست
تعالی شانه و در معنی ثانی نقص زیادت و غیریت موجود هست و بر تقدیر گرفتن معنی ثانی و صادق کردن
آن بر واجب لازم می آید که ذات در مرتبه ذات معرا عن الوجود باشد و مستکمل بغیر و این هر دو نقصان
اند تنزیه ذات از آن واجب تعالی الله عما یصفون و چون معنی ثانی را در ذات واجب گرفتن گنجائی نیست
پس معنی ثالث چسان صورت بندد پس لامحاله موجود را بمعنی اول باید گرفت و مصداقش سوای ذات واجب
سبحانه دیگرے نتوان فهمید انیست تقریر نزول از اطلاق بتقیید و از واجب بممکن و اگر خواهی تقریر عروج
بشنوی همین تقریر با دنی تغیر مبدل بتقریر عروج خواهد شد بایں طور اگر انسان را از قید ناطق معرا کنی حیوان باقی ماند
و اگر حیوان را منزه از قید حساس و متحرک بالاراده نمائے جسم نامی باشد و اگر از جسم نامی قید نامی مرتفع سازی جسم ماند
وعلی هذا القیاس از جسم قید قابلیت ابعاد ثلثه دور نمائی جوهر مطلق باقی ماند و از جوهر قید لا فی الموضوع رفع سازی وجود باقی ماند فالله باقی و الکل فانی کل شیء هالک الا وجهه
نور ۵ قلوب الابرار قبور الاسرار نور ۵ با جنید قدس سره گفتند که جلیس ماست که شخصی را شنید یا دقارنا گاه آوازی بشنود اضطراب و قلق در نهاد وی پدید آمد حرکات نامناسبا
می راند گفت حق سبحانه تعالی در ازل با ذریات آدم علیه السلام خطاب الست بربکم کرده حلاوت و عذوبت
آن خطاب بیاد شان آید و بذوق آن در حرکات آیند ۵ الست از ازل همچنان شان بگوش ـ بفریاد قالوا بلی در
خروش ـ ازینجا آن نکته معلوم گردد که گفته اند حسن صورت در دل سامع چیزی نمی اندازد بلکه آنچه در دل ست آنرا
می جنباند سید عبد القادر گیلانی قدس سره فرموده اند رایت الارواح کلها یرقصون فی قوالبهم بعد قوله الست
بربکم انیست که سماع هر ذی روح انسانی را خوش آید بلکه بعضی حیوان نیز ازین لذت فیضیاب تا بر آدمی
صورتان اولئک کالانعام بل هم اضل تازیانهٔ غیرت و عبرت باشد و الله الهادی نور ۵ التمهید القول
فی الولایة و الولی بدانکه ولایت مشتق ست از ولی که قربست و آن بر دو قسم ست ولایت عامه و ولایت خاصه
ولایت مشترک ست میان همه مومنان قال الله تعالی ولی الذین آمنوا الخ و ولایت خاصه مخصوص ست
بواصلان از ارباب سلوک و هی عبارت عن فناء العبد فی الحق و بقائه به فالولی هو الفانی فیه و الباقی به
و فنا عبارتست از نهایت سیر الی الله و بقا عبارتست از بدایت سیر فی الله چه سیر الی الله وقتی منتهی
شود که بادیه وجود را بقدم صدق یکبارگی قطع کند و سیر فی الله آنگاه متحقق شود که بنده را بعد از فنا و

مطلق وجودی و ذاتی مطهر از لوث حدثان ازلی دارد تا بدان در عالم اتصاف باوصاف الهی و تخلق
باخلاق ربانی ترقی کند فقط من نفحات الانس نور ٦١ و هم از نفحات نوشته میشود القول فی معرفة
الصوفی والمتصوف والملامتی والفقیه والفرق بینهم ـ و فی فصل العاشر فی الباب الثالث من ترجمة
العوارف ـ بدانکه طبقات مردم علی اختلاف درجاتهم بر سه قسم است قسم اول مرتبه واصلان کاملان
و آن طبقه علیا است و قسم دوم مرتبه سالکان طریق کمال و آن طبقه وسطی است و قسم سوم مقیمان
ورطه نقصان و آن طبقه سفلی است و اصلان مقربان سابقانند و سالکان ابرار و اصحاب یمین و
مقیمان اشرار و اصحاب شمال و اهل وصول بعد از انبیا صلوات الرحمن علیهم دو طائفه اند اول مشائخ
صوفیه آنکه بواسطه کمال متابعت رسول الله صلی الله علیه وسلم مرتبه وصول یافته اند و بعد از ان در
رجوع برای دعوت خلق بطریق متابعت ماذون و مامور شده اند اینطائفه کاملان مکمل اند که فضل
و عنایات ازلی ایشانرا بعد از استغراق در عین جمع و لجه توحید از شکم ماهی فنا بساحل تفرقه و میدان
بقا خلاصی و مناصی ارزانی فرمود تا خلق را بنجات و درجات دلالت کنند و اما طائفه دوم آن جماعت
اند که بعد از وصول بدرجه کمال حواله تکمیل و رجوع بخلق با ایشان نرفت و غرقه بحر جمع گشتند و در شکم
ماهی فنا چنانچه ناچیز و مستهلک شدند که از ایشان هرگز خبرے و اثری بساحل تفرقه و ناحیت بقا نرسید
و در سلک زمره سکان قباب غیرت و قطان دیار حیرت انخراط یافتند و بعد از ان از کمال وصول ولایت
تکمیل دیگران با ایشان مفوض نگشت نور ٦٢ از نص الکلمات بیان حضرت سید شاه حمزه قدس سره العزیز
جلد دوم در فواتح مذکور است که ولایت چهار قسم است اول ولایتیکه باطن نبوة مطلقه است دوم ولایت مقیده
هر نبی سوم ولایت مطلقه هر نبی و آن در محمد صلی الله علیه وسلم مشکوة اقتباس ولایت انبیا است و از
دیگر انبیا مشکوة اقتباس اولیا چهارم ولایت مطلقه عام که مخصوص به نبوت نیست هر یکی را خاتمی است
خاتم قسم اول علی مرتضی است کرم الله وجهه و خاتم ولایت مقیده محمدیه شیخ ابن عربی است قدس سره العزیز
و اکثر اولیاء کمل تصدیق این نموده اند بعض غلات فقها و صوفیه در تکفیر و تضلیل شیخ مبالغه بسیار
میدارند چاره این مردم در غیبت فراموشی و در حضور خاموشی ؎ با مدعی مگوئید اسرار عشق و مستی

تا بنجر ببرد از ورد خود پرستی. و بعضی گفته اند که خاتم ولایت مطلقه محمدیه مهدیست که از نسل آنحضرت است و خاتم ولایت
عامه عیسی علیه السلام است از شیخ ابن عربی منقولست که ولایت عامه ابتدا دارد و انتها ابتدا از آدم و انتها با
عیسی علیه السلام **نور ۱۴۳** تفصیل اقسام اولیاء الله اول از ایشان چهار هزار اند که مکتوم اند و هر یکدیگر
را نشناسند و حال خود ندانند و اندر کل احوال از خود و خلق مستور باشند و اما آنانکه اهل حل و عقد اند
و سرهنگان درگاه حق اند سیصد اند که ایشانرا اخیار خوانند و چهل دیگر از ایشان ابدال خوانند و هفت دیگر
از ایشانرا ابرار خوانند و چهار دیگر اند که ایشانرا اوتاد خوانند و سه دیگر اند که ایشانرا نقبا خوانند و یکی او را قطب و غوث خوانند
و این هر یکدیگر را شناسند و اندر امور باذن یکدیگر محتاج باشند صاحب کتاب فتوحات مکیه در فصل
سی و یکم از باب صد و نود و هشتم رجال هفتگانه را ابدال گفته است در انجا ذکر کرده است که حقتعالی زمین را هفت اقلیم
گردانیده و هفت تن از بندگان خود برگزیده و ایشانرا ابدال نام نهاده و وجود هر یکی از هفت اقلیم بیکی از آن
تن نگاه میدارند و فرموده است که من در حرم مکه با ایشان جمع شدم و بر ایشان سلام گفتم و ایشان بر من سلام گفتند
و با ایشان سخن گفتم فما رایت احسن سمتا منهم ولا اکثر شغلا بالله منهم و فرمود که مثل ایشان ندیده ام مگر یک کس [illegible]
نور ۱۴۴ خارق عادات که از اولیا ظاهر شود کرامت خوانند اشاعره بکرامات اولیا قائل اند و معتزله انکار
میکنند و ابوالحسن بصری از معتزله موافق اشاعره است صوفیه گویند اخبار از امور غیبیه و طی زمان و امثال آن از خواص
فرشته و جن است اگر از کمل واقع شود بجا نسبت ایشان باشد اما جن را اطلاع بر ضمایر نیست تصرف در ملکوت
مثل احیاء و اماتت و اخراج محبوس از قید در برزخ است و ادخال مرید در عالم ملکوت از خواص مرتبه الوهیت ابو القاسم
قشیری گوید چنانکه بر پیغمبران اظهار معجزات فرض است بر اولیا نهان داشتن آن لازم و بعضی گفته اند که کرامت حیض رجال است
خواجه عبدالله انصاری فرماید اگر بر هوا پری مگسی باشی و اگر بر آب روی خسی باشی دل بدست آر تا کسی باشی از خواجه
نقشبند قدس سره طلب کرامات کردند فرمودند کرامات زیاده ازان نیست که با چندین بار گناه بر روی زمین توانم رفت
ابوالقاسم سمرقندی قدس سره میان خلق نشسته بود بزرگی بر بالینش آمد او را مشغول یافت سجاده بر حوض انداخت
و نماز گذارد ابوالقاسم گفت ای برادر اینکار کودکان که کنند مرد آنست که در میان خلایق دل خود را مشغول بحق دارد
حضرت شیخ ابو سعید ابوالخیر را گفتند که فلان بر روی آب میرود گفت سهل است وزغی و صعوه هم بر روی آب میرود گفتند بر هوا

گفت زغنی و مگسی به هوا می‌پرند و در یک لحظه از شهری بشهری میرود گفت شیطان در یک نفس از مشرق بمغرب میرود
اینها را قیمتی نیست مرد آن بود که میان خلق نشیند و داد و ستد کند و زن خواهد و با خلق در آمیزد و از خدای خود
غافل نباشد یکدم صحبت جدی و مرشدی رضی الله تعالی عنه بالفاظ آخر قال بعضهم اجل الکرامات و اعظمها التلذذ بالطاعات
فی الخلوات و الجلوات و منها مراعات الانفاس مع الله و الرضاء عن الله فی جمیع الحالات سبحان الله کسیکه حلاوت
این کلام و مزه این مرام دانسته باشد و دیده باشد داند که این سخن بچه مرتبه عالیست نور ۶۵ - اعلم ان ولی
ان الولایة مشتق من الولی بمعنی القرب و هی علی قسمین عام کما قال الله تعالی الله ولی الذین امنوا الایة و خاص و هی عبارة
عن فناء العبد فی الحق و بقائه به قالوا الولی هو الفانی فیه و الباقی به و الفناء عبارة عن نهایة السیر الی الله و البقاء عبارة
عن بدایة السیر فی الله ابو علی جرجانی گوید الولی هو الفانی من حاله هو الباقی فی مشاهدة الحق لم یکن له عن نفسه اخبار و لا مع
غیر الله قرار از فص الکلمات نور ۶۶ - شیخ فرید عطار فرموده که قومی از اولیاء الله عز و جل باشند که ایشانرا مشایخ
طریقت و کبرای حقیقت اویسیان نامند و ایشانرا در ظاهر به پیری احتیاج نبود زیرا که ایشانرا حضرت رسالت ع در حجره
تربیت خود پرورش میدهد بی واسطه غیری چنانکه اویس را رضی الله عنه و این مقام عظیم بود و بس عالی تا کرا اینجا رسانند
و این دولت روی که نماید ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء و همچنین بعضی از اولیاء الله تعالی که متابعان آنحضرت اند
بعضی از طالبان ارواح مشایخ تربیت کرده اند با آنکه او را در ظاهر پیری باشد و این جماعت نیز در اصل اویسیان اند و بسیار از مشایخ
طریقت در اول سلوک توجه باین مقام بوده است چنانکه شیخ بزرگوار شیخ ابو القاسم گرگانی طوسی را که سلسله مشایخ الاصحاب
نجم الدین کبری رضی الله عنهما با ایشان می پیوندد از طبقه ابو سعید ابو الخیر و ابو الحسن خرقانی رضی الله عنهما است ابتدای کار او اویسی
بوده علی الدوام نور ۶۷ - بدانکه جمله اولیاء الله اگر چه از حیثیت ولایت همه یکدرجه اند چنانکه انبیاء علیهم السلام
که لا نفرق بین احد من رسله فاما از حیثیت تفضیل تلک الرسل فضلنا بعضهم علی بعض متنوع و منقسم بچند قسم
میشوند و هر گروهی را مشربی و نهجی خاص است لهذا هر طائفه را از اولیاء الله بنامی مخصوص یاد کنند بعضی را
صوفیه و بعضی را متصوفه و بعضی را ملامتیه و برخی اویسیه و برخی فقیر و بعضی قلندر و گروهی را ابدال و قومی را ابطال
و طائفه را سیاح و جماعتی را اوتاد و الی غیر ذلک چون اولیاء عشرین و بدلاء اربعین و اولیاء عزلیف
و افراد و رجال الغیب الله و نقباء و نجباء و عمد او اقطاب و قطب الاقطاب لکن مع اختلاف اصنافهم و افتراق فرقهم

جمله دریک مربطه مربوط اند و بیک رشته مضبوط ۵ هر نبی هر ولی را سلکیست + لیک ناحق میرو و جمله یکیست

لمعه رابعه و رسلوک

نور اوّل - بدان - وفقک الله تعالے فی الدارین - چون طالب صادق قدم در بادیه راه سلوک نهد و وصال حق خواهد باید که بر رساله عمل معمول مولفه سید محمد کالپوری رحمة الله علیه عمل کنند مبتدیان را بس مفید و کافی ست نقل رساله بعینها می نمایم -

بسم الله الرحمن الرحیم ۵

بعد از حمد و صلوٰة بعید و بنا بر برادران دینی موعظه آنکه بعد از تطبیق عقائد بعقائد سلف از اعتقاد بهشت و دوزخ و ثواب و عذاب و حور و قصور و جمیع انچه از قران و احادیث نبوی علیه التحیة والثنا مستفاد است و صوفیه صافیه نیز دران مخالف علما ظاهری نیستند باید که همیشه با وضو باشند و اصلاً و مطلقاً نگذارند که هیچ وقتی بیوضو برود - و بعد از هر وضو دوگانه تحیة الوضو بر خود لازم دانند که نزدیک مشایخ کار بیست بزرگ و اصلیست قوی و طعام بیوضو نخورند و بعد از طعام دوگانه تحیة الطعام میگذارده باشند چنانچه عمل این ضعیف بی بضاعت هست و بعد از خوردن طعام این دعا بخوانند الحمد لله الذی اطعمنی هذا الطعام الحمد لله الذی رزقنی هذا الطعام من غیر حول ولا قوة منی الحمد لله الذی اطعمنی وسقانی وجعلنی من المسلمین - و در احادیث صحیح آمده ست که هر که را این دعا بعد از طعام بخواند آن طعام بیحساب گردد و بعده هفت بار سوره قریش بخواند دیگر آنکه در پاس آخر شب برخاسته نماز تهجد دوازده رکعت به شش سلام میگذارده باشد در هر رکعتی بعد از فاتحه سوره قل هو الله احد یعنی سوره اخلاص سه سه بار بخواند و هرگز روا ندارد که این نماز قضا شود که درین نماز تاثیر ست بزرگ و فائده هست جزیل اوّل چون برخیزد آخر شب از خواب این ابیات بخواند ۵

دردلم افگن که پشیمان شوم	بر رہم آور که مسلمان شوم	اے بکسی ما بکیسی ما ببین
قافله شد و الیسی ما ببین	رزق من از عالم غیبی رسان	وار طمع همچو خود مرد اران
باره و تو نسبزه و گلزار غیم	با چشم تو زماد و خمتار غیم	خانه گرد نهاده و در کوی تو مقیم

دوکان خراب کرده واز کار فارغیم	رختی که داشتیم بیغما برد عشق	از سود و از زیان دو بازار فارغیم
برزفت و برگذشت سرما ز آسمان	کز ذوق عشق از سر دستار فارغیم	گرچه من سر بسر گنه کردم
نامهٔ عمر خود سیه کردم	تو بدین نامهٔ سیاه مبین	کرمم خویش بین گناه مبین
یارب برهانیم ز حرمان چه شود	راهی بدهیم بکوی عرفان چه شود	بس گبر که از کفر مسلمان کردی
یک گبر دگر کنی مسلمان چه شود	یارب دل پاک و جان آگاهم ده	آه شب و گریه سحرگاهم ده
در راه خود اوّل ز خودی بیخود کن	وانگاه ز بیخودی بخود راهم ده	بر عمل خویش ندارم امید
بر کرم تست مرا اعتمید	چاره من ساز که بیچاره ام	اگر تو نسازی بکه رو آورم
جز در تو قبله نخواهیم ساخت	اگر بنوازی تو که خواهد نواخت	یک ره عنایت توای بنده نواز
بحضر ز هزار سال تسبیح و نماز	تنها غم دل گفتن با یار چه خوش باشد	سر بر قدمش نهادن هر بار چه خوش باشد
اگر کار یک کس بسامان شود	ز دریای رحمت چه نقصان شود	الهی عبدک العاصی اتاکا
مقرا بالذنوب وقد دعاکا	فان تغفر فانت لذاک اهل	وان تطرد فمن یرحم سواکا
پادشاها جرم ما را درگذار	ما گنهگاریم تو آمرزگار	تو نکوکاری و ما بد کرده ایم
جرم بی اندازه بیحد کرده ایم	سالها در بند عصیان گشته ایم	آخر از کرده پشیمان گشته ایم
دائما در فسق و عصیان مانده ایم	همنشین نفس و شیطان مانده ایم	روز و شب اندر معاصی بوده ایم
غافل از امر و نواهی بوده ایم	بیگنه نگذشت بر ما ساعتی	با حضور دل نکردم طاعتی
بر در آمد بندهٔ بگریخته	آبروی خود ز عصیان ریخته	هست امید مغفرت از لطف تو
زانکه خود فرموده لا تقنطوا	بحر الطاف تو بی پایان شده	ناامید از رحمت شیطان شده
نفس و شیطان زد کریما راه من	رحمت باشد شفاعت خواهی من	چشم دارم کز گنه پاکم کنی
پیش از آن کاندر لحد پنهان کنی	اندران دم کز بدن جانم بری	از جهان با نور ایمانم بری

وبعد تهجد هم بخواند این مناجات را چنانکه عادت شیخ ابوذر رضی الله عنه من بعد یعنی صلوة تهجد مناجات
بذکر و سبق باطن مشغول باشند تا آنکه صبح صادق بدمد بعده پیش از فجر برای کشایش رزق حلال

یا رزاق صدبار بخوانند اول و آخر درود شریف اللّهم صل علی سیدنا محمد و بارک و سلم بعده نماز فجر ادا بکنند بعده
بذکر مشغول شوند بعده از برای کشایش و مغفرت صدبار یا غفور و صدبار یا غفار بخوانند اوّل و آخر درود شریف
چنانچه عمل اینضعیف ست بعده همانجا نشسته باشند چون آفتاب یک نیزه برآید دو رکعت نماز بگذارند
در هر رکعت بعد فاتحه سه بار سوره اخلاص بخوانند بدین نیت نویت ان اصلی لله تعالی
رکعتی صلوة شکر النهار تقربا الی الله تعالی متوجها الی جهة الکعبة الشریفة الله اکبر بعده مشغول بسبق باطن
باشند و هرگز نگذارند که هیچ وقتی خالی از سبق باطن رود خواه نشسته خواه ایستاده خواه غلطیده
مشغول باشند و چون وقت ضحی باشد دوازده رکعت به شش سلام بگذارند بدین نیت نویت ان
اصلی لله تعالی اربع رکعات صلوة الضحی تقربا الی الله تعالی متوجها الی جهة الکعبة الشریفة الله اکبر در هر رکعت
بعد فاتحه سوره اخلاص سه سه بار بخوانند هرگز این نماز هم قضا نکنند که ثواب بغایت ست و فائده
بی نهایت دارد و بعد از مغرب شش رکعت به سه سلام اوابین بگذارند بدین نیت نویت ان اصلی
لله تعالی رکعتی صلوة الاوابین تقربا الی الله تعالی متوجها الی جهة الکعبة الشریفة الله اکبر در هر رکعت
بعد فاتحه اخلاص سه سه بار بخوانند بعده دیگر دوگانه با یصال ثواب روح فرید الدین گنجشکر قدس سره بدین
نیت نویت ان اصلی لله تعالی رکعتی صلوة هدیة الروح فرید الدین گنجشکر تقربا الی الله تعالی متوجها
الی جهة الکعبة الشریفة الله اکبر و دیگر دوگانه بغرض ایصال ثواب روح خواجه بهاء الدین نقشبند بدین
نیت نویت ان اصلی لله تعالی رکعتی صلوة هدیة الروح خواجه بهاء الدین نقشبند تقربا الی الله تعالی
متوجها الی جهة الکعبة الشریفة الله اکبر بعده دوگانه دو رکعت به نیت ایصال ثواب به روح پیر دستگیر حضرت
پیران پیر رضی الله عنه بدین نیت نویت ان اصلی لله تعالی رکعتی صلوة هدیة الروح غوث الاعظم حضرت
شیخ عبد القادر جیلانی تقربا الی الله تعالی متوجها الی جهة الکعبة الشریفة الله اکبر بعده دو رکعت
نماز بجهت حفظ ایمان در هر رکعت بعد فاتحه بجای اخلاص پنج پنج بار این آیه ربنا لا تزغ قلوبنا
بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب و دو رکعت دیگر به نیت حفظ ایمان بخوانند
در رکعت اولی بعد فاتحه اخلاص هفت بار و یکبار سوره فلق و در رکعت دوم بعد فاتحه اخلاص هفت بار سوره ناس

یکبار بخواند و بعد از نماز عشا بنا بر کشایش رزق هر دو جهان صد بار یا فتاح بخواند و معنیش در دل تصور کند که خواندن هر اسم از اسمای الحُسنی بی تصور معنیش هیچ سود و نفع ندارد اما اوّل و آخر درود و بعد نماز عشا جهت کشایش رزق هر دو جهان یکبار افتح رزقی یا فتاح و صد بار هو الحق هو الباسط بخواند و معنیش در دل تصور کند این اسم این ذره خاکسار را از عالم باطن بالهام ربانی رسیده است بعده صد بار لا حول الخ اول و آخر درود شریف بعده سوره مزمل بدین ترتیب بخواند که اول ده مرتبه درود بخواند بعده یکبار آیت الکرسی و سه بار استغفر الله الذی لا اله الا الله و هو الحی القیوم و اتوب الیه بعده مع اعوذ و تسمیه سه بار سوره مزمل بخواند اما در هر بار اعوذ و تسمیه خوانده باشد هر حاجت دینی و دنیوی بر آورده داند بعده چون بخواب رود صد بار درود بر سرور کائنات بفرستد بعده صد بار لا اله الا الله الحلیم العظیم و بست و پنج بار اخلاص و ده بار سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر و بعده کلمه طیبه بسیار خوانده بخواب رود و گاه گاه بدین ذکر نیز مشغول شود که این ذکر را ذکر خواص میگویند تاثیر عظیم و فائده جزیل دارد و جانب راست بگوید حق جانب چپ حق پیش گوید حق و بر دل ضرب حق گوید و بوقت ذکر آنچنان خیال کند که راست و چپ و پیش و در دل من حق است هیچ موجود نیست این ذکر نافع تر و مفید تر است و هر که این ذکر مشغول شده بی سود و بی نصیب نمانده است مقصود حاصل شده است بکرم الله تعالی و دیگر ذکر بزبان هندی از شیخ فرید الدین گنجشکر منقول است این ذکر نیز مشغول باشند راست بگویند او نهاتو- و چپ بگویند او نهاتو و پیش بگویند او نهاتو و در دل ضرب کنند انهاتو- این چهار ضرب است بگفتن این ذکر در دل ذوق آید یک ضربی بدین طریق- انهان تو- انهی هی- این ذکر به زبان هندی بسیار ذوق بخشد و اثر عظیم دارد و حضور تمام دهد باید که ناغه نکنند و اگر در آخر شب صلوة التهجد بدین ذکر مشغول باشند و در روز نیز اگر جای خالی از اغیار یابند کمال نفع دهد و در هر روز از خواندن قرآن غفلت نکنند یک سیپاره کم یا بیش بدین وظیفه میخوانده باشند و آنچه گفته و نوشته شده است استقامت و مداومت نمایند اما بغفلت نباید هر که استقامت نکند و مواظبت ننماید بتقصیر آنکس است نه بتقصیر این فقیر و ریا و قصد شهرت نکنند چون ریا و شهرت دخل یافت همه فاسد گشته و السلام علی من اتبع الهدی تمت رساله

عمل الیوم واللیل از سید محمد کالپوی قدس سرہٗ

حالا میگویم که فی زمانه پابندی اوقات موافق رساله هذا متعسر و دشوار است وجه ظاهر لاحاجة لبیانه مختصرے مینویسیم باید که حتی الوسع بران عمل نمایند تاهم خالی از فائده نخواهد شد بعد استقامت صلوة فریضه اکثر بجماعت خواه اکثر بجماعت چنان روش اختیار کنند که خود را عادی صلوة تهجد کنند که آن اهم از مهمات این راه است وازان وقت تا طلوع شمس صلوة اشراق ادا کرده چیزے از اوراد لسانی خوانده تا آنکه چهار گھڑی یوم برآید۔ انگاه صلوة چاشت خوانده متوجه باکساب امور معاش شود تا آنکه قریب دو پهر آید چیزی تناول کرده قیلوله کند بعد قیلوله از صلوة ظهر فارغ شده چیزی از قران و درود خوانده باز بطلب قوت لا یموت قصد تا آنکه وقت عصر آید نماز عصر متوسط وقت خوانده باز متوجه بسبق طلب باشند تا آنکه مغرب آید نماز مغرب ادا کرده صلوة اوابین خوانده باز متوجه به اهل و عیال خود شود تا آنکه عشا آید نماز عشا خوانده چیزے خورده با وضو درود گویان بخواب رود و اگر صلوة تهجد ممکن نباشد تا اول وقت صبح برخیزد و بجا آرد و آنچه که نوشته ام درین زمان اهم بس است لا قول مرشد ماست که ضبط وقت بین العصر والمغرب از متعسرات است حتی الوسع به نباه آن بپردازد **نور ۲**۔ ذکر الله چندان کن که دیگران ترا مجنون دانند اگرچه افراط در جمله امور بفحوای خیر الامور اوسطها خوب نیست مگر در ذکر الله رخصت و اجازت است ورد فی الحدیث اکثروا ذکر الله حتی یقولوا مجنون این حدیث در کتاب معجم الطبرانی الکبیر و عمل الیوم واللیل لابن السنی بروایت معاذ بن جبل رضی الله تعالی عنه مروی است **نور ۳**۔ ریا در عبادت مکن که ریا محبط اعمال است بلکه بر دیدن و نادیدن کسے اصلا التفات مکن ؎ اگر روی طاعت ترا زهد است اگر جبلت نه بیند روا است خالصا لله کنی هرچه کنی که همین محمود است و بس بلکه عبادات نافله خفیه بهتر از جهریه **نور ۴**۔ مقامات لغزش و ذلت این راه مراحل سلوک را هفت قسم اعراض یعنی اندکی روگردانی طالب از مطلوب این در مرتبه اول است حجاب یعنی در میان طالب و مطلوب پرده حائل شود که طالب مطلوب را نه بیند این در مرتبه ثانیست۔ تفاصل یعنی در میان طالب و مطلوب جدائی این در مرتبه ثالث است سلب مزید یعنی نسبت طالب که با مطلوب حاصل بود بسیار رو بکمی آرد یعنی سلب شود این در مرتبه رابع است۔ سلب قدیم یعنی سلب نسبت از عرصه

دراز گذشت ومیگذرد این در مرتبہ خامس ست تسلی یعنی مطلوب را طلب طالب تسلی شد و باوی کاری نماند طلب کند یا نکند این در مرتبہ سادس ست عداوت درمیان طالب ومطلوب دشمنی پیدا آید وطلب کہ لیش مکروہ دارد این در مرتبہ سابع ست معاذ اللہ من ذلک الغضب و الخذلان مرتبہ اخیر را علاجی نیست خوف سلب ایمانست وچون تدارکے درمیان واقع نشود وشدہ شدہ بمرتبہ اخیر میرسد پس باید کہ از اول فکر کند تا نوبت اخیر نیاید ورنہ خسر الدنیا و الاخرۃ ذلک ہو الخسران المبین نصیب گردد۔ اللّٰہم احفظنا اللّٰہم احفظنا اللّٰہم احفظنا **نور ۵** ۔ بر کشف حالات آیندہ خود اعتبار نکند تا انکہ مطابق واقع نشود ونہ بر خلق عرض کند تا کہ در صورت خلاف وقوع کذاب مشہور نشود زیرا کہ شان ایزدی بر یک نحو نیست کل یوم ہو فی شان آنوقت کہ ترا معلوم شدہ بود ممکن کہ ہمان صحیح ودرست بود حالا شان پروردگار از لطف بقہر یا از قہر بلطف آمد بر عکس معلوم تو وقوع یافت پس تو بوجہ اظہار آن نادم ومنفعل شوی وکذاب قرار یابی وموجب تشنیع کردہ شوی این پند حضرت غوث اعظم است واللہ اعلم بالصواب والیہ المرجع والمآب **نور ۶** چندان بخور کہ زندہ مانی وعبادت کنی بخید انکہ رنجور شوی حکیمے بجای رفت ویکسال طرح اوقات انداخت کسی بیمار نشد ناچار بوطن والپس آمد مردمان پرسیدند چرا والپس آمدی گفت ضرورت قیام خود ندیدم زیرا کہ مردمان آنجا بوقت خوردن لحاظ میدارند غلبہ جوع را کہ چون گرسنگی غالب میشود میخورند ونہ خورند باقیست کہ دست از طعام کشند بدین سبب بخور نمیشود وبعض مورخین این نقل را بعہد اقدس حضور سید عالم صلی اللہ تعالی علیہ وسلم نسبت کنند وگویند بادشاہی از بادشاہان روم این حکم حاذق بنا بر معالجہ اصحاب کرام بطور ہدیہ فرستادہ بود این حکیم تا یک سال ماند چون کسی رنجور نشد والپس رفت واین حالت و عادت صحابہ کرام بعرض رسانید ہمہ حضار مجلس در حیرت آمدند وبخوبی اسلام اعتراف آوردند **نور ۷** ۔ مدام باوضو باشی تا روزی کشادہ شود واگر مداومت میسر نیاید تا اکثر اوقات ہمچنان کن واگر این ہم بدست نیاید آخر کم نہ از ان کہ پنجگانہ وضوی تازہ کن واگر کسی بعلتی

این هم نتوانند تا قدرت و طاقت خویش عمل آرد که باعث برکت و ترقی رزق است **نور ۸** - از سوء
خاتمه خائف باش و آن دو قسم است قسمی آنکه معاذ الله سلب ایمان شود دیگر آنکه در خیال و محبت دنیا بمیرد
یعنی دم اخیر محبت مال و متاع و زن و فرزند یار و دوست و احباب دنیا در خیال باشد همین مراد از دنیا است
این هم قسمی از سوء خاتمه است در بصورت گنهگار میرد پس چندی از این خیال سختی بیند بعده نجات یابد
خاصان خدا از چنین سوء خاتمه هم می ترسند تو چه چیز هستی که بیفکر نشسته اللهم احفظنا من کلا السوئین
بجاه سید الکونین سیدنا محمد صلی الله علیه وسلم و بحرمته و لیک الغوث الاعظم آمین **نور ۹** دو شیطان
انداز ذریات ابلیس لعین چون انسان بالغ میشود هر دو می آیند و در قلب وی مستقر میشوند یکی از ایمان
در عقائد ایمانی خدشه با پیدا میکند و خطره در دل می افگند که بر خدای نادیده چگونه ایمان آوردی که او یکیست
جائز است که دو یا زیاده باشند بلکه همچنان باید زیرا که تدبیر اینچنین عالم وسیع از یکی چگونه اصلاح پذیرد
و انبیا را نادیده چگونه تصدیق کردی ممکن است که ایشان بنا بر عظمت خویش چنین دعوی کرده
باشند و معجزات چیزی نیست از جادوگران چنین افعال صادر میشوند شاید اینهم از ان جنس باشند
و ملائکه نادیده را چرا تسلیم کردی که ایشان بر تدابیر عالم مامور اند و همچنین خطرات و وسواس در عقائد
اسلامی می اندازد و دیگرے در فروعات دین مثل نماز و روزه وغیره شک و وسوسه پیدا میکند مثلا
میگوید که نماز را نشد فلان رکن فراموش شد وضو صحیح نشده مسح نکرده یا قعده چه میکنی این رکعت
اول یا سوم است در روزه نیت نکردی یا آب از حلق فرو رفت همچنین دیگر هر خرافات در دل می آرد
ازین سبب انسان در وهم می افتد حتی که مجنون میشود و بعضی را معاذ الله بالحاد و زندقه نوبت میرسد
اللهم احفظنا عن شر ابلیس الناس را باید که به اقوال و خطرات این هر دو دشمنان عمل نکنند بلکه بخلاف آن کنند
اگر او شب گوید آنرا روز و اگر روز گوید آنرا شب داند تا پشیمان شده روند ها دست این هر دو دان
همچنان که با التفات و خوض و تردد چیره میشوند و با اعراض و روگردانی و توجه بذکر الهی دور و خیره میگردند

پس وقتیکه وسوسه در دل آید داند که از من نیست بلکه کسی دیگر در دل آمده اینچنین میگوید و مرا در دفع آن بے مدد خداے قدرت نیست من همان بنده گردن نه و فرمان پذیر و ایمان گزین خداے خودم که بودم این تصور دیده بر دین خود مضبوط ماند و در عبادت جمعیت و چالاک انگاه از شبهه ایشان نجات خواهد یافت و خراب و برباد نخواهد شد و لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم **نور ۱۰** ۔ وصول الله نه بذکر و شغل وغیره است نه طریق او منحصر باینها طرقش بسیار اند و بیرون شمار چنانکه گفته اند طرق الوصول الی الله بعدد انفاس الخلائق پس بهر نوع و بهر طور که میسر باشد و جمعیت خاطر بان دست دهد و همراه همون ذکر و شغل ست همان را طرق وصول دانی و کار رانی واند مثلا اگر کسے را اینمعنی از مطالعه کتب دین میسر آید و جمعیت باطن پیدا شود و برای آنکس همین مطالعه ذکر و شغل ست و اگر کسے را از صحبت صلحا میسر آید همین صحبت مر او را ذکر و شغل ست و علی هذا القیاس چنانچه علما فرموده اند لیس فضل الذکر منحصرا فی التهلیل و التسبیح بل کل مطیع الله تعالی فی عمل فهو ذاکر این فائده حسب تعلیم شیخ خود نوشتم هکذا ان رلی سمعنی رضی الله تعالی عنه **نور ۱۱** ۔ اختلف المشائخ فی المقام و السفر فاختار قوم اقامة الوطن و اختار آخرون سفر البلاد و لهما الحکمة فیه قال مشائخنا رضی الله تعالی عنهم ان ذلک لیس بابد بل بامر الله تعالی و الهامه و یختلف ذلک باختلاف الاحوال فان کانت الهدایة للمخلوقات و افاضة الخیر علیهم اکثر فی السفر فالسفر اولی من الحضر و ان کان عکسه فالحضر اولی من السفر و ان کانت الهدایة فی السفر و الحضر علی السواء فالحضر ایضا اولی من السفر لان فی الحضر جمعیة زائدة بمقابلة السفر فلذا کان شیخی و مرشدی السیدی الشاه آل الرسول الاحمدی رضی الله عنه ترک الاختیار فی ذلک الی و قال

لی لا احملک علی الاقامة ولا اضیق فی ذلک الامر علیک بل اترک الخیرة فیه بیدیک لانی اعلم

حال اہل قرابتک فانہم کلہم یعادونک ولیعاندونک فمنہم من یظہر ومنہم من یضمر اللہم الا شرذمة

قلیلة منہم ہم من الموافقین فالباقون ان غبت عادوک وان حضرت اذوک ولا تیسر کونک

تقیم ببلدک فان لا اکرہک علی اقامة بل لک الخیار فیہا وفی ترکہا ہکذا سمعت من جدی

نور ۱۳ - اوقات شبانہ روزی بانیطور مقرر کنند کہ پاسی از شب باقی ماندہ برخیزد

وفوراً بغیر کلام دیگر کلمہ طیبہ بخوانند بدین توجہ کہ دل من وقت بیداری از خواب پاک

وصاف بباشد از جملہ کدورات نفسانی وشیطانی پس چون بذکر کلمہ منقش نقش شود کلمہ استقرار

یابد ورنہ بعد ساعتی خطرات مذکورہ باز داخل شود خواہند شد وتاثیر ذکر کلمہ ہم برباد رود ونقش

پذیر نخواہد شد پس باید کہ کلمہ طیبہ خواندہ از بستر برخیزد تا دل سالک بذکر الہی منور شود

بعدہ از طہارت واستنجاء ووضو وغیرہ فراغت کردہ نماز تہجد ادا کند وآن دوازدہ رکعت

بہ شش سلام ست در ہر رکعت اخلاص بعد الحمد سہ بار بخوانند من بعد بذکر وشغل

ومراقبہ موافق تعلیم مرشد خود متوجہ شود تا آنکہ صبح صادق بدمد آنگاہ باز تجدید

طہارت کردہ نماز صبح در مسجد با جماعت گذاردہ کلام نکند ومتوجہ باطن خود شود تا آنکہ

آفتاب بقدر رمح برآید آنوقت نماز اشراق ادا کند کہ آن ہم چہار رکعت بدو سلام ست

ودر ہر رکعت اخلاص بعد الحمد سہ بار بعدہ چیزی از اوراد ووظایف کہ سلاسل معمولہ

خاندان خود در مکان قیامگاہ بخواند چون ربع یوم تمام شود یعنی پاسی از روز

بگذرد آنگاہ نماز چاشت کہ ہم چہار رکعت بدو سلام ست ودر ہر رکعت اخلاص بعد

الحمد سہ بار ادا کند بعدہ بدرگاہ معلی حاضر شدہ وظیفہ آنجا خواندہ ثواب

بارواح بزرگان ہدیہ کند بعدہ بکار دیگر مثل درس وتدریس یا کسب وریاضت

ومزدوری ونوکری بروجه حلال باشد متوجه شود چون نصف النهار برآید انگاه چیزی از قوت لایموت تناول کرده قدری بخسپد تا کلالت شب بیداری دور شود
پس بعد اوّل وقت از قیلوله برخاسته طهارت وضو وغیره کرده نماز ظهر با جماعت ادا نموده تلاوت قران شریف اقل یکپاره و ربع و دلائل الخیرات وحصن حصین کند وقدری متوجه درس تدریس حدیث وتفسیر علوم دینیه گشته جزوی کار بار دنیاوی کرده وقت عصر از نماز عصر معه جماعت فراغ حاصل کرده تکلم نکند لاحیاء ما بین العصر والمغرب که صبح عاشقان همین ست و انچه که ممکن باشد از سبق باطنی غافل نماند متوجه قلب باند و ذکر و شغل کرده باشد تا آنکه آفتاب زرد شود وقریب الغروب رسد انگاه بر بطالت وقات آن یوم تاسف خورده حسرتها برد و بگوید که تمام روز بآخر رسید هیچ طاعت وعبادت الله جل جلاله نکردم وگریه کند بشرطیکه کیفیت آمده باشد وجهد کند که آورده باشد وبه ریا نرسد زان بعد نماز مغرب بجماعت ادا کرده صلوٰة اوابین که شش رکعت به سه سلام ست بعد الحمد اخلاص سه بار به نیت ارسال ثواب بارواح مرشدان طریقت خود بگذارد زان بعد بخانه خود آید و تفقد اہل وعیال خود کند که عادت نبی ما بود صلی الله علیه وسلم بعده اگر طالب علم ست بمطالعه کتاب توجه کند بعده عشا با جماعت ادا کرده چیزی از قوت لایموت تناول کرده با وضو کلمه و درود گویان بخواب رود بعده باز چون بیدار شود بهمین طور بجا آرد و مداومت این اوقات بنا بر تصفیه باطن ضرور می باید وازفقیر حسب ارشاد شیخ خود از عمر نه سالگی تا ده سال کامل پابند این اوقات مانده ست

نور ۳۱ - بعد ظهر تلاوت قران شریف بقاعده فهمی بشوق یا بقاعده دیگر و قراة منزل حصن حصین وحزب و دلائل الخیرات ضرور بجا آرد که درین وقت عادت بزرگان ما بود داقل درجه تلاوت قران یکپاره و ربع ست و درس و تدریس کتب و حدیث و تفسیر وغیره هم درین وقت یعنی بعد ظهر معمول بود نمادی شود **نور ۳۲** - خواندن فاتحه تمامی شجرات خاندان خود بالخصوص

شجرہ کہ دران مرید باشد بدینطور عادت گیرد اوّل درود غوثیہ اللّٰھم صل علی محمد معدن الجود و الکرم و آلہ
وسلّم یازدہ بار بفاتحہ و آیۃ الکرسی یک یک بار و اخلاص معہ بسم اللہ ہفت یا سہ بار و درود شریف
مذکور نیز ہفت یا سہ بار خواند ثواب اینہمہ قرارت نام بنام مرشدان سلسلۂ اہدا کند و بعدہ سلامتی مرشد
خود خواہد و اگر زندہ بود و رنہ نام او ہم شامل کردہ فاتحہ دہد و دعای خیر بحق خود بوسیلۂ ہولاء الاولیاء
الکرام از و تعالی بخواہد و این فاتحہ بعد فجر یا مغرب معہ ضم ثواب و اہین ضرور بجا آرد **نور ۱۵**
درینجا بعض اوراد و اشغال و تسبیحات مخصوصہ خاندان برکاتیہ بنا بر توسلان اینخاندان عالی
مینویسم کہ بروی عمل نمایند کہ قلیل المحنت و کثیر المنفعت اند **نور ۱۶** - یکی از انہا پنج گنج صغیر ست
بعد ہر نماز خواندن معمول ست بعد نماز صبح یا عزیز یا اللہ - بعد نماز ظہر - یا کریم یا اللہ - بعد عصر
یا جبار یا اللہ - بعد مغرب یا ستار یا اللہ - بعد عشا یا غفار یا اللہ - ہر یک صد بار - **نور ۱۷**
دوم پنج گنج کبیر بعد نماز صبح یا حی یا قیوم لا الہ الا انت سبحانک انی کنت من الظالمین یکصد
و یازدہ بار اول و آخر درود شریف سہ سہ بار بعدہ آیۂ فاستجبنا لہ و نجیناہ من الغم و کذالک
ننجی المومنین یازدہ بار بعد ظہر یا حی یا قیوم برحمتک استغیث یکصد و یازدہ بار درود شریف
سہ سہ بار بعد عصر حسبنا اللہ و نعم الوکیل یکصد و یازدہ بار درود شریف سہ سہ بار بعد مغرب - رب انی
مسنی الضر و انت ارحم الراحمین یکصد و یازدہ بار و درود شریف سہ سہ بار بعد عشا و افوض امری
الی اللہ ان اللہ بصیر بالعباد یکصد و یازدہ بار درود شریف سہ سہ بار **نور ۱۸** - سوم از انہا
اوراد خمسہ ست اعلم ان الوردین الاولین ہما الاولان من الکنزین الکبیرین فلیثبتاتہما
ولیجمع بین النیتین اعنی نیتی الکنز و الورد و انذکر الثلثۃ البواقی (ف الاوّل) فسہل یا الٰہی
کل صعب بحرمۃ سید الابرار سہل مائۃ و احدی عشرۃ مرۃ محافظۃ بالصلاۃ ثلثا (و الثانی)
اللّٰہ صمدی من عندک مددی و علیک معتمدی عشرا و ثاو علیہا مائۃ و عشرا و اختتامہ یا ابا الغیث

اغثنی ویا علی اودکنی بمحمد وعترتہ الطاہرین عشر احاطتہ کذلک یاشیخ عبد القادر شیئاً للہ ائمۃ

احد عشر مرۃ تحاطا (و الثالث) صلاۃ القادریۃ اللہم صل علی محمد معدن الجود والکرم وآلہ

وسلم ثلثۃ و ایضاً یواظب فی ذا الوقت علی ہذہ الصلاۃ بعد المحاط مع الصلاۃ الاولیسیۃ ستین

مرۃ اللہم صل علی محمد بعدد ما عندک من العدد فی کل لحظۃ ولمحۃ من الازل الی الابد وآلہ وسلم

نور ۱۹- چہارم از آنہا اشتغال خمسیت و آن انیست خمسۃ بعد خمس وکل ذلک فی النفس

ما بہا للسان غیرہ کلہا احدی عشرۃ مرت تعقب بہن السلام من دون تخلل کلام وتقدیم الدعائ

النسب فاذا فرغت فانصب فبعد الفجر ترفع شطر الہیللۃ الثانی فی النفس المستنشق من القلب

النیلفری الی ام المدوری رافعا معہ راسک وترسل لشطر المثبت فی النفس المرسل بالعکس

خافضا راسک وتضرب ہہنا کل ضرباً خفیا (و بعد الاولی) محض المثبت مقصوراً کذلک علی شطریہ

فالاول لام التعریف و الثانی من لام جوہر الکلمۃ الی الاخر معہ تسکینہ من دون اظہار الضم

(و بعد الوسطی) مجرد العلم الاکرم منقسم کذلک علی المعروف والمعروف مع السکون المذکور

(و بعد المغرب) کذلک لکن باظہار الضمۃ واشباعہا (و بعد العشاء) مثل الفجر و اضعا الضمیر

موضع المظہر واقفا علی الواو نور ۲۰- بعد ہر فریضہ برعایت شجرہ چشتیہ یازدہ یازدہ بار

ضرب نفی و اثبات دو ضربی بجہر باید کرد بدینطور لا الٰہ از ناف بآواز بلند بردارد و بدماغ برد از انجا

الا اللہ درہم زیرین فرود آورده بآواز بلند بقوت تمام بر دل ضرب دہد بعدہ دعا خواندانیہم

معمول بزرگان مارہرہ بود و حالا ہمہ گم شد انا للہ وانا الیہ راجعون نور ۲۱- بعد اشراق

یک وقت در حویلی سجادگی دعا حرز یمانی و یکبار دعا حزب البحر و چہل اسماء بطور خمسہ ہم

از لوازم داندو در درگاہ مجسورہ بنابر ایصال ثواب بارواح طیبہ بزرگان ولودہ نام باربعا

ونشی وسہ آیت حرف فیہی معہ موکلات بخواند و چہل اسماء در درگاہ ہم خواندن خوبست و درود

غوثیه کلان و درود مستغاث هم بخوانند **نور ۲۲** طریق بیعت گرفتن و طالب نمودن بیعت چنین
چون طالبی پیش آید و برای مریدی استدعا کند اول ببین که قابل بیعت هست یا نی اگر شرائط بیعت
یافته شود از وی بپرسد که پیش ازین بر دست کسی بیعت کرده یا نه اگر گوید که الی الان نکرده ام پس
حال آبا و اجداد وی بپرسد که در کدام خاندان منسلک شده می آیند آنچه او گوید در همه خاندان اگر
اجازت داشته باشد مرید کند و اگر خود را اجازت ان خاندان نباشد از وی عذر کرده بپرسد که
مرا بدین خاندان اجازت نیست سوا آن به فلان فلان خاندان اجازت میدارم اکنون تو کدام
خاندان مرید خواهی شد پس آنچه او گوید در همه خاندان او را منسلک کند شخصی برای بیعت نزد
مرشد ما آمد حضور از وی مصافحه کرده فرمودند که من ترا مرید نخواهم کرد تو از خاندان صابریه
هستی و مرا دران خاندان اجازت نیست و از مخدوم صابر صاحب درین کار حجابم خواهد بود
او گفت من با حدی سوای حضور مرید نخواهم شد آنگاه او را مقیم داشتند بعد سه روز فرمودند بیا که
ان طالب چون حاضر آمد فرمودند اکنون بیا مرید میکنیم که مرا از مخدوم صاحب اجازت شد این هم
از جد خود شنیده ام و درین شک هست که در کدام سلسله مرید فرمودند آیا در صابریه یا قادریه
بالجمله چون بیعت گرفتن خواهد اوّل حکم غسل فرماید بعده دوگانه توبه ادا کند در هر رکعت بعد الحمد
سه بار سوره اخلاص بخوانند و بعده تا ختم بیعت هیچ سخن نکند و قدری شیرینی چندانکه او مقدور
باشد بحضور شیخ آورده بر قدم صدق استاده ماند شیخ بران شیرینی فاتحه بزرگان سلسله اداء
دعای استقامت بحق مرید خود کرده او را بنشاند و دست او مثل مصافحه بگیرد و بسم الله و کلمه طیب
و کلمه استغفار و یا الله از وی بگویاند من بعد توبه از معصیت بزبانی که او داشته باشد بکنانند
باز بمقراض دو سه موی پیشانی او تراشد که رسم سلف هست من بعد دو بار از سبت خود شیرینی
بوی دهد و تاکید کند که خود خورد و دیگران را ازان حصه ندهد اینست طریق مرید کردن۔

نور ۲۳ - اگر کسے بجای دیگر مرید باشد مریدش نکند طالب کردن مضائقہ نیست در طالبی قید شیرینی و دوگانہ و مصافحہ نیست صرف فاتحہ آن سلسلہ کہ دران طلب میکند خوانده اجازت دہد کہ سلسلہ را بخواند و دو سہ بار تیمنًا و تبرکًا کلمہ طیبہ و استغفار و یا اللہ بگویاند من بعد حسب استعدادش ذکر نفی و اثبات و اسم ذات او را تعلیم کند کہ ابجد اول ست و تاکید نماز و روزہ و استقامت بر شریعت مرید و طالب ہمہ را بطور نصیحت کردہ باشد فائدہ تجدید بیعت مکرر خواہ شدہ کرر جائز نیست اما اگر ضرورتے شدید باشد انگاہ مضائقہ ندارد چنانچہ قدماء درین بارہ ممانعت شدید کردہ کہ بلاضرورت با شیوخ دیگر بیعت نکند چنانکہ گفتہ اند شرط ششم از کتاب سلوک در شہر الطالبیعت آنکہ پیر مریدان خود را نگذارد کہ با شیخ دیگر نشینند و نہ با مریدان شیخ دیگر صحبت اختیار کنند بجہت آنکہ ممکن ست کہ ہوای این مرید مخالف ان یک باشد و بر مشائخ لازم کہ مخالف ہوای مرید فرمایند چونکہ با ہمدیگر باشند و نشینند و ہوای شان مخالف ست و امر شیخ شان برخلاف ہوای شان پس بر یکے امر شیخ دیگر را موافق ہوای خود باید بضرورت میل کنند و این میل پیش اینطائفہ ارتداد معنوی نیست و این ارتداد بحکم طریقت موروث بعد و قطعیت ست چون میل شیخ دیگر گیرد شیخیش از نظرش ساقط شود در صحبت شیخ دوم میل کند و ملازمت اختیار کند و اگر این شیخ نیز از ارباب حقیقت ست بموجب مقام شیخوخیت ہمان چیز امر کند کہ شیخ اولش فرمودہ بود و چون فرمودہ او را مخالف ہوای خود باید باز شیخ خود رجوع کردہ معلوم شد کہ صادق نبودہ ست پس نفرمودہ مثل شاہم

کہ از ینجا راندہ و از انجا ماندہ خوار و بیکار و سرگردان ذہب مع الذاہبین الی سجین الطبیعۃ و بحبالہ

نعوذ باللہ من ہذہ الفتنۃ و الخذلان (سوال) تجدید بیعت شیخ دیگر جائز ست یا نہ (الجواب) حاصل بیعت با شیخ کامل اگر با حسن وجہ بحصول انجامید حاجت تجدید بدیگرے نیست یعنی اگر از بیعت شیخ اول سکون با تمام رسید یعنی مرتبہ فنا و بقا میسر شد چہ حاجت ست کہ تجدید کند و اگر چنین نیست

اختیار بدست خود ہست **نور ۲۴** ـ پیر و مرید اگر باہم یکجا بنشینند مریدان باد ب تمام خود
را دارند و پیر ہم وقار خود نگاہدارد و کلمات فضول و لایعنی و بے تکلفی نکنند و زیادہ اختلاط ہم
روا ندارد ورنہ پیر در نظر مرید حقیر خواہد شد و عظمت و ہیبت و جلالت و قدر و منزلت پیر در حفظ
نخواہد ماند و فائدہ مریدی برطرف خواہد شد این قسم مریدان را ازین قسم پیران ہرگز بسبب بے تکلفی
کشودی نشود ازین جاست کہ نصیحت شوہر در حق زن آن فائدہ نمی بخشد لہذا بیعت زنان با شوہران
خویش با وجود عدم موانع پسند نداشتہ اند **نور ۲۵** ـ طریق توجہ دادن معمول خاندان
قادریہ اینست یلزم المرشد صرف الہمت بکلیتہا الی قلب المرید و باھرہ باسنادہ رکبتیہ الی
رکبتیہ مع غمض عینیہ والتوجہ الی القلب متخیلا فم قلبہ علی قلبہ بحیث لا یخطر بالہ خطرۃ ملتجیا
الی اللہ بخشوع تام حتی تمکین نور الذکر و یترشح فی قلب المرید جاذبا قلبہ بالقوۃ الباطن الی
نفسہ مستمدا من ارواح اکابر الطریق فی ہذا التصرف حالا و مآلا این فائدہ بدست خاص حضرت
اچھی میان صاحب رحمۃ اللہ علیہ نوشتہ است از انجا نقل نمودہ شد **نور ۲۶** ـ زن اجنبیہ
بہ بیعت از محارم نشود و خلوت با او ہمچو دیگر اجتناب حرام بود و در دیدن روی شیخ یا دیدن شیخ
روی خویش را نیز ہمان حکم ست کہ دیگر زنان بیگانہ را لیس نباید کہ روی ہمدگر ببینند و اگر براہی شغل
برزخ تصوری درکار ست ہم نہ ببینند و نہ عکس روی خویش در آب و آئینہ و تصویر او بلکہ صورت خویش در آئینہ
خیال مشابہ صورت پدر یا برادر حقیقی وغیرہم یکے از محارم خویش تصور نمودہ برزخ درست سازد
این ست طریق سلامت واللہ تعالی اعلم روزے بحضرت شیخ خود عرض نمودم کہ مرا اشغال
وغیرہ از آخرین شغلہا تعلیم فرمایند کہ این دو شغل درود باید کرد کہ مرشد مارا ازہمین دو شغل
آخر مرتبہ سلوک ختم شدہ بود الاول اللہم صل علی محمد و آلہ ترفع الجملۃ الا العطف من الفلوقر
الی المدوری و تنزل بالعطف الی الصنوبری فتضرب بہ علیہا ضربا خفیا و الثانی تکتب

فی نوادک بیراع القبور ابیض نورا بیا کالدائرة وتجعلها النصیب عینیک کانک تری الله

الله الله الله

نور ۲۷ - بنا بر استقامت قلب در راه سلوک بعد نماز فجر یازده بار بخوانند یا الله یا رحمن یا رحیم دل ما را کن مستقیم بحق ایاک نعبد و ایاک نستعین خاطر از عنایات بنایت شیخ ما بود که بوقت نصف النهار در حویلی سجادگی برای قیلوله تشریف میبردند آنوقت عرض نمودم که چیزے بفرمایند تا از وظائف لسانی حرج در شغل قلبی واقع نشود این دعا تعلیم فرمودند در آخر ۱۳۶۷ہجری یا در اوائل ۱۳۶۲ہجری این عمل تعلیم شده بود

نور ۲۸ - از اہل خاندان فقیر اگر کسے را توفیق الہی رفیق شود و شوق این راه دامنگیرد او را باید که در خاندان و سلسله خود داخل شده که بفضله تعالےٰ فوز و نجات را مسلک صحیح و درست است بنا بر تعلیم خود عمل بر رساله معمول حضرت سید محمد کالپوی رحمة الله علیه کنند و همچنین بمطالعه کتاب مستطاب کاشف الاستار تالیف شریف حضرت جدی سیدنا شاه حمزه نور الله مرقده و رساله چہار انواع دعوارف ہندی وغیره از رسائل صاحب البرکات قدس سره و رساله تربیت مریدان مولفهٔ حضرت سیدنا آل احمد عرف اچھے میان صاحب قدس سره کرده مطابق آن در سلوک کار بند و بفضله تعالےٰ از علم باطنی بهره وافی خواهد یافت حاجت تلاش شیخ دیگر نخواهد شد انیفائده هم از وصایای فقیر قابل لحاظ و یاد داشت است مهمل و معطل نگذارند

نور ۲۹ - اگر او تعالےٰ بنده را بنوازد و بدرجه اعلیٰ برساند بنده را باید که شکر مولیٰ جل وعلیٰ بجا آرد و از حد خود پاے بیرون ننهد بمثل مشهور آیاز قدر خود بشناس و در خلق خود را باعزاز و نمائش ظاهر نکند بلکه آنچنان دارد که خلق او را ذلیل و مبتذل دانند آنگاه بنده بنده خواهد شد ورنه همان آتش در کاسه موجود است دارینجا حکایتی مناسب اینحال بنظر آمد بتسطیر می آرم در دیہ لیشے برا ے ملاقات عدد لیشں دیگر بیشتر سوار شده

رفت چون بمنزل گاه درویش آمد گفت السلام علیکم آن درویش جواب داد وعلیک السلام
ایظالم رعنا گفت مرا ظالم رعنا از کجا گفتی گفت ظلم تو اینست که حیوانی که پشت او حق تعالے
از بار آزاد کرده است تو بران نشستی و بار نهادی و رعنائی تو نمایش تست مر خلق را **نور ۳۰**
شغل دونیم که از اسرار خاندان ست بقلم می آرم گو دلم رخصت نمی دهد که عزیز الوجود ست و سوای
خاندان مارهره جای دیگر یافته نمیشود لیکن بخیال آنکه دانندگان رفتند مبادا کتمان باعث اضاعت
باشد بنوک خامه می آرم تا بعد فقیر یادگار ماند بدانکه این شغل کثیر المنفعت قلیل المحنت ست وانما
سمی دونیم لترکبه من شغلی الفجر والظهر وشطر العصر من الاشغال الخمسه هکذا افاد جدی و مرشدی الشاه حمزه سید
آل الرسول الاحمدی نور الله مرقده وما هو الا ان تاتی اولا بشغل الفجر ثم الظهر ثم العصر مع قطع الهاء
وعن ہذا صار دونیم ثم منهم من یضرب علی الصنوبری والاصوب هو الضرب علی النیلو فری لیکون
مطابقا لما فی الاشغال الخمسه اذ ہی اصل لہذا ومنها اخذ کما تری **نور ۳۱** - روزی حضرت
ما میفرمودند که از والد بزرگوار خود پرسیدم که آن کدام پنج ترکیب ست که مخصوص بخانواده ماست
مرا باید آموخت فرمودند پنج گنج صغیر و کبیر و اوراد خمسه و اشغال خمسه و شغل دونیم و نسخه کیمیا و فتیله
ستدیوم بے آب و دانه بگذرد و انگاه تیار کرده قوت لایموت حاصل کند پس هر چهار ترکیب اسراریه
مخفوظ ذہن خود کردم و نسخه کیمیا را گذاشتم و احتراز کردم بلکه کان لم یکن و نسیا منسیا نموده دوباره
ذکرش هم نکردم نه والد ماجد مرا خود بخود به تعلیم آن قصد فرمودند روزی فقیر شیخ خود را پرسید که درین
ترکیب چه سبب بود که بعد الحاح تمام و قلق تمام و اشتیاق ما لا یطاق تعلیم میشد فرمودند که علاوه
نفع کثیر و محنت قلیل سبب دیگر هم بود تا طالب با شتیاق تعلیمش دیرگاه متوجه اکتساب باطن
ماند و بطمع این امر که دیده باید تا چند نعمت عالیه خواهد بود که اینقدر اخفا میکنند سالها سال
در ذکر و شغل شب و روز رسانند طالبان همچنین کردند و در پیر نمیگذاشتند و پیران نیز مطلب خود

سیدیدند یعنی تکمیل طالب بروجه مطلوب دیده تعلیم میفرمودند اکنون نه همچنین طالبان نه آنچنان پیران هر کسی که میرسد بیاموزید شاهد که همین را سهل و حلوای بے دود گمان برده متوجه ذکر الهی شود و شده شده تن به مجاهده دهد نور ۳۲ - همچنان سلف در عطای مثال خلافت تاخیر بسیار نمودندی تا وقتیکه تکمیل کامل ندیدندی ندادندی حالا نیز چنین باید اما اگر کسی اصرار بسیار کند بغیر انتظار تکمیل باید داد چراکه زمانه دگرگون است عجب نیست که بیدل شده دست برداری کند و نیز کم از کم در صورت عطای خلافت شهره دامنگیر حالش خواهد شد که خلیفه فلان ام اگر زیاده لیاقت نیست تاهم ظاهر خود را با شهر بیعت آراسته دارم تا خلق لعن وطعن نکند گوئیا استخلاف نیست در حقیقت بار بردوشی نهادن است این هم خالی از فائده نخواهد بود این تقریر آخر هم در جواب سوال فقیر از حضرت شیخ ما بود که نوشتم نور ۳۳ بزرگان فقیر بعد نماز فجر یا چاشت در مکان سجادگی اوراد لسانی مثل حرز یمانی - حزب البحر - واقعه قسمیه برهتی - دعای کبیر وغیره جمله اوراد میخوانند بعده بدرگاه معلی رفته بعد فاتحه هزارات پنجسوره و نود و نه نام و سی و سه آیه و حروف تهجی معه موکلات و چهل اسما و درود غوثیه کلان و درود مستغاث و سیفی به ترتیب کلان تر از حرز یمانی خانقاه میخوانند پس مارا نیز که از ما خلفا و اولاد ایشانیم اتباع بزرگان میباید بعد فراغ پنجسوره ثواب این جمله بارواح مشایخ سلاسل قادریه و چشتیه و سهروردیه و نقشبندیه ابو العلائیه و مداریه و غیرهم رضی الله تعالی عنهم هدیه نمود مرشد اگر زنده است سلامتی او خواسته والا نام او هم شامل فاتحه کرده دعا خیر بحق خود کنند

نور ۳۴ - بدانکه فقیر را اتفاق دعوت اسما و بعض ادعیه بغرض تصفیه و تزکیه و حصول تجلیات اسمائی و صفاتی بسیار افتاده است پس در عمر بیست سالگی خلوت اختیار کردم

تا سه سال اکثر در خلوت ماندم با صوم متواتر گاهی فصل طویل از صوم روا نداشتم و در آنمدت
دو بار و سه بار بلکه زیاده ازین دعوت اسما و ادعیه مفصله ذیل بجا آوردم حزب البحر سوره واقعه
سوره مزمل اسمای اصحاب کهف آیه الله لطیف بعباده چهل اسما دعوت بطور خمسه
مختصر معموله خاندانی اسم بدوح ساده اسم بدوح با موکل آیه کریمه اسم انه ولی
الاجابة اسم یا بدیع العجائب اسم یا شیخ عبد القادر شیئاً لله و عمل شجره زر و عمل
دعاء حیدری و عمل یا مقلب القلوب اینهمه اسما و ادعیه سالها سال بار بار به ادای شرائط
عامل و عمل ادای زکوة نمودم و بار روحانیات و تجلیات این اسما حظها برداشتم و پابند
ترک ماکولات جلالی و جمالی و مکروهات ماندم و صوم ناغه نکردم و خلوت نگذاشتم و برارواح
علویه بغلبه و استیلا حکومت حاصل کردم تا دوازده سال برین منوال اوقات بسر بردم
و ماورای ازین که مذکور شد نیز حرز یمانی للشیخ - به هتی - واقعه قرشیه - بانت العظمة و عمل چهار
و عمل چهارشنبه و حروف تهجی مع موکلات و نود و نه نام باری تعالے و سی و سه آیه سالها سال
شد که هر وقت ورد میدارم حالا بعضی ازینها بسبب ضعف قوت ترک هم کرده ام بجای
آن ورد کبریت احمر و دلائل الخیرات و حصن حصین اضافه کرده ام و قرآن شریف صدها بار
خوانده ام در دور عمرے عجب نیست از روی تخمینه از هزار متجاوز شده باشد و فتوحات کثیره
دنیاوی و دینی یافتم اوسط فتوحات دنیاوی سالانه پانصد روپیه سال است کم نخواهد شد
که الله تعالے به برکت عمل شجره زر از خزانه غیب رسانید حالا آنرا سی و پنج سال میشود که در
عمل است گاهی ناغه نشده است و ترکیب اینهمه در مجموعه وظائف نوشته ام دیده عمل نمایند
هر کسیکه اهلیت دارد او را اجازت عام است که عمل کند و در اذکار و اشغال و مراقبات از عمر
نه سالگی تا بیست سالگی بذکر جهر کلمه طیبه نفی و اثبات بطور چهار ضربے در خلوت شبها بجنا

فی یوم وشب صدہا ضرب کہ زائد از کلمہ ضرب شدہ باشد بعمل آوردم وبرد قایق علوم وحقائق آن سطلع گشتم ع دل من داند ومن دانم وداند دل من ۔ وشغل نفی واثبات واسم ذات مع حبس دم وبغیر حبس دم بجا آوردم ومشق برزخ شیخ و آورد بر دوزد وبیدو اشغال خمسہ وشغل دو نیم سالہا سال کردم وشغل آئینہ واشغال ہر چہار مقام ملکوت وملک وجبروت ولاہوت ادا ساختم ومراقبات اسم ذات وغیرہ ہم نمودم قبضی وبہی جلالی جمالی ہر قسم کردم وجمعیت آنراہ حاصل کردم یعنی از برزخ شیخ تا ختم سیر این راہ بعنایت پیران عظام فراغ حاصل کردہ متوقع جیریت خاتمہ ہیمانم اللہ تعالے خاتمہ بخیر کند سوا این فکری دیگر نیست لیکن باوجود این ہمہ دولت ونعمت ہنوز با مبتدیان ہم برابری ندارم این شامت اعمال من ست اللہ تعالے مرا ہنوز دکہ بنشیم ہنوز قابلیت بندہ بودن ہم ندارم وخوف سوی خاتمت مرا ہر آن لرزان وترسان میدارد کہ ہنوز بدتر از سگ وخوکم وباللہ التوفیق وعلیہ التکلان وجملہ اذکار واشغال ومراقبات وغیرہ کہ در کشف القلوب نوشتہ اند ہمہ ازمجربات فقیر اند عالانمنتظر لطیفہ غیبی ہیمانم اللہ تعالے با ایمان مرا بردارد نور ۵۳ ۔ طریق اخذ فیضان از قبر ولی بایدکہ بر قبر بزرگ حاضر شدہ اوّل فاتحہ خواندہ اہدای ثواب کند من بعد رو بہ قبر وپشت بہ قبلہ محاذی سینہ میت چہار زانو یا دو زانو نشستہ چشم بستہ قلب خود را متصل روح میّت کہ مثل آفتاب درخشان ہست کند وربط دہد کہ دل من زیر روح این بزرگ ہست وفیضان روحی ازو منتقل شدہ بشکل فوارہ نور یا شعاع آفتاب یا تقاطر امطار یا نسیم سحری وغیرہم در دلم می آید ودل من صفت ذاتی این روح میگیرد ہمچنین تصور کردہ خاموش نشیند واگر در اوائل ریاضات بحالت خاموشی خطرات بیشتر آید انگاہ بنا بر دفع آنہا دل را بشغل اللہ اللہ شاغل دارد پس بعد ساعتی بر دل ہمان کیفیت پیدا خواہد شد کہ در برزخ شیخ مذکور شد اگر آن روح با نسبت

خواهد بود از فیضانش ذوق وشوق الله جل جلاله وگریه وسکون پیدا خواهد شد و در عکس عکس
کما هو بیانه و اگر آن میت را در دنیا دیده باشد آنگاه وقت ربط دادن قلب روح را در همان برزخ
انسانی او که در دنیا دیده بود تصور کند بعده بدستور بقیه ترکیب بجا آرد فیضیاب خواهد شد انشاءالله
طریق اخذ فیضان از قبور اولیاء الله تعالی وعمده وقت او بین العصر والمغرب یا بعد از نماز
صبح تا اشراق ورنه هر وقت که میسر آید بجا آرد **نور ۳۶ شناخت تعذیب وتنعیم میت**
در قبر اینست که بعد جلسه معلومه وغمض چشم وربط قلب بروح چنانکه گذشت زمانی خاموش نشیند
بعد ساعتی اگر کیفیت ترویح وتفریح ودلچسپی وفرحت وانبساط وبشاشت وامثال ذلک در دل
پیدا شود بداند که مرحوم ومغفور ودر تنعیم وعشرت شادان ومسرور است وهیچ وبالی وعذابی
وتکلیفی ندارد واگر خلاف آن کیفیت بد پیدا شود وبجای فرحت وانبساط خفقان وهول و مصیبت
ووحشت وقبض ومراقبت وامثال آن پیدا شود بداند که در تعذیب است دعاء مغفرت کند این ابتدا
کیفیت است وآینده تفصیل تعذیب وتنعیم از کثرت ربط ومشق درین قاعده معلوم خواهد شد اینقدر
که نوشته شد در یک دو روز معلوم میشود واین ادراک روح ما از دو مقام میشود یا خاص از مقام
برزخ که مقام ومستقر حقیقی روح است واین خاصه اقطاب است که ایشان بانمقام میرسند
کار عوام نیست یا از عالم مثال چنانکه ذکرش گذشت که در آنجا عکس ثواب یا عذاب اصلی برزخی در
قالبش می آید وارواح مشاهده کرده معلوم میکنند اول بمرتبه ظن است دوم از ان هم فروتر چرا که
ادراک اول فرد کامل است وادراک ثانی چنان نیست اگر میت را در تعذیب بیند با کسی نگوید وجه
آن ظاهر است حاجت بیان ندارد مگر آنکه میت از مبتدعین مشهورین باشد آنگاه اظهار باید کرد
تا مردم از بدعت او پرهیز باشند **نور ۳۷ انواریکه در اذکار واشغال پیدا آید**
بچند صورت ظاهر میشود وتفصیلش آنست که نور دل مائل به زردی مثل قرص است ونوری

که محض سفید مثل آفتاب در دل متجلی شود لود دهست لور دل ازان نور روشن و متجلی ست
نور القمر مستفاد من نور الشمس و نوری که از جانب قبله نمایان بود نور روح نبی ماست صلی الله تعالی
علیه وسلم و هادی راه سالک ست و نوریکه بر کتف یمین متصلا بود نور کاتب اعمال حسنه است
و بر کتف چپ متصلا نور کاتب اعمال سیئه و آنکه سمت کتف راست بفاصلهٔ درعه دو درعه معلوم شود
نور روح مرشد سالک است که رهنمای اوست و ضد این سمت کتف چپ بفاصلهٔ درعه دو درعه نور
ابلیس لعین گمراه کننده سالک و علامت دیگر مر ظهور نور شیطانی را نیست که از ظهور او وحشت و
و خوف بخاطر رسد و نفرت پیدا شود و نوریکه مقابل سینه و ناف برنگ آتشین یا دود ظاهر شود نور
خناس ست و نوریکه بلا جهت بود و محیط همه سمت باشد که از ظهور او حضوری و سروری داسنے پیدا شود
و جمعیت و اطمینان روی نماید و عجب کیفیتی پدید آید که سالک بسبب ذوق و شوق آن در خود نگنجد و
مخصوص بسمتی از سمتهای معلومه نباشد بهر سمت یکسان بود آن نور احدیت ست جل جلاله و عم نواله
که مرلی و مقصود و مطلوب و محبوب سالک ست و نوریکه اوّل از همه این انوار که گفتم و نوشتم پیدا آید
مثل شعشه و مثل برق لامع گاهی در تجلی و گاهی در استتار یا مثل شمع و قندیل و مشکوه یا مثل
ستارگان علویه و امثال آن بود بیشتر ابتدای عالم مثال یا نور طهارت سالک مثل وضو و غسل
وغیره یا نور روزه و نماز و دیگر عبادات سالک یا نور ملائکه ملاء اعلی باشد انیست انوار که در مجاهده
قادیه ظاهر میشوند و باقی عند الکسب خود بخود ادراک آن خواهد شد این انوار را بحفظ و ضبط دارد تا
از تلبیسهای ابلیس لعین رهائی یابد نور ه ۱۳ - وقت سماع حالت وجدی که پیدا میشود -
مختلف الاحوال ست بحسب اختلاف طبائع یکی را گریه دیگرے را خنده این را سکوت آنرا آه
وغیر ذلک و معنی وجد ما یرد علی القلب من طرب او حزن بلا تکلف باشد و معنی تواجد آنکه این قسم
اسباب پیدا کردن و بتکلف مهیا ساختن که آنحالت وجد اصلی پید آید این هم محمود ست اگر

بنیت خیر باشد انما الاعمال بالنیات پس صوفیه وقت ورود انحالت بر طالب تعظیم آن لازم داشته
اند زیراکه در اصل تعظیم آن تجلی میباشد که بر طالب متجلی میشود نه تعظیم ذاتی آن شخص پس اگر
از وی بر سبیل تزویر است تاهم مضائقه نیست واو مردا باللغو مروا کراما و اگر اصلی است و شخصی
تعظیم او نکرد و بنسبت انعکس مسلوب شود و مضرتی بتعظیم او رسد بهرحال تعظیم واجب است گو
وجد اصلی باشد یا تصنعی زیراکه بر عیوب قلوب بجز علام الغیوب کسی واقف نیست و تحقیق مطلب خود
تا اصل و تصنعی زنهار نشاید که سوای ظن حرام است و در طریقت حرام تر ظنوا بالمومنین خیرا عمل
باید دست نور ۳۹ - ابلیس لعین تخت خود در شب وسط دریای کلان فرش کرده می نشیند
جمله ذریت آن لعین حاضر شده کارنامهای خود بعرض میرسانند که فلان انسان را بر سرقه داشتم و
فلان را بر زنا و فلان را بر قتل و علی هذا هر ایک کردار بد خود عرضه میدهد از ان میان اگر کسی میگوید
که فلان طالب علم را از سبق باز داشتم یا میان زن و شو آتش جنگ و جدل افروختم این خبر شنیده
می خیزد و او را بکنار میگیرد و در قرب خود جا میدهد همه شیاطین دیگر میگویند که این چه کار بود که چنین عزت
دادی ما را که مصدر چنین گناهان کبائر شدیم هیچ اعزاز نکردی میگوید شما نمیدانید کار گذاری ایشان
فائق تر از صد هیچ کارهای شما است اکنون بیائید که بر شما این راز افشا کنیم ایشان را همراه گرفته
بر در عابد رفت او را دریافت و گفت من جبرئیلم الله تعالی مرا نزد شما فرستاده و فرموده است که عبادات
تو مقبول شده مردم بیای او بیچاره ساده لوح جاهل ازین مژده باطل خوشنود شد ابلیس در اشتیم سید
کرده پر از بول و براز برد و آنجا گذاشته خود غائب شد بعده بر در عالمی رسید او را آواز داد و مسئلهٔ که
دینی بمیان آورد که درس و افادات شما قبول بارگاه افتاد اکنون حق تعالی شما را نزد خود میخواند تا خلعت
قرب سرفرازی و عزت بخشد عالم مذکور حربه بدست گرفته بر وی حمله کرد و گفت ای بیحیا نمیدانی که بعد
رسول مقبول صلی الله تعالی علیه وسلم معراج نباشد جبرئیل آمده کسی را نبرد تو شیطانی مرا بهلکه میبری

این گفتند و گر لاحول بخوانند شیطان ذریت خود را گفت دیده که معاملهٔ عالم بمقابله جاهل چگونه است باز سخن از جنگ و جدل زن و شوی آغاز نهاد که درین هم مصالحه بسیار است اول انقطاع نسل بنی آدم که که عدو ماست دوم چون آتش شهوت سر برکنند و باهم رنج داشته اند که بعد گر هم نشوند ناچار کار بحرام کشند و او لاد مجهول النسب پدید آید دیگر که بنا مستحقان رسد و نزول رحمت که باتفاق و ائتلاف منوط است مسدود شود و خیر و برکت آدمی زوال یابد و علی هذا البسیار فوائد است که شما نمیدانید این حکایت برای آن آوردم که درین زمان وقوع این امر بسیار بسیار است مردمان در تحصیل علم دین کوتاهی میکنند بلکه بالکل نمیخوانند و زن و شو ساز ندارند اگر در هزار یکے را باشد باشد ورنه خیر است بر دران دینی را باید که خویشتن خود را باز خبر ند تا مسخرهٔ شیطان شده چنان نشوند که بصورت انسان و بسیرت خر ند

نور ۴۰ — بر مقابر انبیا و اولیا و علما و فضلا و صلحا و شهدا چون برای زیارت رود باید که با وضو باشد و با دب حاضر شود و اداب زندگانی بجا آرد یعنی چنانکه در حالت زندگی ایشان حاضر شدی همچنین درینحالت حاضر آید و فاتحه خوانده بوسیلهٔ ایشان دعا مطلب کند تا بمطلوب رسد **نور ۴۱** — فقیر را یا دست در اوائل محرم الحرام سنه ۲ هجری بمقام کانپور شخصی را همین توجه جدی و مرشدی حضرت سید شاه آل رسول احمدی رحمة الله علیه سکے الله خصم شد بیهوشی بر و طاری گشت گاهی گریه و گاهی خنده میکرد سر نخ شیخ هر وقت و هر آن تا افاقه پیش نظر بوده اورا تسکین میداد و بزرگے دیگر مسمی سید علیشاه مرحوم قادری فتحپوری نیز درین باب توجه بید مثبت و همت مصروف میکرد بوجه کمال محبت و اتحادی که فیمابین خود داشتند و از کاملین وقت بودند بپیر حضرت شیخ جمال اولیا قدس سره الله تعالی بجنة الفردوس جای دهاد چونکه بر اولیا اخفای حال و کرامات خود واجب است حتی الامکان اظهار نکنند الا ماشاء الله که مجبور شوند بخلاف انبیا که بر ایشان دعوت نبوت و اظهار معجزات لازم است بخیال این مسئله نقل قصه اش بحیات او مناسب نبود حالا که ازین جهان رحلت کرد مانعی نماند لهذا بغرض افاده دیگران از چگونگی انمقام چیزی می نویسم

چون این برادر را سیر الی الله ختم و سیر فی الله شروع شد کیفیت اختتام انمقام پرسیدم که چگونه است
شما را چه معلوم شد و حالت چیست گفت چگونه اظهار کنم گفتم به تمثیلات گفت هیچ تمثیل مطابق نمی‌شود
گفتم هر قدر که شود گفت حالا حال ما سوی نزد من چنین است که کسی را اتفاقاً چیزی ضروری از ذهن فراموش
شد که صورتش بلوح خیال و خزانهٔ حافظه هم منتقش نماند هر چند غور سکند بیاد نمی آید همین نهج جمله موجودات
معه وجود خود از شعور هم بدر رفته است و هر سو و هر جانب یک نسبت محیط و بسیط که جمله اشیا دران فانی
و مستهلک اند حتی که در روح و دماغم چیزی نیست و مثل خواب هم حالت نیست که واقعهٔ خواب بعد بیداری
صرف از نظر غائب باشد و در ذهن باقی اینجا نه در نظر نه در ذهن چیزی نیست صرف ذات احد بیچون و بیچگون
بی کم و بیکیف موجود است و محبت آن ذات بر دل بوجه کمال مستولیست چنانکه گرسنه را بطعام و تشنه
را باب و عاشق را بمعشوق نسبتی و تعلقی شدید باشد که بغیر او نمی پردازد همچنان کیفیت من است
باین سبب گاهی گریه و گاهی خنده می آید و عجب لذتی وجدانی است که دل من داند و هر لمحه و هر آن
رو به ترقی می نهد چنانکه تشنه آب را جوید و نیابد حالت آنوقت تصور باید کرد یا آب یابد و بغور نوشیده
نباشد حالت آنوقت در ذهن باید داشت که چگونه ازدیاد آب خوشحال خواهد بود و سوا آب
این زمان چیزی نگراید و توجه نکند و دیگر تمثیل آنست که عاشق مهجور سالها را دفعةً بلا کد وصل بیسر آید
حالت عاشق آنوقت چگونه خواهد بود غور باید کرد غرضکه در عجب استغراق و تحیر افتاده ام که بیان کردن نتوان
را لتصدق آن ذات بحت کنم و خویشتن را فنا سازم بهر حال دیوانه وار کیفیت دارم زیاده ازین
حال کیفیت وجدانی چه گویم قابل نیست که بقال آرم و شروع ریاضت این راه آن شفیق اوایل
محرم سنه ۱۲۲۴ هجری بود و آگاهی اوایل محرم سنه ۱۲۲۵ نصیب شد بعده تا آخر عمر در سیر فی الله میماند
بماه محرم الحرام سنه ۱۲۲۶ بعالم قدس شتافت الله تعالی بیامرزد و بمرتبه اعلی رساند بس بزرگ
و نیکبخت بود و با فقیر محبت بسیار کردی و همیشه عند الملاقات همین قسم تذکرها بمیان آوردی حالتش

بعد حلقتش مجملاً اظهار کردم اگر زنده بودی اینقدر هم نگفتی که اخفا ضرورست ورنه برباد میرود ؎
دانه چو اندر زمین نهان شود ۞ لائق سرسبزی بستان شود **نور ۴۲** — خوب یاد دارم که در اوائل
ریاضات شیخ ما فرمودند هر واردی خفیی که در اشتغال وارد شود بجز من بکسی نگو تا زائل نشود در روزی
یاد دارم که حالتی در شغل اسم ذات پیدا شده که از خود خبر نماند از صبح تا ظهر اینحالت ماند عرض
نمودم فرمودند خوب است این را هیچ جا نمیگویند روزی وسوسه شیطانی روی داد که تفصیلش حالا یاد نیست
بعرض اقدس رسانیدم فرمودند این از اندفاع شیطان موسوم بود لهذا است بکسی نگو تا باز نیاید همچنان شد
که باز آن وسوسه گاهی نیامد جمله توهمات بحمد الله تعالی به برکت حضرت شیخ رضی الله تعالی عنه اندفاع یافت

نور ۴۳ — عقبات راه سلوک دوازده است که سالک را مانع و سد راه میباشد **اوّل** عقبه
شرک و کفر تا آنکه اسلام نیارد و شرک نگذارد بدولت عرفان رسیدن محال است و علاج این عقبه
بدست خود است یعنی قبول اسلام و ترک کفر و شرک ۲ — عقبه معصیت تا آنکه از معصیت اجتناب نگیرد
و طاعت نه پذیرد ازین نعمت بی بهره ماند و علاج این عقبه توبه نصوح است ۳ — عدم بیعت بر دست
شیخ کامل و مکمل مرید نشود دولت معرفت نصیب نشود و علاج این عقبه به اختیار سالک است یعنی مرید
شدن ۴ — عقبه والدین اند که شفقت ایشان مانع از محنت و مجاهده این راه شود و علاج این عقبه
آنست که ایشان را هم راضی دارد و بحیله که ممکن باشد خفیه بمجاهده پردازد ۵ — عقبه عدم اطمینان معیشت
که اگر اطمینان قوت لایموت نیست قلب چگونه مطمئن و یکسو شده متوجه بطرف اکتساب باطنی خواهد شد
؏ پراگنده روزی پراگنده دل — علاج این عقبه آنست که اول هنری بیاموزد که از آن بوجه
حلال بقدر کفایت قوت بدست آورده باشد یا حیله دیگر اختیار کند که ازین تهلکه نجات یابد ۶ —
عقبه محبت دنیا مثل حب جاه و مال و زن و فرزند که در غم و تیمار اینها چنان فانی و مستغرق باشد که
از چیزی خبر ندارد و علاج این عقبه آنست که از حصول مرتبت و جاه و مال دنیاوی بجز قوت لایمو

اغماض عین کند و از تیمارداری و خبرگیری زن و فرزند بانیطور خود را مخلصی دهد که دست باکار و دل بایار دارد یعنی از دل متوجه بخدا ماند و از جوارح به خبرگیری ایشان متوجه شود ۷ - عقبهٔ شهوت که غلبهٔ آن در جوانی چنان میشود که طرف دیگر رجوع دست نمیدهد علاج این عقبه آنست که اگر تواند نکاح کند ورنه کثرت صیام و قلت طعام اختیار نماید ۸ - عقبهٔ مجاهدهٔ بیقاعده که بخودرائی و خودپسندی مجاهدات اوائل در اواخر و اواخر در اوائل و صبح بشام و شام بصبح بلا تعلیم شیخ نمودن گیرد از ین مجاهدات هیچ اثری مرتب نشود و علاج این عقبه آنست که هرچه شیخ فرماید همان عمل کند و برای خودکامی نزند چراکه شیخ نباض طبیعت مریدان باشند هرگز هرگز معالجه بیقاعده و بیفائده نخواهند کرد ۹ - عقبهٔ رجوع خلق که چون بنده بریاضت و عبادت مصروف میشود خلق او را ولی دانسته جمع می آیند و اوقات او را پریشان میکنند و این در صحبت آنها افتاده برباد و خراب میشود علاج این عقبه آنست که تصور کند که من پیشتر ازین چه بودم که هیچکس التفات بمن نمیکرد اکنون سبب الناس جز این طاعت و عبادت هیچ نیست باید که عبادت و طاعت بجهد بلیغ نمایم و به برگردانیدن ایشان نگرم ۱۰ - عقبهٔ عجب و پندار و نخوت که از عبادت برخیزد علاج این عقبه آنست که تصور کند که پیشتر ازین مشت خاک بودم یا قطرهٔ آب ناپاک بالکل هیچ نبودم اکنون عبادت و طاعت مرا این رتبهٔ عالی بخشید پس مناسب آنست که در ترقی طاعت و عبادت کوشم و شکر این موهبت بجا آورم نه آنکه خلاف آن نخوت و پندار گزینم که موجب هلاک من است ۱۱ - عقبهٔ کشف و کرامت که چون سالک بمقام ملکوت ترقی میکند درین مقام کشف او را روی نماید و کرامت از وی صادر شود و این بیچاره داند که کامل شدم و آینده از جملهٔ مجاهدات خود را معطل و برکران دارد و نداند که هنوز دهلی دور است تا در ولایت هم نرسیده است ولایت کجا علاج این عقبه آنست که تصور کند که اینحالت عارضی است که بسبب مشاهدهٔ ملکوت حاصل شده است و ملک ملکوت اصل مقصود نیست باید که بمراد حقیقی متوجه شوم و پیشتر روم و همچو طفلان درین تماشا باز نه ایستم ۱۲ - عقبهٔ ابلیس لعین و این سخت ترین عقبات است

بلکہ لب لباب وخلاصہ جملہ عقبات ہمین یک عقبہ ست کہ در طرفۃ العین سالک را از عروج بقعر جہنم میرساند
واز اوج قرب بحضیض بعدمی اندازد والعیاذ باللہ تعالےٰ علاج این عقبہ جزین نیست کہ از پیران عظام خویش
امداد خواہد وبحول وقوت خدا تعالیٰ جل شانہ پناہ برد **نور ۴۴** ۔ اگر کسے ذکر بسیار کند و آن
احوالیکہ صوفیہ را باشد پیدا نیاید باید کہ نفور نگردد کہ سعادت بران موقوف نیست کہ چون دل بنور ذکر
آراستہ گشت کمال سعادت را مہیا شد و ہرچہ درین جہان پیدا نیاید بعد از مرگ پیدا آید باید کہ ہمیشہ ملازم باشد
مراقبہ دل را با حق تعالیٰ دارد و ہیچ غافل نباشد کہ ذکر بر دوام کلید عجائب ملکوت حضرت الٰہی ست
نور ۴۵ ۔ (سوال) آن کدام نماز وتلاوت است کہ افضل ذکر وشغل است
وبرابر ذکر وشغل تصفیہ قلب می بخشند (جواب) آن نماز وتلاوت بحضور قلب است اگر ہر دو بحضور قلب
ادا شد ہیچ حاجت کدامی ذکر وشغل نماند صرف بنا بر تصفیہ ہمین نماز وتلاوت کافیست وبغیر حضور قلب
ذکر وشغل ہم چیزے نیست ونہ منتج کدام نتیجہ **نور ۴۶** ۔ اعلم ان فی الجسم مقامات کلہا محل لضربات
الذکر وکشف الحقائق والدقائق والسرائر موقوف علیہا اولہا القلب الصنوبری وہو مضغۃ لحم
فی الجانب الایسر تحت الثدی الایسر وہو اصل مرکب الروح وثانیہا القلب المدوری وہو الدماغ
وثالثہا النیلوفری وہی السرۃ فاکثر ما یبدء الذکر من السرۃ ویعرج منہ الی الدماغ ثم ینزل الی القلب اعنی
یضرب بہ علیہ فینفتح الکشف حقائق الاشیاء من الملک والملکوت والجبروت واللاہوت وہذا ہو
عین النتیجۃ **نور ۴۷** ۔ ذکر وشغل ومراقبہ از ذکر فعل لسانی مراد ست واز شغل فعل قلبی و
مراقبہ تصور چیزی کردن است وخیال بآن بستن **نور ۴۸** ۔ در برخی از اداب سالک از آداب
اوّل ۱ تا توانند از خدا بجز خدا طلب نکنند ع کہ حیف باشد از و غیر او تمنائی ۔ چون خدا مر بندہ
را باشد ہمہ خلائق از ان بندہ شوند لہ من کان للہ المولیٰ فلہ الکل ۲ ۔ ہر کلام کہ کند با ادب کند کلام بی ادبی
بر زبان نیارد کہ ایمان ہمین ادب ست با خدا و محبوبان خدا ۳ ۔ نفس خود را از ظہور آثار نعمت

الهی بالخصف اگیرد ــ یعنی ہر مرتبہ از مراتب قرب الہی خواہ قرب نوافل باشد یا از قرب فرائض منکتم ماند و باسرار ان بصورۃ لا یعلم بگذرد ۴ ــ چنانکہ حق تعالی را بالذات مطلع احوال ظاہر و باطن خود میداند و پیغمبر صلی اللہ تعالٰی علیہ وسلم را نیز بعطای الہی ہمچنان پندارد تا ہیچ کاری و سخنی بمخالفت خدا و رسول جل جلالہ و صلی اللہ تعالی علیہ وسلم صورت نہ بندد و بلکہ شیخ را کہ پرتو عنایت خدا و نائب حضرات انبیاست ہم دانای بینای احوال خود انگارد و مخالفت شیخ نیز کہ عین مخالفت خدا و رسول ست بوجود نیاید خلاصہ آنکہ این مراقبہ حیا انگیزد و انحیار خیر کلہ ۵ ــ متابعت نبوی را صلوٰت اللہ و سلامہ علیہ در عبادات و عادات و افعال و اقوال ہر چہ تمام تر بر خود لازم گیرد و در بجا آورد نش جہد بلیغ نماید کہ درجہ محبوبی ہمہ بسلک این سلسلہ آویختہ ست ۶ ــ تعظیم اتباع حضرت رسالت علیہ افضل الصلوٰۃ والتحیۃ چون سادات و مشایخ و علماء سنت را وارثان نبی دانستہ بتعظیم و احترام آنہا کوشد و زنہار بہ ہیچ وجہ و بہ ہیچ حالت بہ تقصیر درین معنی از خود راضی نباشد ۷ ــ شیخ خود را افضل از ہمہ شیوخ زمان در حق خود پندارد و حکم او را در حق خود از جہت تبلیغ حکم نبی صلی اللہ تعالے علیہ وسلم شمارد و ہیچ قول و فعل او را اصنعت و حقیر نہ انگارد انچہ بفہم ناقص خود نیاید او را در سلک متشابہات منسلک دارد ۸ ــ مسترشد را باید کہ اختیار خود بجز مرشد نہ سپرد و پیش او کالمیت فی ید الغسال باشد و ہیچ فعلی ظاہر و باطن بے حکم مرشد بجا نیارد بلکہ خوردن و آشامیدن و سائر حرکات و سکنات ظاہریہ و باطنیہ ہمہ موقوف بر اذن و حکم شیخ دارد و در ہر کاری بہر قدر کہ اجازت یافتہ ست زیادت نقصان درو اصلا نکند زیرا کہ مرشدان نباض اطبای مسترشدان میباشند کہ اخلاط خطرات و وساوس نضاج و اسہال و اخراج در دست تدبیر ایشانست ایشان را ید اللہ فوق ایدیہم بجان و دل بالیقین داند ۹ ــ ہر چند جوش باطن از غلبہ ورود تجلیات کہ بیرون از وہم و فہم باشد سر بزند حد مرتبہ خود نگہدارد و با بزرگان ہمسری

که بیم هلاکت ست بلکه در حق او بهتر النسب که خود را کمتر از همه مخلوقات حتی که اذل و ارذل
از سگ و خوک پندارد و این مرتبه کمال انسانی ست بجز امداد الهی حاصل نتوان کرد پیغمبر ما صلی الله تعالی
علیه وسلم با وجود سلطنت عظمی و خلافت کبری و خطاب لولاک ما خلقت الدنیا مناجات فرمودی که
اللهم احینی مسکینا و امتنی مسکینا واحشرنی فی زمرة المساکین ازینجا معلوم باید کرد که عجز را مرتبه چه
قدر بلند ست بالجمله در همه امور و همه اوقات خود را بخدا باید سپرد و هیچگاه مدعی و معجب پندار نباید خود را
از اغوای نفس باشد با تقویت دل و روح ۱۰ - بظاهر با خلق باشد و بباطن از ایشان گریزان و
با حق نگران ۱۱ - خلوت از خلق و عزلت از خود کند یعنی از خلق تنهائی گزیند و از خود پندار برطرف سازد
از تسلط حواس عشره جمع تواند نمود و انهمه تدابیر برای حصول جمعیت و دفع انتشار ست و وصول الی الله
را لائق و سزاوار ۱۲ - در تقلیل غذا و شراب و کلام و خواب هر چند که تواند کوشد که دروی فواید بسیار
مندرج ست بزرگان سلف قدس الله اسرارهم مدتهای اکل و شرب بسر می بردند بحدیکه از نور باطن
و قوت روح بکمال ملائک رسیده اصلا احتیاج اکل و شرب نمیداشتند آخر الامر از بهر پاس سنت و
و اظهار عجز عبودیت قدری قلیل غذا اختیار نموده اند این دوازده آداب سلوک که مجملا رقم پذیر گشته
سالک را کافی ست بلیشتر به ارشاد مرشد کار کند که بمنزل مقصود رسد و انهمه با صحبت مرشد
با حسن ادب و رسوخ عقیدت انفع و افضل ست زیرا که حضور مرشد هزار عقبه و صد هزار حائل یک
مجلس برطرف کند نور ۹ ۴ - فناست تا که حاصل نکنی اصلا درین راه بهره یاب نشدی
(فنای اول) فی الشیخ یعنی به تصور مرشد خود را چنان فراموش سازد که نفس خویش را غیر مرشد نفهمد و جمله
حرکات و سکنات که از جوارح ظاهر آید داند که این جوارح شیخ ست و سکون و حرکت اینها افعال
مرشد و باختیار مرشد ست و خود را در همه اطوار یکسر موجود نداند نه حقیقتا نه تصورا نه فرضا
(۲ - فنای) فی الرسول ست مضمون سابق را از حضرت پیغمبر پندارد و اصلا وجود خود را بوهم و گمان

بسیار و فنا از فنای اوّل حاصل شود زیرا که او در شیخ فانی شد و شیخ در ذوات پاک
رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلم فانی ست پس فنا فی الرسول به آسانی میسر آید
(۳) فنای فی الله و این فنا چون انتها یا بد ابتدای بقا بدست آید چون این فنا جنید
را حاصل شد فرمود چهل سال هست که من بجد الکلام میکنم و خلق پندارد که با ما متکلم است
و همین طور اقوال بسیار از بزرگان منقول هست بعد حصول این فنا سالک موحد بالذات میشود
که شرک وجود نیز باقی نمی ماند نور ۵۰ - قلوب العارفین فی حکم المساجد کما قال مولانا
الرومی ؎ ابلهان تعظیم مسجد میکنند ٭ در جفای اهل دل جد میکنند ٭ مسجد
کاندرون اولیاست ٭ سجده گاه این هست کانجا هم خداست نور ۵۱ - از
عادات شیخ ما بود رضی الله تعالی عنه که شب جمعه و یوم جمعه سوره کهف یکبار
قرأة میفرمودند حسب حدیث نبوی صلی الله تعالی علیه و سلم و بعد عشا قبل از آرام
فرمایند مسبحات ست یعنی سوره حدید و حشر و صف و جمعه و تغابن و اعلی بعضی سورة الم
سجده و سوره ملک و بنی اسرائیل و زمر میخواندند و اکثر اوراد ماثوره منزل ششم یوم
پنجشنبه حصن حصین مندرج اند قرأة میکردند خصوص سبحان الله و بحمده بسیار میخواندند
و صبح جمعه در رکعت اولی سوره الم السجده و در ثانیه میخواندند و اکثر اوقات در اولین
رکعت وتر بعد فاتحه سوره اعلی و در ثانیه سورة کافرون و در ثالثه سوره اخلاص میخواندند
و بعد وتر دو رکعت نفل ادا میفرمودند در رکعت اوّل سورة اذا زلزلت الارض و در
ثانیه کافرون و بوقت خفتن شب سورة فاتحه و سوره اخلاص خواندن معمول بود
که خوانده بر خود دم فرموده بخواب مشغول می شدند باز کلام نمیفرمودند تا آنکه وقت تهجد
بیدار می شدند نور ۵۲ - در زمان ۱۲۶۷ھ بماه ربیع الاول شب هفتدهم ماه مذکور بیعه

فراغ فاتحہ مرشدنا اعلی سیدنا آل احمد عرف اچھے میان صاحب رضی اللہ تعالی عنہ جناب
حضرت جدی و مرشدی سید شاہ آل رسول احمدی رضی اللہ تعالی عنہ فقیر راکہ دران زمان
دوازدہ سالہ بود ہمراہ خود بمقام سجادہ آوردند و بر مسند طریقت حکم جلوس بصورت مربع
فرمودند چنانچہ حسب الحکم نشستم و خود بدولت دو زانو روبرویم جلوس فرمودہ یک روپیہ
بطور نذر پیشکش نمودہ فرمودند کہ مبارکباد دران زمان رمز این فعل بسبب صغیر سنی خود نفہمیدم
روپیہ را در کمر بند نہادہ برائے استراحت در دالان کلان آمدم و بمعیت مادر رضاعی خویش
خسپیدم صبح چون برخاستم روپیہ را نیافتم بجدہ ماجدہ خویش عرض ساختم کہ دیشب
حضرت جدی و مرشدی مرا یک روپیہ بمکان سجادہ نذر کردہ بودند و جملہ حال بعینہ گوش گذار
جدہ خود کردم جناب العالیہ بر مادر رضاعیم عتابیت فرمودند و حکم تلاش دادند ہر چند تلاش کردہ شد بدست
نیامد زان بعد حضور اقدس بعد ہر دو بیست سال یا زائد از ان روزی بہ تنہائی وصیت فرمودند
کہ اگر نزد من مردمان متوسلان خاندان ستلف بمسند نشینی شوند ابا و تحاشی ناکردہ قبول باید
کرد بکرات و مرات این وصیت اعادہ فرمودند چنانچہ ہمان طور بظہور آمد و بعینہ وقوع شد و از
گم شدن نذر مذکور چنان بظہور پیوست کہ مال دنیا بدست آید زود برود باقی نماند و گاہی
نوبت جمع اموال میسر نیاید تو حاجت جمع اموال افتد اللّٰہم احفظنا من الدنیا و ما فیہا بمنہ و کمال کرمہ

لمعہ خامسہ در مسائل فقہیہ

نور اول بر خبر واحد یقین مدار اگرچہ عادل باشد کہ شرع در شہادت کم از دو عادل نمی پذیرد
و ہمیں معنی باختلاف احوال مخبر مختلف نشود مثلاً اگر یکی از اولیاء اللہ گواہی دہد کہ زید را بر عمر چندین
وام ست قاضی را روا نیست کہ بمجرد شہادتش فیصل کند اگر چند بر صدق آن وی دل مطمئن ست
حکایتی مناسب ہمیں معنی گویم روزی امیر المومنین عثمان بن عفان رضی اللہ تعالی عنہ پیش امیر المومنین

حضرت سیدنا صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ عرضہ داشت کہ قصور حکم بن عاص را از درگاہ سرور عالم
صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم معاف کرانیدہ بودم اکنون میخواہم کہ او را اجازت آمدن مدینہ عطا شود صدیق
اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمود بر عدالت و صدق شما اطمینان واثق ست اما بقاعدہ شرع گواہی گیر
باید عثمان غنی این عذر صحیح شنیدہ خاموش ماند چون دور خلافت بامیر المومنین عمر فاروق اعظم
رضی اللہ تعالیٰ عنہ رسید آنگاہ باز این سخن بجناب فاروق عرضہ داشتند و ہمان جواب یافتند لیکن
چون نوبت خلافت خود رسید حکم را طلبیدہ اجازت آمدن شہر دادند کہ ایشان را بوجہ آنکہ خود از
حضور سرور عالم صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم حکم معافی گرفتہ بودند علم الیقین بود و ہیچ حاجت شہود
نبود فافہم العاقل تکفیہ الاشارۃ **نور ۲** - فاسق معلن را ابتدا بسلام مکن و با او منشین و سخن
مگوی و قرابت مجوی و او را از خود دور دار اگرچہ فرزند تو باشد کہ حکم چنین ست و سزایش ہمین حیف کہ
روزانہ در وتر و نخلع و نترک من یفجرک میخوانی و عمل نمیکنی یا ہر روز پیش مالک خود دروغ گفتن
را سہل میدانی ای برادر اگر عمل کنی از کذب و رہی ور نہ چہ بلا بیباک و گمرہی دیگران با ہمسران
خود دروغ گویند و تو با خدای خود ع ببین تفاوت رہ از کجاست تا بکجا - اما کار بقدر ہست اگر قدرت
ترک نمییابی بہ نصیحت پیش آ و ہر چہ توانی طعن بر روی ایشان کن و اگر اینہم متعذر نیست از دل
ترک ایشان کن و خلع ساز کہ ادون مراتب ایمان ہست **نور ۳** - وقت وضو دہن و بینی
را خوب صاف و پاک و پنجگانہ مسواک کنند کہ چرک و بوی بد دور گردد کہ خود سنت ست کہ ملائکہ ارواح
با دہن پاکیزہ انس گیرند ور نہ ہم ایشان و ہم بنی نوع انسان ہمہ را باعث ایذا و تنفرست **نور ۴** -
بخانہ کسی داخل مشو تا آنکہ اول اسلام بر اہل آن گوئی و اذن آمدن جوئی و اگر خانہ خود ہم باشد دران
ہم بطوریکہ اندرون خانہ از مقیمان و سکنا فی الجملہ مطلع شوند اینقدر ہم کافیست درین حکم حکمتہای
بسیار و فواید بیشمارست چہ دانی کہ مقیمان بکدام حال و کیفیت اند مثلا می سزد کہ اینوقت کسی حضور

بغسل ست یا همچنان بحجاب و فارغ نشسته الی غیر ذلک هم در قران شریف آمده هست یا ایها الذین
آمنوا لا تدخلوا بیوتا غیر بیوتکم حتی تستانسوا و تسلموا علی اهلها ذلکم خیر لکم لعلکم تذکرون نور ۵ -
ابوین و استاد و پیر را بنام ایشان ندا نکند که بی ادبی ست همچنین زوجه مر زوج خود را و همچنین مرد
مر زوجه را هم نشاید زوجه را بنام ندا کردن که خلاف حیا دانند و همچو امور از اتباع رسم و عرف توان
گذشت نور ۶ - مزاح فضول و بیهوده و لغو و بیفائده ولکن خصوص مزاحیکه دران کذب و بهتان
و آزار کسی یا فحش یافته شود که حرامست اما مزاح مباح که از جمله محذورات شرعیه پاک شده باشد اگر گاه
گاه بهر تطییب خاطر دوست و نشاط طبع خویش کند مضائقه ندارد عادت نکند که بطالت باشد و قوت
برد نور ۷ - بدانکه خنده سه قسمست تبسم ضحک قهقهه تبسم آنکه نه دیگری آواز شنود نه خود
صرف حرکتی خفیف بلبها رسد و شاید که از هم بگشایند و دندان سپید شوند و ضحک آنکه آواز او همین خود
بشنود نه دیگری و قهقهه آنکه آوازش چه نفس صاحب قهقهه و چه دیگران همه بشنوند حتی که باشند که جا هم
پس تبسم جائز و مسنون ست و قهقهه مکروه و غفلت و کثرت ضحک دل میراند چنانکه در حدیث ست
کثرة الضحک یمیت القلب نور ۸ - هرچه از قران حفظ کنی یاد داری ورنه موجب جزا باشد زیرا که
فراموش کردن قران گناه عظیم ست نور ۹ - بدانکه سجده دو قسمست یکی سجده عبادت و دوم سجده
تحیت یعنی سجده تعظیم و تکریم که برای عظمت و جلالت کسی بقصد عبادت او کنند چنانکه برادران یوسف
و والده یوسف علیه الصلوة و السلام کرده بودند سجده ملائکه به آدم علیه و علیهم السلام هم ازین قسم
بود حالا اینهم در شریعت غرای محمدی صلی الله تعالی علیه وسلم حرام شده است اما کفر نیست که در هیچ
شریعت مباح توان شد همچنین طواف چیزی سوای بیت الله شریف حرامست مگر آنکه بغیر اختیار یا بحالت
بیهوشی واقع شود یعنی کسی را از کثرت شوق لقای عند التلاقی حالتی طاری شود که عقل زائل گردد
وانگاه سجده تحیت یا طواف اگر بجای آرد بوجه عدم اختیار مواخذ نباشد مثل افعال مجانین

کہ سلطان بگیر و خراج از خراب ۔ و اگر کسی بجبر بر طواف غیر کعبہ دارد نیت طواف نکند کہ انما الاعمال بالنیات
نور ۱۰ ۔ قرآن شریف در مجمع آہستہ بخوانند بالخصوص آن وقت کہ سامعین متوجہ نشوند و از آیہ شریفہ
و اذا قرئ القرآن فاستمعوا لہ و انصتوا لعلکم تفلحون واقف نباشند یا غافل شوند یا دیدہ و دانستہ
غفلت اختیار کردہ باشند یا در کلام دنیاوی محو و مستغرق شوند بصورت سامع و تالی ہر دو گنہگار
شوند اما بغرض تعلیم و تعلم قرآن و حفظ آن مر صبیان را در مکتب بجہر خواندن مضائقہ نیست و در تلاوت ہم
حتی الوسع احتیاط شاید جائیکہ تنہا و دور از نشستگاہ ۔ اولئک کالانعام بل ہم اضل باشد نشستہ
تلاوت با ادب تمام بجا آرد نور ۱۱ ۔ مدح و ستایش مشرک و کافر و کافرہ و فاسق معلن و معلنہ و
استعمال ایمان نکنند چنانکہ عادت جہلہ بیباک ست کہ سماع حرام می شنوند و میگویند کہ چہ خوب سماع شنیدیم
و مغنیہ چہ قیامت خوش گلو بود و خوش می سرود و بعض بیجا کلمات تعظیمی باریتعالی مثل سبحان اللہ
و غیرہم ہم میگویند کہ بحد کفر میرسد و ہمچنین ہر امی ظالم و فاسق را بالفاظی بلند مدح و غیرہ نمایند کہ قریب
بکفر میرسد باید کہ ازین حرکت شنیع توبہ کنند کہ حرام ست جاہا معاذ اللہ ہم کفر دارد بلکہ ہجو اینچنین
نابکاران باید کرد و ملامت بقدر قدرت بر روی ایشان کردن تا مگر پشیمان شوند اگر بر رو قدرت ندارند
بغیبت کنند اگر این ہم ممکن نشود در دل کنند کہ این ادون مراتب ست ورنہ در زمرہ ایشان شمار
و محشور خواہند شد معاذ اللہ من ذلک نور ۱۲ ۔ نسب خود را بپوشش و بالنسب دیگر خود را نسبت
مکن کہ از اشد ممنوعات ست نور ۱۳ ۔ با ہیچ زن خلوت منشین کہ شیطان دشمن در پی آزار ست
مباد اترا در تہلکہ اندازد و مرتکب گناہ کبیرہ گرداند روزی ابلیس ملعون با موسی علیہ السلام گفت در
حق من دعا کنید کہ خداوند تعالی مرا بیامرزد و از خطاے من درگذرد موسی علیہ السلام
متوجہ باریتعالی شدہ عرض کردند حکم شد این ملعون را بگوئید کہ حالا قبر آدم علیہ السلام را
سجدہ کند چون این حکم باریتعالی ابلیس ملعون از موسی علیہ السلام شنید باز بخباثت

جبلی خویش ابا کرد و گفت ای موسی چون آدم را سجده نکردم گورش را چسان خواهم کرد
گر شمارا برین حق ثابت شد گوش سن از شومی طالع خویش محروم ماندم لهذا سه امر میگویم ازین
اشیان خود را خبردار کنید در سه اوقات مرا یاد دارند یکی آنکه مرد اجنبی و زن اجنبیه باهم
در خلوت باشند دوم بوقت غضب سوم هنگام قتال با کفار چنان زن و فرزند
واقربا یاد دهم که بیقرار شده رو بفرار می آرند و بوقت غضب عقل را زائل میکنم پدر را از
پسر را از پدر جدا مینمایم حتی که نوبت بقتال میرسانم و در خلوت اجنبی اجنبیه چنان غالب
می شوم که خلاصی از من دشوار می شود کم کسی باشد که درین حال برزنا نیارم یا نزدیک
بدان نکنم نور ۱۴ - مرد مسلم را کافر گفتن از قتل کردن او هم بدتر است چرا که در شرع
شریف برین قول وعید سخت تر آمده است کقوله صلی الله تعالی علیه وسلم الا باء به احدهما
همچنان لعن مسلم نیز اشد کبائر است العیاذ بالله تعالی نور ۱۵ - در میان دو زن
خود عدل کن ورنه بیش از یکی زن دیگر مخواه که حکم نص چنین است نور ۱۶ -
حرام خدا را حلال ندانی ورنه مبتلا به بلا مکفر خواهی شد که هرچه حرمتش
ضروری ست حلال دانستنش کفر جلی ست گناه را حرام دانسته ارتکاب کردن
گناه و حلال دانسته کردن وبال گناه که بکفر میکشد چنانکه دانستی نور ۱۷ -
شهادت راست را کتمان نمودن گناه دل ست و شهادت دروغ با کفر
و بت پرستی هم پهلو و متصل قال تعالی لا تکتموا الشهادة و من
یکتمها فانه آثم قلبه وقال تعالی فاجتنبوا الاوثان واجتنبوا قول الزور
حنفاء لله نور ۱۸ - وجوب ادای شهادت پیش قاضی مسلم عادل ست
والا لا نور ۱۹ - بر نابالغان و غیر مکلفان گناه نوشته نمی شود و انچه

که از ایشان بسبب غفلت و چشم پوشی ولی ایشان خواه باجازت او سر زنند
هم بر ولی ایشان نوشته شود مثلاً اگر ولی طفل صغیر را از شرب خمر منع نکند یا خود
بنوشاند درین صورت گناه خمر نوشی بر ولی ست نه بر صغیر و غیر مکلف
پس لحاظ این مسئله باید داشت که این زمان بوجه بی‌علمی اکثر چنین میشود
می دانند که ایشان خورد سال اند و معاف اند هر چه خواهند کنند بالغ نباید
شد بلکه خود والیان از خوردان خود گناه می کنانند مثلاً در مجمع رقص و سرود
طفلان را مانع نمیشوند بلکه برغبت داخل میکنند و می دانند که بر ایشان گناه نیست
پس چرا تنبیه باید کرد - اے بی علمان اگرچه این امر صحیح ست که ایشان گناهگار
نخواهند شد مگر بر شما از کجا معافی آمد که شما هم گناهگار نخواهید شد نور ۲۰ -
پرورش اولاد بر پدر تا بلوغ فرض ست و من بعد بر و احسان نور ۲۱ -
شریعت مطهره زن را که سر تا بقدم عورت مستوره است حکم به پرده فرموده
و آن دو قسم ست یکی حجاب و دیگر ستر حجاب آنست که خانه نشیند و بالکلیه
از نظر نامحرم دور ماند و ستر آنکه جز دائره رخ و هر دو کف دست همه بدن را بجامه
کثیف پوشد که سر موئے از بدن عورت ظاهر نباشد نه بے پرده و نه از زیر جامه
تنگ و باریک اول که حجاب ست بر اهلبیت نبوت علی سیدهم و علیهم الصلوٰة والتحیة
فرض بود و بر سائر زنان مومنان مستحب و دیگر که ستر ست بر همه مومنان حرائر فرض ست
حالا علمای شریعت که حکیمان امت و حاکمان شریعت اند بوجه فساد زمان حجاب بر جمله
حرائر لازم گرفته اند و چه خوش رسمی ست در شرفا و اهل عزت دیار ما که خانه را به
زنان زندان و بحجاب بیرون آمدن ندهند اگر نباشد با آن بدعتی شنیعه که در لباس و ستر نهاده اند

و از فرض بجا ام افتاده و طاعت و غیرت مرد و را برباد داده که بر زنان و پسران عم و عمه و خال و خاله
و برادران شوهر و شوهران خواهر و غیر هم نامحرمان پرده نکنند و پیش ایشان نه همین بی‌حجاب
بلکه بی‌ستر محض می‌آیند جامهٔ تنگ و باریک در بر دارند که پشت و شکم و گلو و سر نمایان باشد بلکه از
برهنگی سر و چند انگشت شکم و همه و ساق و ساعد و بازو و گلو چسانی نگیرند این مواضع اکثر اوقات برهنه
محض می‌باشند و پشت اگر برهنه ندارند اما باریکی جامه او را بی‌پرده می‌نمایند فانا لله و انا الیه راجعون حقا که
زنان حجابان و صالحات ازین نساء شرفاء و نیک‌تر حالت باشند که اگر چند از خانه برون آیند و در بازار راه روند
اما جامهٔ آنها کثیف و صفیق باشد و همه اعضای عورت محجوب تر و چه مستور و محجوب تر سعی و خلاله آنها چنان
تنگ ست که سر و پشت و شکم نمایان باشد نه زیر جامهٔ آنها چندان وسیع که پائچه بر دارند و ساق نمایند نه
چندان تنگ که با بدن ملصق باشد و کیفیت جسم از فربهی و لاغری و غیره وا نماید و خوشتر ازینها بهم زنان عرب است
آنانکه اهل بیت و عزت و وقار اند همچو جان در تن و دل در بدن مخفی از انظار اند و اناکه بیرون می‌آیند برقع و دستانه
و موزه می‌پوشند که از سر و کف دست و قدم هیچ چیزی ظاهر نباشد فلله درهن و علی الله اجرهن نسأل الله
التوفیق والعفو والعافیة نور ۳۲ - زن را باید که آواز هم به اجنبی نشنواند که عورت را صوت و صورت
هر دو عورت اند فی زمانه زنان هند با نامحرمان کلام میکنند و باکی ندارند و پیش مرد نابینا بخیال
آنکه نابیناست بی‌تکلف آیند گیرم که مرد نابیناست چه زن هم کور است و مرد را دیدن زنان اجنبیه
نباید همچنین زن را دیدن مرد بیگانه هر دو درین حکم مساوی اند علی هذا القیاس حکم آواز است
چنانکه صورت را پوشیدن حکم است همچنین آواز را از اجنبی نگاه داشتن باید اگر مرد نابینا
باشند آنگاه لحاظ کلام باید کرد که با نامحرم نابینا متکلم نشود نور ۳۳ - زن مسلمه
را از کتابیه و مجوسیه و مشرکه هم مثل مردان پرده کردن حکم است چنانکه در درمختار
و غیره کتب فقهیه مصرح ست همچنین از زنان فاسقه فاجره معلنه پرده باید کرد تا از اثر کفر و شرک و فسق

که بصحبت بدانها پیدا میشود امین ماند و از مرد مقطوع الذکر و خنثی نیز حکم پرده است و ستر عورت زن از
زن همان قدر فرض است که ستر عورت مرد از مرد و زن را پیش محرم خود همین شکم و پشت و از ناف
تا زانو پوشیدن فرض است و باقی اعضا نمودن روا است اما سر برهنه بودن و معجر بر شانه افتاده داشتن
گو پیش محارم روا است مگر از طرز حیا دور است و نمودن سینه و پستان با وصف جواز از آنهم نامناسب تر
و چه خوش رسمی است زنان هند را که در اخفای پستان کوشش بلیغ دارند کاش با وجه ستر شکم و پشت
توفیق یافتندی که پوشیدن اینها از محارم نیز واجب است بخلاف سینه و پستان که سترش از محارم همین
رسمی مستحسن است و واجب شرعی نیست جاهلی ببین که رسم را چنین سخت گرفته اند و فرض را چنان سهل گذاشته
باز بدانکه محرم آنرا گویند که با او نکاح مدة العمر بهیچ وجه حلال نتوان شد و آن سه قسم است محرم نسبی همچو پدر و پسر و
برادر و اولاد برادر و خواهر و محرم رضاعی که همچنین علاقها از جهت رضاعت دارند و محرم صهری چون خسر و
داماد پرده از محرم نسبی نباید که قطع رحم است و آن روا نیست و از دو محرم باقی یعنی رضاعی و صهری زن
جوان را به زمانه ما حکم به پرده کرده اند و همین راه سلامت است اما نامحرمان اگرچه خویشاوندان باشند
مرگ عاجل و سم قاتل اند زنهار زنهار که زن پیش ایشان بی پرده نباشد خواه نکاح با ایشان
مطلقا جائز باشد **نور ۲۴** - زن را پرده از پیر طریقت خود هم فرض است مثل اجانب دیگر و آنکه
شیخ در حکم پدر میشود و آن معنی دیگر است یعنی چنانکه پدر مربی جسم است پیر مربی روح است و در
تعظیم و تکریم وی مثل اب حقیقی است نه آنکه در جمله احکام برابر شود ازین بیحیائی که فی زمانه و را کثر جهال
رواج دارد پرحذر باید بود همچنین از استاد علم ظاهری هم پرده فرض است **نور ۲۵** - آنکه گویند
لانکاح بین العیدین مراد از وی نماز عید و جمعه است یعنی اگر عید فطر یا اضحی بروز جمعه افتد نکاح بعد
فراغ از نماز جمعه باید کرد که بین العیدین بوجه قلت فرصت فراغ نیابی باز اگر کسی بعجلت تمام
این کار بجا آرد خود ممانعتی شرعی نیست **نور ۲۶** - در شعر گوئی حفظ مراتب نگاهدارد

یعنی در تمثیلات اشعار توہین کسر شان ملائکہ وانبیا واولیا نباشد مثلاً در مدح حسن تنقیص حسن یوسف و در تعریف
حکمت کسر شان لقمان علیہما السلام و در وصف ذوالفقار بریدگی پر جبریل علیہ السلام و در تعریف طبیب
توہین شان عیسیٰ علیہ السلام ہمچنان در اشعار نعتیہ بلحاظ باید داشت کہ نعت بمرتبہ حمد نرسد یعنی آن اوصاف
کہ مختص بخالق عز وجل باشد بہ مخلوق ثابت نکند ہمچو الوہیت و معبودیت و خالقیت وغیر ذلک و مناقب
اصحاب و اہلبیت و اولیا بمضامین نعت انبیا پہلو نزند و مدح بادشاہان و دیگر امراء دنیا بمناقب صحابہ
و اہلبیت ہمسر نشود و در تعریف مکان و باغ امیرے تنقیص عرش و کرسی و باغات و اماکنہ جنت راہ نیابد
و علی ہذا القیاس ہمچنین اشعاریکہ مضمون آنہا فحش و باعث اشتعال شہوت باشد حرام و ممنوع ست شعر
بعینہ حکم سماع دارد چنانکہ اہلیت در سماع شرط ست ہمچنین در اشعار پس اگر از شعر گوئی و شعر خوانی قوت
شہوانی جوش زند در حق ہمچنین کس ممنوع باشد و اشعار حمد و نعت مناقب و اولیا و توہین و تذلیل و ہجو کفار جائز
و مباح و مستحب باشند خود ہمچنین اشعار حضور سرور عالم صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم بر ممبر از حسان بن ثابت
رضی اللہ عنہ شنیدہ اند و ترغیب دادہ ہجو کفار گویانیدہ اند نور ۲۔ بمرگ کسی سوگ داشتن و زینت
گزاشتن بیش از سہ روز جائز نیست مگر شوہر کہ زن را حکم ست کہ چہار ماہ دہ روز بسوگ بنشیند و تا انقضائے
این مدت زینت نکند پس ماتم داری حضرت امام علی جدہ وعلیہ الصلوٰۃ والسلام در محرم الحرام چنانکہ
ہر سال رسم جہال ہند ست کہ درین ایام دہ روز بعضی تا چہل روز ہر سال ترک زینت و تقریبات
شادی میکنند خود ممنوع باشد کہ بدعت شنیعہ روافض ست البتہ درین ایام صدقہ و خیرات برائے ایصال ثواب
بروح پر فتوح حضرۃ امام علی جدہ وعلیہ الصلوٰۃ والسلام کردن خوب و در شرع مرغوب ست و حالات
ایشان را از احادیث صحیح شنیدن بہ مصنفا ایشان تاسف خوردن نیز جائز و مباح و محبوب ست آنکہ جزع و
فزع و نوحہ بتکلف و تصنع کنند و سینہ زنند و رخ خراشند و حجامت و غسل و تبدیل پارچہ و پان طعام
ترک بنمایند و زنان چوڑیہا شکنند و سیاہ و کبود و سبز پوشند اینہمہ حرام و بدعت و ممنوع ست آری

اگر بیاد مصائب آنهای مجرد گریه بے تکلف دست دهد موجب رحمت و برکات است **نور ۲۸** فاتحه
یازدهم حضرت غوث الاعظم رضی اللہ عنه خصوص یازدهم ربیع الاخر شریف برای برکت در مال
و اولاد و انجاح مرام و حصول مراد جائز و مندوب و کاری خوب است که به تجربه بزرگان آمده و مانعی از موانع
شرعیه دران نیست بشرط آنکه مجلس از ممنوعات شرعیه مثل رقص سرود و روایات کاذبه و موضوعه
خالی باشد همین سرود و درود و کلمه و تلاوت قرآن و ذکر کرامات شریفه و حالات منیفه حضور پرنور غوث الاعظم
رضی اللہ تعالے عنه مطابق روایات صحیحه قناعت ورزند آنچنین مجلس یازدهم عین ایمان با قادریان است
او تعالی قادریان را توفیق دهد که جاری دارند **نور ۲۹** - محفل میلاد شریف هر روز که خواهند
خصوصاً بماه مبارک ماه ربیع الاول شریف بالخصوص از غره تا دوازدهم لاسیما خاص روز و شب دوازدهم
بشرط خلو از منهیات شرعیه موجب هزاران هزار خیر و برکت است الله تعالی جمله مسلمانان را توفیق
دهد که باین راه نیکو مردانه تازند و جان و مال در محبت محبوب نبی الجلال علیه افضل الصلوة والسلام بازند و
قیام وقت ذکر ولادت شریف نیز جائز و درست و علامت شوق و محبت است و رد و انکار اینکار علامت
شقاوت و قساوت قلبی است اللهم احفظنا عنه منکران ذکر شریف در آیه خسر الدنیا والآخره داخل اند
نور ۳۰ - بر میت نوحه نکنند که حرام است نوحه آنست که بآواز بلند گریه کنند و سینه زنند و موی کنند
و روی خراشند و عادات و اوصاف و اطوار میت بآواز بلند بیان کرده باشند اینهمه حرام و
ممنوع و باعث وبال عظیم است و در بعض بلاد هند دیده شد که زنی که آنرا نائحه میگویند و از قسم دوم
میراثی باشد آمده مثل امام می نشیند و عقب آن جمله قرابتیان میت جمع شده صف بصف مثل مقتدیان
نماز می نشینند و نائحه بآواز بلند وصف میت مثل جود و سخا وغیره بیان کرده نعره می زند و سینه کوبی
میکند و عقب آن صف قرابتیان همچنان تا یکدو ساعت سینه کوبند بعده خاموش شوند باز نائحه وصف
دیگر گفته همان میکند و مقتدیان هم باتباع امام همان همین طور یکپاس یا دو پاس بجا می آرند تا بهم

بعد چہلم فاتحہ را از مال میت بعوض این شفقت شاقہ چیزے میدہند این خود بدعت ملعونہ زمانہ کفر و
جاہلیت ہست اللہ تعالے مارا و جمیع متبعان مارا ازین تہلکہ نجات دہد وقتیکہ رسول مقبول صلی اللہ
تعالے علیہ وسلم را خبر شہادت حضرت جعفر طیار رضی اللہ تعالی عنہ رسید در مسجد برای تعزیت شان
نشستند کہ آثار حزن و ملال از چہرہ اقدس نمایان بود عورات خانہ جعفر طیار رضی اللہ تعالی عنہ
باواز بلند گریہ میکردند کسے آمدہ بسمع حضور عالی رسانید ارشاد فرمودند کہ ایشانرا بازدار و
منع کن آن مرد رفت و باز آمد کہ زنان طاعت نکردند فرمودند منع کن سہ بار آمد کہ واللہ یا رسول اللہ
صلی اللہ علیہ وسلم زنان بر ما چیرہ شدند فرمودند خاک بدہان ایشان انباش و نیز بصحت رسید کہ حضور
سرور عالم صلی اللہ تعالی علیہ وسلم بر نائحات لعنت فرمودہ ہست و وعیدہای دیگر درین باب آمدہ کہ
در کتب احادیث مفصلا مذکور ست **نور ۳۱** نکاح عورات بیوہ کہ سنت نبی ماست صلی اللہ تعالی
علیہ وسلم اختیار کنند و زنان را با وصف حاجت بیوہ داشتن و نکاح نکردن سنت مشرکین ہندست
آنرا بگذارند در حدیث من تشبہ بقوم فہو منہم خود را داخل کردنست ازین پرہیز باشند
نور ۳۲ با مبتدعان و بدمذہبان قرابت نکنند چرا کہ صحبت بد ایشان سم سمزیان ست و
آیندہ در اولاد اثر خواہد کرد چنانچہ بارہا بتجربہ آمدہ و علاوہ ازین در بسیار صورتہا در صحبت یکجا
ہم ستم و نزاع میماند و جاہا قطعا نکاح مردود و باطل ست مثل خوارج و روافض و وہابیہ کہ بحد
کفر رسیدہ باشند و نیچری وغیرہ بلکہ با شیعہ محض تفضیلیہ ہم مناکحت اولی نیست کہ تفضیل
در رفض ست و رفض در کفر والعیاذ باللہ تعالی اگر برین نصیحت کاربند نشوند ہم بدنیا وبالش بینند
و ہم بیوم جزا سور و عتاب قہار و در محاسبہ سخت گرفتار شوند خبر شرط ست **نور ۳۳** شب عاشورہ
و یوم عاشورہ عرس جناب سید الشہدا بقاعدہ مشائخ باید کرد یعنی تمامی شب عاشورہ بعبادت
و تلاوت قران شریف و حدیث شریف و کلمہ و درود بنا بر ایصال ثواب بارواح شہدا

و اخذ فیضان از روح پرفتوح سید الشهدا حضرت امام حسین علی جده و علیه الصلوة و السلام بکنند یعنی
قلب خود را بجلا از اعلی اتصال داده بروح سید الشهدا ربط دهند باینطور که چشم بند کرده تصور کنند
که قلبم بوساطت پیران خود بروح سید الشهدا اتصال پیدا کرد و فیضان روح سید الشهدا در دلم میرسد که
به برکت آن عروج باطن زیاده میشود و ترقی می یابد همچنین تمام شب باین تصور باشند صبح عاشوره هر قدر
که میسر آید بفقرا و مساکین به نیت ثواب بخورانند این طریقه حضرات صوفیه کرام است که به برکت او تا یکسال
ترقی در قلب می یابند نه آنکه در آن شب با برکت بدعات شنیعه کنند و در رستی نقل و ضد اسراف کرده و
مخالفات فاحشه بکار برده بجای ثواب در عذاب مبتلا شوند و روح سید الشهدا علی جده الکریم و علیه الصلوة
والتسلیم را بیزار از ند ظاهر است که از هیچ بدعات و استحسان سیئات خود جد اکرم حضرت امام صلی الله تعالی
علیه و سلم بیزار و ناراض خواهند شد پس خوشنودی و رضامندی امام چه معنی دارد تمام شب بجای
ذکر و عبادت با لهو و لعب ساختن و مزامیر ممنوعه نواختن و نوحه کردن و سینه کوفتن و موی کشادن و رو ناخن خستن
و گریه مصنوعی را رنگ بستن پیدا است که چه قدر باعث عتاب و عقاب و غضب رب الارباب و بیزاری روح
امام عالیجناب خواهد شد العیاذ بالله تعالی **نور ۳۴** امامت جن انسان را جائز است بسبب آنکه هر دو
مکلف اند مگر اولی نیست زیرا که اشرف نیست و امامت ملک هر دو یعنی جن و انس را درفرائض جائز نیست
چرا که مکلف نیست یعنی نماز بروی فرض نیست حکم نفل دارد و هر جن و انس فرض است بنای فرض بر نفل نشود و آنکه جبرئیل
علیه السلام رسول مقبول صلی الله تعالی علیه و سلم را امامت نموده بود باینمعنی که حضرت مامور بود بنماز [illegible] و در روز بر
جبرئیل نیز فرض بود و هذا احسن جانی الطحطاوی و رد المختار والله تعالی اعلم **نور ۳۵** اطاعت والدین در امور مباح واجب است
و در امور غیر شرعیه حرام و ممنوع مثلا پدر گوید که مرو تو نماز نخوان و درین حکم اطاعت نیست اما کمال ادب آنست که بخشونت جواب
ندهد بلکه بلطائف الحیل از ان ارتکاب ... باز دارد مثلا اگر پدر گوید که فردا روزه نفلی بدار ابحکم او بجا آرد زیرا که روزه نفل
واجب نیست و در امور غیر واجبه اگر حکم پدر تا خیر آید باکی نیست

باکے نیست وعلی ہذا القیاس **نور ۳۶** - جانوران موذی را بکش قبل ازانکہ ایذا رسانند چون شیر و گرگ و خرس و مار و کژدم و سگ گزندہ و کیک و پشہ وغیرہا ہمچنان حیوانات فاسق را چون موش و زاغ و زغن و بوزنہ کہ قتل اینہا در حرم و احرام روا ست و جانوران غیر موذی را اگر بحاجت غذا یا دوا یا بغرض بیع می کشی روا ست ورنہ ناجائز بود و ہمچو شکاری کہ اکثر مردمان بانہ بہ بندوق و شست وغیرہ میکنند و ایشان را کار بہ اکل و بیع نمی باشد بلکہ مراد ہمین تفرج و تفریح طبع است اینچنین شکار بالاتفاق حرام ست و کذلک جانوری را کشتن کہ نہ موذی و فاسق ست و نہ ماکول و مطلوب بہر دوا وغیرہ حاجات کہ اینہم ممنوع ست زیرا کہ بے سود ست و ہمچنین جانوران موسوم بجانوران رمنہ الہی بباشد چنانکہ جانوران رمنہ شاہان ظاہری از شکار ممنوع ہمچنین این قسم جانوران رمنہ الہی مگر آنکہ این ہم مضرتے رود ہم مثل شغالان کہ کشت را بر باد میکنند البتہ تدافع آن ضرور ست بہر نوع کہ ممکن باشد **نور ۳۷** - تصویر ذی روح کشیدن و امر بکشیدن آن کردن مطلقًا حرام ست اما نزد خود یا در خانہ داشتنش بچند شرط حرام باشد یکے آنکہ تصویر ذی روح بحالت حیات او باشد یعنی چیزے از اعضای او کم نکردہ باشند کہ بہ کمی او حیات متصور نیست چنانکہ تصویر مجرد چہرہ یا تا سینہ یا تا کمر کہ داشتن اینہا حرام نباشد زیرا کہ باینقدر جسم حیات معقول نیست بخلاف آنکہ تا زانو باشد کہ پاہی بریدہ میتوان زیست (دوم) آنکہ آنقدر خورد نباشد کہ اگر بر زمین نہادہ ایستادہ بینی تفصیل اعضایش متمیز نشود (سوم) آنکہ بروجہ توہین و تذلیل افتادہ نباشد چنانکہ تصویرات در فرش یا انداز جای نہادن نعال چون اینہمہ شرط مجتمع گردد و نہادن آن تصویر نیز ممنوع و ناجائز شود خواہ سایہ دار باشد یا نقش کاغذ یا نگار دیوار ہمہ نا روا ست و موجب بے برکتی و ایذای فرشتگان و باز ماندن ملائکہ رحمت از دخول آن مکان و نماز گزاردن در جای کہ تصویر ذی روح بشرط معلومہ پیش رو یا بالای سر یا چپ و راست یا بمحل سجدہ باشد مکروہ ست بخلاف

قبر که همین نماز بر دو سوی او ممنوع ست نه در پهلوی او و پرورش سگان در مکان اگر بضرورت حفاظت
بود باکی نیست ورنه باعث نقصان اجر و مانع دخول ملئکه رحمت ست باز چون بهر حاجات مذکور
پرورد آنگاه هم احتیاط دارد که یکجا بسته ماند تمامی خانه در تصرف آن حیوان نگذارد که جا بجا گردش
کند و حفاظت طهارت دشوار شود **نور ۳۸** مقابر در خانه سکونت نباید کرد که خاصه انبیا
علیهم السّلام ست زیرا که بعد موت هم بحیات حقیقی دنیاوی جسمانی زنده اند و چی در خانه خود میباشند
و این نیز وجهی ست علاوه وجود دیگر که ترکه ایشان بورثه تقسیم نمی شود که متروکه میت قابل تقسیم است
نه مال حی و همچنین نکاح نساء ایشان بعد موت باقی میماند و خوردن اجسام طیبه ایشان بر زمین
حرام ست که زمین تن مرده میخورد نه تن زنده پس موت ایشان بمشابه آنست که شخصی در حیات
دنیا بسفر رود و پس از سفر نه نکاح او فسخ شود نه ترکه او قابل تقسیم بالجمله موت انبیا علیهم السّلام والصلوة
همین آنی باشد بهر تصدیق وعده الهی باز نقل مکانی بیش نیست نقل سفر مسافر پس **نور ۳۹**
میت را جائیکه موت آید در مقابر همانجا دفن باید کرد نه در خانها که مخصوص به انبیا ست علیهم الصلوة
والسّلام و نه جای تنها جدا از مقابر مسلمین که باعث زیادت وحشت و غربت او ست بلکه جائیکه
مسلمانان آنجا مدفون میشوند همانجا دفن باید کردن اینقدر نقل غالبًا بیش از میل یا دو میل
نمی باشد خود مطلوب ست و زیاده بران اگرچه بوجه بزرگی آن بقعه باشد ممنوع زیرا که در وی تاخیر
خیر لیست که شرع بتعجیل وی امر کرد چنانکه نماز میت را بانتظار نمازیان جمعه سوا فرداشتن تا آنکه
علما گفته اند اگر شهر را دو مقبره باشد شرقی و غربی میت هر سمت را در مقبره همان جهت دفن کردن
بهتر ست آخر ندیدی که حضور سید عالم صلی الله تعالی علیه وسلم شهدای احد را هم بدامن احد
دفن کرد و بمدینه طیبه باوصف نزدیکی نبرد و سیدنا عبد الرحمان بن ابی بکر الصدیق رضی الله
تعالی عنهما بموضع حبشی که نزدیک مکه معظمه واقع ست رحلت فرمودند مردمان نعش مبارک

او را بخیال فضیلت بمکه معظمه آورده دفن نمودند حضرت ام المومنین عائشه صدیقه رضی الله تعالی عنها
چون بزیارتش آمد فرمود سوگند بخدای اگر من وقت مرگ شما حاضر بودمی شما را دفن نکردندی مگر جائیکه وفات
شما واقع شد پس رواج شنیعی که اکثر جهلای زمانه از روافض ایران اخذ کرده اند برای فضیلت دفن به کربلای
معلی یا غرضی دیگر نعش در تابوت نهاده برای مدتی معین سپرد زمین میکنند ما بعد از آن برآورده
به فلان جا برند محض لغو بیهوده و خلاف شریعت مطهره ست در نقل نعش پیش از دفن سخن آنچنان
بود که شنیدی بعد دفن حرکت چگونه جائز و مباح خواهد شد این خود باتفاق ممنوع ست و سپردگی زمین محض
امر لایعنی و بدعت سیئه شنیعه نور ۴۰ - در بعض مواقع ضرورة شریعت مطهره برای آوردن
نعش از قبر بعد دفن رخصت داده ست از انجمله آنکه میت در زمین مغصوبه دفن شد یا کسی بحق الشفع
گرفت و برا بقای قبر راضی نشد یا ظالمی بظلم و جبر براخراج داشت در همچو مقامات نعش برآوردن
و بجای دیگر دفن کردن مضائقه ندارد ورنه سخت ممنوع ست و اگر مالی از دفن کنندگان بگور
افتاد و بعد دفن یاد آمد روا باشد که باز کنند و مال برآرند باز درست نمایند اگرچه قبر مکمل شده باشد و اگر
میت بغلط رو بغیر قبله یا بر پهلوی چپ مدفون شده ست تا خاک ریخته اند تخته با باز کرده مراعات سنت
باید نمود و بعد او کشادن ممنوع نور ۴۱ - وصیت قبر واجب التعمیل نیست یعنی اگر کسی وصیت کند
که چون بمیرم قبرم به فلان جا باید کرد بهتر آنست که بموجب وصیت عمل کنند اگر متعذر و دشوار نباشد و اگر
خلاف خواهد شد مضائقه نیست زیرا که واجب العمل نبود که خواه مخواه مطابق آن کرده شود چرا که وقت وصیت
محل موت مبهم بود که پیدا نیست که قبر کجا خواهد شدن پس وصیت واجب العمل نباشد نور ۴۲ سنت
آنست که قبر خام دارند و بشکل کوهان شتر باشد طول بقدر قد میت و عرض بقدر نصف قد و عمق بقدر
قد آدم و میت را بر پشت نخوابانند بلکه بر پهلوی راست خوابانند و پس پشت او پشته از خاک
مهیا کنند تا بهمه شق خود متوجه قبله باشد این سنتی ست که هندیان یکسر ترک کرده اند الا من شاء الله

همین رویست بسوی قبله میکنند و سائر او بر پستان خفته اینچنین نباید و افضل و مسنون لحد یعنی
قبر انست که سقف آنهم زمین باشد نه صندوقی که سقف آن از چوب یا سنگ بود و از خشت پخته
مکروه است همچنان وصیت شیخ ما بود رضی الله تعالی عنه الامر دمان بمصلحت وقت رواج بعمل نیاوردند
و قبر بلا مقبور ساختن ممنوع ست و زیارت همچو قبر حرام **نور ۳۴** - بارها از زبان فیض ترجمان حضرت
جدی و مرشدی قدس سره السرمدی شنیده بودم که در ماه محرم الحرام از ارتکاب بدعات شیعه تعزیه داری
و مرثیه خوانی منع میکردند بلکه میفرمودند که روزی بحضور شیخ خود یعنی حضور اچهی صاحب رضی الله تعالی عنه عرض
داشتم که در دهلی استادی مکرمی مولوی شاه عبد العزیز را دیده ام که در ماه محرم الحرام ده روز وعظ
شهادت حضرات حسنین علی جدهما الکریم و علیهما الصلوة والسلام میفرمایند و روز دهم از صبح تا وقت شهادت
یعنی زوال ش فضائل شهادت وغیره گفته تقسیم طعام مینمایند حضور عالی شنیده فرمودند بسیار خوب
بهتر میکنند لاکن اگر با من اتفاق ملاقات گشتی گفتی که درین ماه خاص چنین با اهتمام مناسب نیست
صرف بر قدری قلیل فاتحه حضرات کرده در ماه دیگر ازینچنین اهتمام وعظ وغیره کند [illegible]
چنین مجالس شعار روافض ست و درین ماه زیارت اهتمام گویا باب فضل و اباحتن ست آینده
اولاد احفاد خود را شنیده گمان میکنند که بیشک ایشان شیعی بودند و تقیه مینمودند و سنیان و فرقی
از مسلمانند یکی سنی دیگر شیعی از ینها هیچکس منکر شهادت و فضائل حسنین رضی الله تعالی عنهما نیست
پس اهتمام این وعظ درین دیار چندان حاجت ندارد البته در غلبه خوارج ضروریست آنان مفقود اند
فقط انتهی تقریر مرشد مرشد ما رضی الله تعالی عنهما پس جناب عالی حضرة جدی فرمودند که از ان تاریخ
که این مسئله بمصلحت از حضور شیخ خود شنیدم خود هم از اهتمام اینچنین کار درین ماه احتیاط کردم چونکه
فی زماننا این بدعات در محرم بسیار جاریست لهذا این فائده برای متبعان خود آوردم الله تعالی
توفیق عمل دهد و هم مشهور است که مرشد مرشد ما قدس سرهما تعزیه جامیانصاحب بر اکه علائی جدی چند

که درخانقاه ساخته بود از خانقاه فلک بارگاه بیرون کردند با آنکه هیچگاه بدعوی نمیفرمودند آنوقت بشدت
غضب بر ریش مطهر خویش دست مبارک نهاده ارشاد شد که ای جاهر رافضی را خواهی گو رکشاد ببیز
اگر بجای انسان خوک نباشد فقیر رافقیر نگوئی نور ۴۴ ـ من تشبه بقوم فهم منهم مضمون این حدیث
شریف فهمیده بران عمل کند چراکه این فتنه فی زمانه بسیار رواج گرفته است ضرور ضرور به حذر باید بود
تشبیه آنگاه متحقق شود که آن فعل فی نفسه با شریعت عزا مخالفت دارد یا آنکه بنیت مشابهت با کفره
وفجره بعمل آرد و الا لا مثلا امری که در شریعت غیر مباح است گو فعل آن مشابهت بی نیت و قصد تشبه
پیدا شود از ان باکی نیست که داخل در تشبه نیست مثلث مثلا شلوار یعنی زیر جامه که لباس ایرانیانست
ولباس قدیم عرب نیست در عرب بجای آن تهبند مستعمل بود و شریعت عزا از شلوار منع هم نکرد بلکه
درحق او نعم الستر آمده است پس کسی شلوار پوشد گو مشابهت به ایرانیان یافته شود اما مضائقه نیست
چراکه مخالفت شریعت نیست و علی هذا القیاس آنکه خلاف شریعت باشد و از فعل آن پیدا شود یا نشود
التشابه از ان باید پرهیز کرد مثلا فرق موی های سر جانب چپ قریب گوش که عادت نصاری است
وشریعت بران نهاده بلکه محل فرق وسط مقرر داشته است پس اگر کسی فرق در موی های جانب چپ
قریب گوش کند البته در تشبه داخل خواهد شد و علی هذا القیاس نور ۴۵ ـ زیارت قبور اولیاء الله
مردان و زنان هر دو جائز است کما فی الدر المختار لیکن اگر بجانب نساء خوف فتنه باشد منع کنند که دفع
مفسدت از جلب مصلحت اهم تر است نور ۴۶ سوال کدام وقت است که از تکلیفات شرعی بیرون
می آید (جواب) آنگاه که عقل بالکلیه زائل شود و الا لا نور ۴۷ ـ تداوی انسان سه قسم است (۱)
قطعی و یقینی (۲) ظنی (۳) وهمی ـ تارک اول گنهکار است و تارک دوم نه گنهگار بود نه ثواب و تارک سوم
ثواب است از اول مراد اکل و شرب است بالقطع برای صحت و بقای حیات مفید است و در حالت
مرگ آن اگر گنهکار میرد بموجب حرام مرتکب شده باشد و از دوم مراد علاج به ادویه است که فائده آن حکم ظنی دارد

پس اگر علاج نکرد و هر درد هیچ و بال نیست یا زیرش نخواهد شد و اگر معالجه نمود تا هم باک نیست اما در این صورت
هم مثاب نخواهد شد زیرا که در حکم اباحت است لا فی فعله ثواب و لا فی ترکه عقاب و عتاب مگر آنکه
متابعت سنت و امتثال امر تداووا عباد الله و امثال ذلک نیت کرده باشد به نیت صالحه خود
ثواب یابد چنانکه حال همه مباحات است به نیت محمود محمود و بقصد مذموم مذموم و در ذات خود نه
نه محمود و نه مذموم و از سوم مراد علاج با فسون و رقیه است که فائدان حکم وهم دارد و ارتکاب آن
خلاف توکل و شکننده اوست و ترک آن دلیل استقامت بر توکل و لهذا تارک مثاب شود و بین
سبقت عکاشه رضی الله تعالی عنه است که چون حدیث یعنی از حضور سرور عالم صلی الله تعالی علیه وسلم
شنید برخاست و گفت یا رسول الله صلی الله علیه وسلم از امروز ترک اینها بر خود لازم کردم پس بعد
دیگران هم چنین گفتند جناب رسالت مآب صلی الله تعالی علیه وسلم فرمودند سبقت عکاشه است رضی الله تعالی
عنه این سعادت ازلی نصیب ایشان بود لهذا بزرگان سبقت برده‌اند و نشد آنچه که قسمت به ...
باید دانست که طلاق عند الله ابغض الاشیاء است و عتاق ضد آنست هر وحتی الوسع عورت خود را
طلاق ندهد مگر بمجبوری و افتراق بین الزوجین بچند وجه میشود یکی از طلاق و ما فی حکمه دوم موت سوم
ارتداد از دین اسلام از هر جانب که باشد مرد مرتد شود یا زن از اینها یعنی طلاق و ارتداد از امور اختیاری
است و سوم که موت است اضطراری اما بموت زن مرد اجنبی شود جز در حق نظر و لهذا او را غسل زن مرده
خود روا نبود و بموت مرد علائق نکاح در حق زن باقی ماند تا انقضای عدت و در هندوستان بسبب
اعمال و کثرت جهل مردان و زنان رواج سحریات که موجب افتراق بین الزوجین باشد بسیار جاری
و ساری است که بنا بر یک غرض دنیاوی معاذ الله مرتکب شرک و کفر میشوند همچنان در باره تسخیر
فرق اعمال حرام و حلال نکنند خاصه زنان در تسخیر شوهران هر حیله که توانند بجا آرند و پابند عامل علوی
و سفلی و ساحر هیچ ندارند همچنان برای شفای پسران و فرزند و طول عمرش و امثال ذلک از رجوع بسحره

وشیاطین بکی نکنند ومیگویند که ماخوذ نمیکنیم دیگری میکند برما چه وبال ونداند که من رضی بالکفر فهو ایضا منهم ای من زمرة الکفار انیفائده برای تنبیه این گروه بیان آوردم باید که احتراز نمایند درین زمان چنان کثرت این امر ست که از صد یکی شاید محتاط باشد ورنه بسیاری کافر شده نکاح خود را تباه میکنند واولاد ولد الحرام پیدا میشود وناحق ترکه پدری میابد ولد الحرام اگرچه از پدر حرامی نیست اللهم احفظنا من سوء اعمالنا ووضح باکه از وجه بیتخیر روم یه موجب نیز حرام ست چه جائیکه امور محرمه وکفریه والعیاذ بالله تعالی نور ۹۴- ممنوع ست بجز ذات باری تعالی غیر را مالک الملک ملوک گفتن وعلی هذا القیاس-

لمعهٔ سادسه در اخلاق ونصائح

نور ۱- راز خود را بکسی مگو ع السر اذا جاوز الاثنین فشا نور ۲- بر فعل عالم منگر بلکه بر قول [illegible] فعل [illegible] رخه میشود ممکن ست که خلاف سنت هم باشد وقول برای دیگر ست از دیانت [illegible] ایشان متوقع نیست که خلاف سنت باشد پس فعل اگر خلاف بیند بر آن عمل نکند واگر موافق باشد بعمل آرد همچنین قول نیز مگر گاهی خلاف نهی باشد که برای دیگر انست نور ۳- عادت بزرگان اختیار مکن که عادتها خصوص بذات آنها باشد عبادت ایشان اختیار کن که مشترک ست درمیان ایشان وغیر ایشان ازینجاست که گفته اند تقلید عادت ضلالت ست وتحقیق عادت هدایت یعنی سبب آن عادت دریافت کردن وبکنه آن رسیدن عین هدایت وایمان ومحض تقلید بلاتحقیق ماهیت وکیفیت آن گمراهی وضلالت اما تقلید عبادت که مشترک ست موجب ترقی درجات قصه حضرت موسی وخضر علیهم الصلوة والسلام وعمل بران مناسب انیمقام ست وهو المعلوم المشهور کما ورد فی القران العظیم فی سورة الکهف نور ۴- بدان وفاسقان را نصیحت کن تا شاید که توبه کنند وعیب آنها را بکس مگو تا شوخ چشمی نگیرند واز تو راضی شده خوشنود شده بر نصیحت تو عمل کنند نور ۵- باز زیر دستان

خود ترحم کن تا از زبر دستان خود ترحم بینی نور ۶ - کسی را دشنام مده که دشنام بجوری
سب و شتم در دنیا تباه است و در عقبی گناه دشنام گویان چه بی آبروئیها که ندیده اند و از بدزبانی
چه تلخ جرعها که نچشیده زبان زبان نه همین در دنیاست در عقبی آخر آدهی ست نور ۷ - بر جانوری
که داری از پیل تا کبوتر و از اسپ تا سگ همه را خبرگیری آب و علف بر خود گیر که بی زبان ند
و ترا و بندو ترا و آنها را مالک یکی ست بترس از آنکه غافل نشینی و کیفرش بینی در احادیث
باب تاکید اکید آمده است نور ۸ - من لتسرول قائما و تحم قاعده ابتلاه الله ببلاء لا دواء له نور ۹
در مسجد سوای اعتکاف زیاده از حاجت نماند چرا که از زیادت قیام حفظ آداب مسجد نخواهند ماند مسجد
برای نماز نیست نه برای خانه ساختن و در نماز هم افضل آنست که سوای فریضه سنن و نوافل بهر برکت
در خانه خود گزارد و باز معتکف را واجب تر است که اداب سجدگاه دارد نور ۱۰ - با ادب باش بی ادب
مشو و در ادب اولیاء و صفیا و اتقیا و علما و فضلا و فقرا کوش [illegible]
ادب بی ادب محروم گشت از فضل رب بی ادب خود را نه تنها داشت بد بلکه آتش در همه آفاق زد
از اولیا منکر مشو که خوف سوء خاتمه ست والعیاذ بالله تعالی نور ۱۱ - ملاقات و اختلاط منافقانه
با کسی مکن از دوستی نفاق دشمنی آشکارا خوبتر ست نور ۱۲ - از کسی تجسس و استراق سمع مکن یعنی سخن
کسی پوشیده مشنو که حرام ست و ممنوع همچنین ست خط مخفی و بند کسی دیدن و خواندن سخت ممانعت
آمده ست و بدترین عادتهای ذمیمه است نور ۱۳ - تا توانی انتقام از خصم مگیر صبر جمیل کن تا اجر جلیل
یابی اگر کسی با تو خصومت پیش آید و حق تو بجبر گیرد اولاً اظهار عجز کن و بالحاج و منت پیش آ و سر بر قدمش و نهد کلاه
پیش پایش انداز تا خدای تو از تو راضی شود و حمایت تو کند و بطرف تو شود اگر او ازین معنی راضی نشود و حق تو
بگزارد و بر تو رحم کند فبها هم تو حق یافتی و هم او از باطل رست ورنه بناچاری بدفع ظلم او بپردازی اما
نه چنانکه بجواب ستم خود را بستم اندازی نور ۱۴ - از قرابتیان ترک صلهٔ رحم مکن و خصومت پیشه مکن تا

برنجانند و بر تو ظلم روا دارند ۵ بدی را بدی سهل باشد جزاء اگر مردی احسن الی من اسا
دخواه مخواه اگر بینی که بغیر ترک چاره نیست پس آنگاه ترک کنی اما بروجه جمیل کن بمصداق واصبر
علی ما یقولون واهجرهم هجرا جمیلا این وصیت را سوکردان چرا که بر قاطع رحم وعید سخت آمده است
اللهم احفظنا عنه نور ۱۵- با خوردان خود برین قول معاملت کن از خوردان خطا و از بزرگان
عطا و با بزرگان برین مصرع- خطای بزرگان گرفتن خطاست نور ۱۶- از نصیحت بزرگان
رنجیده مشو و از تادیب خوردان غافل منشین که هردو خالی از فوائد نیستند نور ۱۷- برادر مسلم را
روبروی ستایش مکن مبادا که نفس سرکشی کند و عجب و نخوت و پندار در دل وی پیدا شود و ازینجهت
مدح در احادیث ممانعت هم آمده است نور ۱۸- با همسایه خود احسان و سلوک کن تا خداوند تعالی
از تو راضی باشد و حقوق او را چندانکه توانی نگهدار مثلاً اگر بر دیوار تو اندکی تصرف خواهد که در آن
[redacted] بود آنرا اجازت ده و بطیب قلب روا دار و همچنین در دیگر امور نور ۱۹
برای زنان کار مبند مشوره زیرا که ناقص العقل میباشند از ارباب شوره نیستند و زنان را حکومت مده
یعنی والی مکن که از ممنوعات است نور ۲۰- وقت خشم خود را نگهدار که غضب از شیطان است
ورنه هلاک شوی غضب شیطانی آنست که از اشتعال نفس باشد و رحمانی آنکه مطابق حکم الله و رسول
باشد مثل قتال با کفار در دین و انتقام مظلوم از ظالم رحمانی محمود است شیطانی مردود نور ۲۱-
از خدا بترس و با خدا بساز تا همه خلق از تو بترسد و مطیع تو شود نور ۲۲ عیب کسی دیدن و پوشیدن
موجب اجر جزیل و عادت مقبولان رب جلیل است اگر نصیحت کنی برملا مکن بلکه بخلوت چنانکه عادت
بزرگان دین است که در خصوصیت پرده پوشی میماند و ستاری خالق عزوجل بر بنده می افتد
که از آن ازدیاد مرتبت متصور است نور ۲۳ (سوال) دوست خالص کیست (جواب) آنکه در ملاء عیب پوشی
و موافقت کند و در خلا عیبهای تو نصیحت فان النصح فی الملاء تقریع دشمن است که از برای سنگ سینه

اذا عہا و آن رای منک حسنة و فہا۔

لمعہ سابعہ در بعض فوائد متفرقہ

نور ۱ سلخ ہر ماہ چون ہلال بیند ہزار بار کلمہ طیبہ بخواند و چہل و یکبار الحمد شریف مع ضم میم آخر تسمیہ بلام الحمد ہر بار درین سر لیست از شیخ خود شنیدہ ام کہ مرشد مرشد ما درین امر تاکید اکید میفرمودند و اگر در سلخ شبہہ افتد یا ابر و غبار بر آسمان باشد در آن ماہ دو بار یعنی دو شب بخواند شب سلخ و شب دیگر آنماہ بر قارئی یا بخیر گزرد و از شر آنما ایمن گردد و روزی کشادہ شود باید کہ ناغہ نکند نور ۲ چون از نماز فرضہ فارغ شود دست راست بر سر مالد و بخواند بسم اللہ الذی لا الہ الا ہو الرحمٰن الرحیم اللہم اذہب عنی الہم والحزن این دعا کہ در حدیث آمدہ است از سنت شیخ ما بود کہ مدام عادت داشتند و گاہی ناغہ نمیکردند و فقیر را بعد وصال تعلیم نمودند نور ۳ اگرچہ دعوت عزائم جنیہ و قرأة آن بطور سادہ ہم بخیال عدم علم بمعنی الفاظ آن نداد ہم و نہ بطور سادہ خواندم الا بغلبہ و استیلا دیگر ادعیہ علویہ کلان مثل حرز یمانی و چہل اسما [illegible] و غیرہ بدین وجہ التیامی حکم حاصل کردہ بدفع خلل آسیب و سحر و رجعت نظر و امراض دیگر بطور عاملان سالہا سال پرداختم و خلل ہر گونہ بحمد اللہ دفع ساختم این ہم اندر سیاد دوازدہ سال اتفاق افتاد پس بعد کم کردہ آہستہ آہستہ گذاشتم زیرا کہ جز تضییع اوقات نفع دینی نبود و ہو المقصود و این قضیہ را بدین وجہ در فائدہ علیحدہ مستقلہ نوشتم کہ مقصود ہم ازین تصحیح ست از آنکہ گوش جان شنیدہ بخیال دارند کہ اینکار بس پر خطر ست زیرا کہ مقابلہ با دوی می افتد و مضمون فضلنا بعضہم علیٰ بعض و در عالم دائر و سائر ست مبادا کہ با غالب تر بر خود نوبت تعرض رسد و آنگاہ مضرتی عظیم لاحق حال شود و از تجربہ بثبوت رسیدہ کہ انجام کار چنین کسان یعنی عاملان عزائم خراب شدہ و نیز خوف سلب ایمان ہم دارد علوم با دار حیثیکہ ابلیس لعین را ندہ بارگاہ باریتعالی شدہ است از آنوقت تا ایندم کہ ہیچ بنا بیند در کمال نرسیدہ مبلغ ایشان ہمین قدر ست کہ بکثرت طاعت و عبادت از صالحین شمار میشوند بخلاف انسان

که مراو را ولایت خاص یعنی قربت بانی بدرجه کمال مهیاست پس جن را از انسان این تنزل عظیم است
که درین مقام رفیع بادی مساوات ندارد تا بغلبه چه رسد مگر در دیگر مراتب مثل حصول مرتبهٔ تجلی صفاتی
و اسمائی که در عرف این فرقه را اعملان اعمال میگویند از انسان تنزل نیست بلکه تواند که ترقی گیرد
پس عامل محض که چاشنی ولایت خاص نداشته باشد بروی غالب آمدن این فرقه ممکن است
از راه قوت عملی ولو سلمنا که در کدامی قوت چه دلالت و چه عمل هیچ غلبه ندارد تاهم اندیشه انیست
که ایشان را عمری دراز میشود و این فضل عملی وغیره موروث نیست که اولاد عامل هم عامل باشد پس
بعد موت اولاد عامل را مضرت شدیدی رسانند و دیگر اقربا و اعزه را حیران و پریشان میکنند پس
بهتر ترک این فعل است یعنی بقواعد عاملان متوجه نشود تیمناً تبرکاً چیزی از اسمای الهی نوشته
بستد چنان بدهد یک قاعده دیگر خاص ایجاد فقیر است که از ان حصول مطلب بخوبی میشود و هیچ خطر
نیز باشد دران انیست وقتیکه حاجتمند انیکار پیش عامل آید عامل را باید اول سبب ایذا رسانی ببیند
آیا از وجه عداوت و بغض است یا از راه عشق و محبت زیراکه عشق ایشان هم به انسان مضرت
میرساند که این قوم آتشی است بوجه محبت حلول ایشان در جسم خاکی انسان ترکیب شخص اعتدالی
انسان را متغیر از اعتدال میکند که باعث اذیت میگردد پس اگر سبب تکلیف تقاضای محبت است
آنگاه اعمال افسردگی محبت فیما بین بجا آرد تا از نفرت پیدا شده علیحدگی اختیار کند و اگر باعث
اذیت غضب و عداوت بجهت خطائی که از انسان در زعم آن جنی سر بر زده آنگاه عمل هوا نقصت
و میلان رست کند قوت غضبیه و نائره عداوت منطفی شده عقب گذار میشود و اگر سبب اذیت
فعل ساحر است آنگاه بقدر امکان عرفی و شرعی از ان ساحر التیام کرده فعل او را مستور کنانند
یا قوت ساحر را سلب کند همچنین دیگر تدابیر مناسبه بروی کار آرد تا مخلصی یابد بار بسیر و چوب شکند
تفهیم و افهام بروجه ائتلاف و التیام نماید و چیزی مثل گل و شیرینی وغیره

اطو بر بہ داده راه نجات بکشاید و از عہد و پیمان گرفته بطور مصالحه مریض را بساحل نجات آرد و ازین تدابیر هم تجربه شده
که عقب گزاری میشود بلا نقصان و مضرت خود و از دفع نظر و مرض هیچ اندیشه نیست که هر دو دست العقول نیستند هم
طوری که ممکن باشد دفع کند لوزیهم — قاعده تلاوت قرآن در زیاده از چهل و کم از سه روز ختم نباید کرد و باقی مختار است
خواه در هفته ختم کند خواه در ماه کامل برای ختم هفته منزل فمی بشوق مشهور است و بنا بر ختم سه یومی قبل پس فمی بشوق
از فاتحه تا مائده و از مائده تا یونس و از یونس تا بنی اسرائیل و از بنی اسرائیل تا شعرا و از شعرا تا والصافات و از و
الصافات تا قاف و از قاف تا آخر و قبل از فاتحه تا یونس و از یونس تا لقمان و از لقمان تا آخر قرآن و نزد بعضی لفظ
فمی راست یعنی از فاتحه تا یونس و از یونس تا روم و از روم تا آخر طریقه دیگر نیز هفته وار است که او را حزب گویند
آن جلالی است چنانکه فمی بشوق جمالی و آن این است از فاتحه تا انعام و از انعام تا یونس و از یونس تا طه و از طه
تا عنکبوت و از عنکبوت تا زمر و از زمر تا والصافات و از والصافات تا آخر قرآن مجموعه حروف آن فابطعه است
و یک طریقه آن است که هر روز یکپاره و ربع بخواند در مدت بست و چهار یوم ختم کند این طریقه برای قضای حاجات
دینی و دنیوی دستور خاندان مارهره و معمول حضرت سیدنا شاه آل محمد قدس سره العزیز است الله تعالی
ما را توفیق استقامت عطا فرماید آمین یا رب العالمین و طریقه دیگر است که قبیصه بخواند از سورت به سورت ختم میشود
و یکپاره و ربع آن بحساب می آید و هو هذا — روز اول فاتحه و بقره دوم آل عمران سوم نسا چهارم مائده پنجم انعام
ششم اعراف هفتم انفال و توبه هشتم یونس تا هود و همچنان یوسف تا ابراهیم با حجر تا نحل و بنی اسرائیل
تا کهف و مریم با انبیا و حج تا نور و فرقان تا نمل و قصص تا روم و لقمان تا سبا و فاطر تا ص و زمر تا سجده و شوری
تا جاثیه و احقاف تا والنجم و قمر تا ممتحنه و صف تا مدثر و قیامه تا آخر قرآن لوره — اگر خواهی که از حال خیر و شر اموات
مطلع شوی اگر در تنعیم یعنی شکر پروردگار بجا آر و اگر در تعذیب یعنی استغفار در حق آنان بخوان و با کسی مگو
که مصلحت همین است همین قدر گفتن کافی است العاقل تکفیه الاشاره پس باید که این تسبیح وقت خفتن بخوانی
و ثواب آن بروح میت بخشیده بلا تکلم مشغول بخواب شوی هر چه که حال آن روح خواهد بود با تو خواهد گفت

تسبیحات این ست شب پنجشنبه یا الله شب جمعه کلمه تمجید شب شنبه کلمه طیب شب یکشنبه یا حی یا قیوم شب دوشنبه درود شریف شب سه‌شنبه لاحول شب چهارشنبه استغفر الله ربی من کل ذنب واتوب الیه هر یک هزار بار ان‌شاء الله تعالے در شبے از شبهاے مذکوره مطلع حال ایشان خواهی شد وهم ازین تسبیحات حال بانسبت بودن یا نبودن زنده معلوم میشود باید که این تسبیحات را بنیت انکشاف حال شخص معین بخواند ان‌شاء الله تعالے در شبے از شبها بخواب معلوم شود **نوره** سور الآدمی طاهر وسور المومنین شفا آبیا نشسته نوشند مگر بقیه وضو وآب زمزم وآب باقی مانده از شرب مسلم را هم گویند که این هر سه آب ایستاده بنوشد وحکمت که آب زمزم خوب سیر شده آشامد چنانکه اضلاع وشکم بالا برآید **نوره** امام نوری قدس سره را پرسیدند که مردم کجا سزاوار گردند تا مر خلق را پند دهد گفت وقتیکه از حقتعالے فهم کند **نقلست** که روزے امام ابوالحسن نوری قدس سره جنید را قدس سره بر منبر دید گفت یا ابا القاسم خداوند تعالے از عالم العلم او راضی نشود تا او را اندران علم نه نهد پس اگر تو بر علم خود کار میکنی لازم گیر این مقام را ورنه از منبر فرود آی جنید قدس سره در حال فرود آمد و بابے ماه سخن نگفت واز خانه بیرون نیامد پس بیرون آمد وگفت اگر بمن نرسیده بودی که حضرت رسالت پناه صلی الله تعالے علیه وسلم فرموده است که در آخر زمان پیشواے قوم خوارترین ایشان باشد هرگز با شما سخن نگفتمے این جا گفته اند در این از جنید قدس سره اقرار است بر تقصیرات خود یعنی اگر در مراعات حق علم راست نیستم باری اندر اقرار بر تقصیرات آن راست باشم سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم من جمیع ما کره الله قولا وفعلا وظاهرا وباطنا۔

تمت

ملخص تاریخ طبع کتاب مستطاب از نتیجه طبع وقاد وذهن نقاد جناب مولانا و بالفضل والکمالات اولانا ماحی الفتن حامی السنن سراج الاسلام هادی الانام اسد المعارک زین الدهر جامع المعقول والمنقول حاوی الفروع والاصول

قاصم ظہور النجدیۃ والرافضۃ من المفضلۃ وغیرہم من المتبدعین حامی حمی الشریعۃ الغرّا والدین المبین المحدث المفسر الفقیہ الصوفی الادیب الاریب البلیغ المفلق المناظر المتکلم مولانا الاجل مولوی احمد رضا خاں صاحب البریلوی کہ خلیفہ اعظم واکرم حضور پرنور قبلۃ العرفا کعبۃ الاولیا مقتدی الواصلین مولی الکاملین حضرت جناب سید شاہ آل رسول صاحب مارہروی رضی اللہ عنہ اند و مقرب بارگاہ باجاہ و ستایندہ سراپا اعزاز حضرت مصنف کتاب دامت فضائلہم - سراج العوارف فی الوصایا والمعارف قد وعی من العلوم غرر الفوائد + واہدی للفہوم درر الفرائد + کتاب باہر + ام صواب زاہر + ام سحاب زاخر + بل سحاب ماطر + بل فوق ما تکتنہ الاوہام والخواطر + فقد حل محل البدر فی ظلم الدیاجر + ووقع موقع القطر فی نہار الہواجر + وستری ذلک + ان کنت تہالک + ولولا ضیق نطاق النطق + عما فیہ من محاسن حق + ومناقب صدق + لارئیناک ما تقربہ الاعیان + واسمعناک ما تلذ الاعیان + وافہمناک ما تستلذ الاذہان + ولکن فی طلعۃ الشمس ما یغنیک + عن وصف لعینیک + فلنقتصر علی تہنئۃ الطبع + انشائہا الآن فی تاریخ الطبع + ولکان یکفی ما ہتف ہاتف + اذ اتانی فقال یکفی وبما ہتف + جاء سراج العوارف فی الوصایا والمعارف سنۃ ۱۳۱۱ھ داعین بفضل السند الجلیل باستداد ظلہ الجمیل الظلیل وحامدین للہ علی ما اولی + والمصلین بالسلام علی اکرم مولی + والہ وصحبہ الکرام العلی وہی ہذہ علی ما تری والحمد للہ العلی الاعلی +

ایا سیدی یا ابن غر غطارف ۔۔۔ ویا احمد النور نور الاعارف
کلامک نور بہار السلاسل ۔۔۔ وشہد مصفی عن الزیغ صارف
وتحقیق تنقیح کشف القلوب ۔۔۔ دلیل الیقین سراج العوارف
ولا غرو ان جاء منک سراج ۔۔۔ فانک نوری ناوی المعارف
ارانا سراجک باللیل شمسا ۔۔۔ وشمس بلیل عجیب وطارف
فو اللہ بیدی وکبدی وسیدی ۔۔۔ سراج ولماوزہا العارف

هو الصبح یجلو ویجلو ویجلو　　بعین وعیناً وعن شین قارف
فهل مثله فی تلید وطارف　　واین فاین نزاه الطوارف
کان الکتاب نقیبه مشعل　　فخیر لعارف وعبر لعارف
رجوت رضاک بتاریخ طبعه　　فقلت وفی الخلد خلد الرفارف
سراج العوارف نورته　　فکنت سناه سراج العوارف
۱۳۱۳ھ　　۱۳۱۳ھ

قطعہ تاریخ تصنیف کتاب مستطاب از نتیجۂ طبع سلیم وفہم مستقیم حامی اسلام ماحی کفر وظلام رئیس ورأس علوم عقلیہ بشیر معارف نقلیہ فاسخ مکاید الملحدین وجاہلین دافع وساوس شیاطین بطالین سراج شریعت مصباح طریقت حامی الحرمین مولانا قاضی محمد عبد المقتدر قادری دامت برکاتہم العلیہ

بشری لکم اقبلوا الطلاب خیرات　　فالیه حفت بانوار ونفحات
هذا زمان بدا فیه الهدی وغدا　　فیه التمرد ورقار المستسرات
طوبی لنا معشر الایمان عن لنا　　فیه ضلال الوری سلوس رایات
ابدی سراجاً من العرفان والحکم　　من برج مشرقه شمس الهدایات
نور الوری احمد النوری ذو کرم　　مولی السنی والهدی رب الکرامات
هو الذی احرق الطغوی بوارقه　　ابو الحسین الذی جار بآیات
هذا سمی دین الله مجتهداً　　وانشق الحق من حسن الهدایات
اردی الخوارج والرافض صارمه　　هذی اسرار عرفان زکیات
هذا منیر سراج العلم والحکم　　ضدا به اهل تفضیل کاموات
اکرم به من سراج ذی الهدایات

اعظم بہ من کتاب واضح وہدیً — یہجی الوریٰ من اباطیل الضلالات
ان شئت ادراک عام فیہ قد ظہر — قل فی البرایا بدا شمس السعادات
سنہ ۱۳۰۹ھ

ایضاً سنہ تاریخ طبع

انظر الدہر یا اولی الابصار — طیباً قد صفا عن الاکدار
من سراج العوارف النبع — صنو نور الالہ فی الامصار
محرق النجی مبطل الاہوا — مبثث الحق مظہر الاثار
کیف لا فہذا فادہ سند — العارفین وقدوۃ الاخیار
قدوۃ الکون احمد النوری — نور قلب الکرام والابصار
فاز فی الدہر حسن بہ ابداً — بصنوف الفتوح والاوطار

نور الکون شمس معرفتہ — وتجلت بوارق الاسرار
ذاک سفر معظم ہاد — للبرایا الی حمی الانوار
مہلک للخوارج الفجرۃ — قاصم للروافض الاشرار
قبلۃ المجد کعبۃ الاکرام — زین وجہ الدہور للاعصار
دام بالفضل والافادات — قامعاً راس بدعۃ الفجار
وعدا شکرہ اہل ہوئی — حائرین بہم الاخطار

قال عام انطباعہ ذہنی — قد تجلت بدایع الانوار
۱۳ھ۱۳

تمت

غلطنامہ

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۴	۲۱	زائقہ	زائقہ	۹	۱۸	ہمہ	ہمان	۱۶	۹	لنصرف	لتصرف
۴	۳	مہذیب	مہذب	″	″	ہمہ	ہمان	″	″	ہذہ	یدہ
″	۸	براہم	براہیم	″	۱۹	لغو	لغویت	″	″	کمان کما	کما
″	۱۷	کعبہ	پرکعبہ	″	۲۱	لونمیدیکم	لونمیدیم	″	۱۱	اصطلحت	اصطحب
۵	۱۱	ایمان	ہمان	۱۰	۱۱	غاسب	غالب	″	۱۲	حضرۃ	حضرتہ
″	۲۰	اگہ	باکہ	۱۴	۱۵	ہرگز	ہرکہ	″	″	جمیع	جمیعتہ
″	۱۰	تنہا ہمہ آفت	ہست تنہا ہمہ ہست	″	۱۶	بانز	لبعض	″	۱۴	قدیم	قدم
۸	۱	تجبلات	تجلیات	۱۶	۲	المستفاضتہ	استفاضتہ	″	″	قلت	کنت
″	۱۴	محض	محض انہ	″	۶	بے مجرد	لمجرد	″	۱۵	صدقتہ	حدقتہ
	۱۵	اسقدوبہ	مقدر	″	″	الابہ	الالہی	″	″	دخع	وضعوا

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
١٦	١٦	صدقتہ	حدقتہ	٣٢	٨	زیارت	زیادت	٥٣	١٢	بجوز	یجوز
″	١٧	فقالہ	فقال	″	١٤	جہل	جہال	″	″	حاز	جاز
١٧	٨	مقولہ العزیز	لمقولۃ العزیز	٣٣	٢	امرات	امرت	″	١٤	زید	یزید
″	٩	بہ	مر	″	١٨	ماہی	راہی	″	١٥	عبداللہ قال اللہ	عبداللہ
″	١٥	من فرد	منفرد	٣٤	١٠	بدارد	ندارد	″	١٧	عبداللہ قال اللہ	قال اللہ
١٨	٢	اینجا	اینجاچہ	″	١٨	امثال	امثال	″	٢٠	شدن	و مضمحل شدن
″	٧	ازین نعمت بحر	ازین بحر نعمت	٣٥	٥	ازلبس	لبس	″	٢١	نار	باز
١٩	١٣	ناحسنہ	ماحسنہ	٤٠	٢	الرقیعتہ	الرقیعتہ	٥٤	٢	ہیگویند	ہیگویند کہ ایں بحر و ازبعض گویند
٢٠	٥	شرلعیت	شرلعیتہ	″	٩	لبساہل	لبساحل	٥٥	١٢	بہ	سبہ
″	١٠	الی	الا	٤١	٢١	بہر	ہہر	٥٦	٢	بالیسیر	بالستیر
″	١١	الکرامات	کرامات	٤٢	٨	مجازی	مجازی	″	٣	حل	رحل
″	١٢	ولا	ولی	٤٣	١٢	ست	ہیست	″	١٤	اسرار	اصرار
″	″	لیقفظ	لیستفظ	″	١٧	وچہ	وچہ	″	١٩	دہ	دیدہ
″	٢١	بالا	بالات	″	٢٠	بیجان	ہیجان	٥٧	٢	اندودن	ازدرون
[illegible]	٥	[illegible]	[illegible]	٤٤	١٤	او	اورا	″	٤	پیغمبران	پیغمبران
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	١٣	[illegible]	[illegible]	[illegible]	٢	منتاعدہ	منتصاعدہ
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	″	٢٠	[illegible]	المومنین	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
٢٢	١	ہفتاد دو	ہفتاد وسیصد	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
٢٣	١	جملہ	حملہ	٤٨	٨	لغزسے	تغیرسے	″	١٣	سیوت	[illegible]
″	٢	عرضی	ارضی	″	١٠	نطفہ	لطیفہ	٥٩	″	بمتکلم تکلم	بتکلیم تتکلم
″	″	سجمہ	سجہر	٤٩	٦	حواص	حواس	″	″	کہ	نہ کہ
″	١٤	المرشدنیت	المرشدین سنت	″	١٠	آنجا حرارت	آنجا طباخ باشد آنجا حرارت	″	١٤	لیعنی	لیعین
٢٤	١٦	الہاد	السحاد	٥١	١	خواہ	خواہد	٦٠	١	اہل	براہل
٢٦	١٤	ملائکہ	ملائکہ را	″	″	ہشلہ	امثلہ	″	٣	وغیرہما	وہی ہما
٢٨	١٨	مرتفع	یامرتفع	٥٢	٣	رب	جذب	″	١٣	وادش	دادہ پیش
٢٩	١	اتقا	نقام	″	٧	نفادی	لتنادی	٦١	١٩	شاہد	شاہد
″	٥	جانب	حالی	″	١١	کار	بکار	٦٢	٣	این ہردو	وبوجود و محیط الخ
٣١	٤	صر	صرف	″	١٣	کمین	ملکمین	″	١٤	سامان	سان
″	١٤	مرزا	مرید	″	١٩	نقاد	اونفاذ	″	″	ہلہپاپ	ہیات
٣٢	٣	بیبرازحمین	ازحمین سپہر	٥٣	٨	ہفت	منصب	٦٣	٩	اعاد	ابعاد

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۶۳	۱۰	مبشود	مے شود
″	۱۳	صورت	صوت
″	۱۸	ولایت	ولایت عامہ
″	۲۰	ہدایت	بدایت
۶۴	۱۳	چنانچہ	چنان
″	۲۰	وتکفیر	درتکفیر
″	۲۱	حارہ	چارہ
″	″	ستمتی	مستی
۶۵	۱۶	الزام	الزم
″	۱۹	بریارتش	بزیارتش
۶۶	۷	بنانہ	بنہایتہ
″	۸	مشاہد	مشاہدۃ
۶۷	۱	ناحق	ناحق
″	۴	کالپوری	کالپوی
″	۱۱	کسی	کس
	۸	نساخت	ساخت
	۱۰	نافلہ	نافلہ
	۱۶	تفاضل	تفاصل
۷۲	۷	بعنوالسنت	عنوان سنت
″	۱۵	حکم	جکیم
″	۱۶	حکم	حیکم
۷۱	۱۱	مختصراً	مختصراً
	۱۴	فمار	فما
	۴	فان	فاذن
	[illegible]	داخل شود	داخل
		دار	واین
		النسب	السنب
		حافظاً	حافظاً
		واضحاً	واضحاً
		بعد	لبعدہ
		[illegible]	ہر

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۸۰	۱۵	لفرسودہ	بہ فرمودہ
″	۱۹	چپلین ست	چنین نیست
۸۱	۸	حضص	مخمض
″	۱۰	حالا و مالا	حالاً و مالاً
″	۱۲	کارم	محارم
″	۱۷	فرمایند	فرمایند فرمودند
۸۲	۱	تصیب	تصدیب
″	″	القبور	التصور
۸۳	۱۰	ہل اصل	ہی الاصل
۸۵	۱۰	بائنا الظلمة وتحمل جہارم	بائنت الظلمة
۸۸	۶	بیست	ابیست
۸۹	۴	ولسنبت	لسمت
″	۶	بسوای	سوے
۹۰	۸	خودرا	خدارا
۹۱	۱۳	سنوالی	سنوالی
۹۲	۱	نگفتے	نگفتنے
″	۲	پنہا	پنہاں
۹۳	۱	ودل	ودل یا
۹۴	۱۳	الیسرہ	الیسرۃ
″	۱۴	الکشف	کشف
۹۵	۱۴	صنعت	ضعیف
″	۱۷	اخلات	اخلاط
۹۶	۱۰	سے	سلے
″	۱۱	نکال	بجال
۹۷	۱۱	ستر	رستہ
″	۱۴	ثانیہ	ثانیہ کل اسنے
۹۸	۹	عنایت	عتاب
″	۱۴	بہہ	بہنہ
″	۱۸	فضل	فصل
۹۹	۸	تکفینہ	تخفیہ
۱۰۰	۳	اوبرسم	وبرسم

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۰۰	۸	بطالب	بطالت
″	۱۳	کثرات	کثرۃ
۱۰۱	۳	ازا	اذا
″	۶	لاالانعام	کالانعام
۱۰۲	۱۷	حول	قول
۱۰۳	۱۵	بنوب	بنوت
″	۱۹	زندان	زندان کنند
۱۰۴	۶	آئینہ وار	آئینہ ودر
″	۱۳	زمانہ	زمانہا
۱۰۵	۱	اوستنر	وستنر
″	۹	صنہری	صہری
″	۱۳	مطلقاً جائز باشد	مطلقاً جائز نباشد مثال بنتی عم و خال و [illegible] بالعد زوال [illegible] نکاح [illegible] با ہمشیرہ زوجہ [illegible] تا حیات زوجہ ممنوع است و بعد فرقت و یا بعد طلاق و انقضا عدت درست ہم چنیں حکم اجانب بیگانہ و بیگانہ [illegible] در ستنر
۱۰۷	۱	آنامی	آنان
۱۰۸	۴	تبیار	طیار
″	۷	بصحبت	بصحت
″	۱۱	آنکسرا	آنسرا
۱۰۹	۱۳	وبہر	ویر
۱۱۰	۱	سوزی	موذی
″	۱۳	غیر موزی	غیر موذی
۱۱۲	۱۴	سنذوری	معذوری
۱۱۳	۱۰	نگفتے	نگفتنے
″	۱۱	زیارت	زیادت
۱۱۴	۳	فہم	فہو
″	۶	ستر لعیبتا [illegible]	ستر لعینہا [illegible]

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط
۱۱۴	۸	شریعت اعزا	شریعت غرا							
"	۱۴	ہردو	ہر دو را							
"	۱۹	اگر گنہگار ہیرد	اگر ہمیرد گنہگار ہیرد							
۱۱۶	۴	ازوجہ	زوجہ							
"	۵	ماموور	باموور							
"	۶	مالک الملک الملوک	مالک الملک یا ملک الملوک							
"	۱۸	راضی شد	راضی							
۱۱۷	۱۸	باطل ہست	باطل رست							
۱۱۸	۱۴	وانتظام	وانتقام							

قطعہ تاریخ زادہ طبع محقق عدیم المثال ناظم وناثر باکمال نقاد جواہر معانی صیرفی بازار نکتہ دانی متمکن چار بالش نوئین جناب مولوی حافظ محمد متین خانصاحب المتخلص بہ اسعد و متین ساکن خطہ معمور شہر شاہجہان پور۔

چھپی اب وہ کتاب نادرہ بے مثیل الثانی — جسے زیبا ہی گر مہر سپہر معدلت کہیے
عبارت شستہ کاغذ تحفہ خوشخط خوشنما چھاپہ — مطالب وہ جنھیں بکسیر مفیض مملکت کہیے
ہوئیں حل مشکلات دین و دنیا اس رسالہ سے — فروغ نور ایمان کحل چشم معدلت کہیے
سر دانش سے ہاتف نے متین ایسا کہا ہنسکے — کہ سال طبع اسکا بوستان معرفت کہیے
۱۳۱۲

تمت

واسطے کہنے اس امر کے کہ یہ کتاب چھپی ہوئی مطبع وکٹوریہ پریس کی ہے مہر و دستخط مہتمم ثبت کئے گئے